

העולם הזה

לקראת חידוש

האש?

זה
מול
זה:
חיילי
צה"ל
וחיילים
מצריים
משוחחים
בכו
הפסקת-
האש
בסואץ

טנקיסט קורא את הגיליון האחרון של "העולם הזה" במבואות העיר סואץ
חזרה כללית לקראת ההסתערות

בשכונת שטעבר, יותר משבוע אחרי שנכנסה הפסקת-האש לתוקפה, ביקשנו מדובר צה"ל לאפשר לעורך העולם הזה לסייר בקווי החזית החדשים בתעלת-סואץ, על פי אותה פרוצדורה המקובלת לגבי כל עיתונאי. כל מי שביקר בגדה המערבית של תעלת-סואץ, יודע שצה"ל נוהג יותר מ-בנדיבות בסיורים שהוא עורך לעיתונאים מקומיים וזרים ולאחרים באזור זה. פרוטקציונרים ומתעשרי-מלחמה הנהנים מחסותם של גנרלים, זוכים אפילו לטיפול של א"חמים בתחום זה. אבל צה"ל, לפי הוראה של לישכת שר-הביטחון, אסר על אורי אבנרי לרדת לקוים, בתירוץ כי "אין מתירים לאישים פוליטיים" לרדת לחזית. איסור זה היה יותר ממגוחך. אבנרי לא ביקש לרדת לתעלה כאישיות פוליטית, אלא כעיתונאי, הנושא תעודת-עיתונאי ממשלתית.

הניסיון למנוע מאבנרי ביקור אצל חיילי צה"ל, בתעלה היה חלק מהתהליך שהתגלה מאז פרוץ המלחמה, להפוך את צה"ל לאחוזתו הפרטית של המערך, כשמאות ואלפים מעסקני המערך מגויסים לתפקידי פוליטרוקים, מנהלים במדי צה"ל תעמולה פוליטית מובהקת.

האיסור נראה מצחיק עוד יותר לאור העובדה שבמהלך המלחמה סייר אבנרי, כמו שאר חברי המערכת, בחזיתות השונות

אחד, בידי שבויי-מלחמה מצריים ששור ביהם איפשרו להם להתבונן בתמונות ה"מלחמה שפורסמו בעיתון. כל ימי המלחמה זרמו אלינו ידיעות והדים ממקומות שונים על יחס החיילים לעיתון ולרעינותיו. אחד מגיבורי המלחמה בחזית הדרום, מפקד בדרגת ביניים שעלילותיו כבר עשו להם שם, היתגלה כאוהד מושבע של העיתון.

יכולנו לעמוד על יחסם של הקוראים ה"מגויסים" והלא מגויסים אל גיליונות ה"מלחמה של העולם הזה, גם משפע המיכ"תבים המגיעים לתיבת-הדואר של המערכת, שבגלל המחסור במקום אין ביכולתנו להדפיס את כולם. אני רוצה לצטט רק כמה מהם.

קורא מפורסם הוא המזרחן הידוע אהרון ("אהרונצ'יק") כהן, איש קיבוץ שער-הצמקים, ששיגר אלינו את המכתב הבא: מאז היתה לי ההזדמנות להיווכח כי אתם מביאים לידיעת הציבור דברים כי-הוויתם, שאחרים גונזים מתוך שיקולים פטוליים למיניהם, הריני אחד מקוראי שבטובכם. ואני עושה זאת כאותם השופ"כים בכל הזדמנות אש וגופרית על "השב"ו עון המטויים" וקוראים אותם בהיחבא, או תוך הפגנת סלידה בהיות להם האפשרות

אבנרי: "מבקר אצלנו עכשיו השר אורי אבנרי..."

פעם נוספת יכולנו לעמוד מקרוב על ייחודו של העולם הזה כעיתון שוחר-שלום המקובל בקרב חיילי צה"ל ושרעינותיו משמשים תמיד נושא לוויכוח ער ומתמשך בין אוהדים ומתנגדים. היחס ההדוק של החיילים, היתגלה גם בשורה ארוכה של חוויות אחרות.

כך, למשל, הוזמן אבנרי לגולן בימים האחרונים של המלחמה, נקלע במיקרה למקום שם התרכזו יחידה של חטיבת גולני שעמדה לחקוף את מוצב החרמון, אשר הוחזק עדיין בידי הסורים. אבנרי, חילק לחיילים חבילות של גיליונות ישנים של העולם הזה, וההסתערות של חיילי גולני על גיליונות העיתון נראתה כימעט כמו חזרה כללית לקראת המיתקפה ש-עמדו לבצע תוך שעות מעטות.

המגע הרצוף בין החיילים לעיתון נמשך כל ימי המלחמה, למרות הניתוק. עשינו מאמצים לשגר מיספר רב ככל האפשר של עותקים מכל גיליון חדש שהופיע, מייד עם הופעתו. ניתן היה למצוא את העולם הזה בקוים הקדמיים בידי אלופי צה"ל, בידי לוחמים פשוטים וגם, במקרה

האנוף שרון בגדה המערבית
ויכוח ער בין אוהדים ומתנגדים

גילויותי אל אבנרי באחד מסיווריו בי חזית הדרום. היה זה ביום ה-12 למלחמה, היום השלישי לפריצה לגדה המערבית של תעלת-סואץ. נסענו בטור ארוך של לוחמים שנע לתגבר את כוחות צה"ל מעבר לתעלה. כימעט שהופתענו מתגובות ה"אדה" ומקבלת-הפנים הספונטאנית הנרגשת לה זכינו בכל מקום. להוציא מקרה אחד, של רבי-סרן במפקדה עורפית, פקיד בכיר במשרד-האוצר שגויס למילואים והתנפל על אבנרי בחמת-זעם, כינה אותו "דפי-טיסט" ואף איים לירות בו, היו כל שאר התגובות מצד אוהדי העולם הזה ורעינותיו תיו ואף מצד מתנגדים, לבביות, חמות ו-לפעמים נרגשות ונוגעות-ללב. מעל גבי הטנקים והג"משים צעקו לעברנו קריאות ביניים היתוליות, "הנה מגיע אבנרי ל"השכין את השלום!" קרא בהיתול אחד החיילים. ואילו חייל אחר מיהר לכתוב על גבי גלוייה אותה מסר להעברה בידי

בעצם ימי הקרבות. הוא עשה זאת בחזיתות הדרום והצפון כעיתונאי, אבל כמו כל אחד מאיתנו עסק תוך כדי כך בחלוקת עיתונים לחיילים ובהעברת פריסות-שלום ומכתבים לאלפים לעורף.

אורי יותר מכל עתון אחר בישראל סבל העולם הזה במלחמה זו לא רק מגיוס חברי המערכת, אלא מגיוסם של קוראיו. מאחר שרוב קוראי העולם הזה הם גברים בגיל גיוס, נמצא החלק הארי של קוראי עיתון זה בין הלוחמים. ביקור רינו בחזיתות איפשרו לנו לעמוד במגע ולשמור על קשר עם החיילים.

בעוד שעיתונות העולם ורוב העיתונות המקומית דיווחו כאילו תרמה המלחמה הנוכחית לחיזוק ההשקפות הניציות בישראל ולנטיה קיצונית ימנית, קיבלנו אנחנו ב"מהלך סיורינו את הרושם שדיעה זו היא מוגזמת ביותר.

שבויים מצריים ושוביהם מתכוננים בגיליון האחרון של "העולם הזה"
פקיד-האוצר איים לירות

אבנרי עם לוחמים בסניני ביום ה'12 למלחמה
מגע רצוף למרות הניתוק

בפעם הראשונה בתולדות העולם הזה
נאלצנו להדפיס מחדש מהדורה שנייה.

הקשר ההדוק בין העולם הזה לי
חיילים השתקף לא רק במגעים האישיים.
היינו העיתון היחיד שבשבוע השני לי
מלחמה הודענו על מיבצע מיוחד של
מישלוח עיתונים חתום לכל חייל ומגוייס
שיבקש זאת, לפי כתובתו הצבאית. קיבלנו
מאות בקשות של חיילים, רובם קוראים
קבועים שהעיתון לא הגיע אליהם מאז
גוייסו. כל בקשה כזאת נענתה.

מצד שני נמשכה התופעה, שהפכה כבר
למסורת, בה רואה כל קורא של העולם
הזה את עצמו ככתב-מילואים מגוייס של
העיתון. מכל החזיתות זורם אלינו באופן
שוטף מידע וחומר, שאינו מתייחס כמונן
לסודות צבאיים.

כך, למשל, אספו חיילי אחת היחידות
בגולן תמונות פרטיות של חיילים סוריים,
נשותיהם וידידותיהם, שנמצאו במוצבים
אותם נטשו. רוב התמונות הן תמונות אי-
שיות מהסוג שהיילים בעמדות קדמיות נו-
הגים להצטייד בהם (ראה תמונה) כדי
להיזכר בעורף. חבילת התמונות הגיעה
למישרדי המערכת בצירוף בקשה לפרסמם
כדי שהציבור האזרחי יוכל ללמוד "איך
נראים פני האויב".

חיילים אחרים, שמצאו עיתונים ערבים
בהם פורסמו תמונות שבויים ישראליים,
מיהרו אף הם לשלוח אלינו את העיתונים,
כדי שנפרסם את התמונות המופיעות בהם.

לכן. ראשי המערכת שלכם יודעים את
דעתי על חלקים מסוימים של השבועון
ולא אחת התוכנה, האומנם חלקים אלה
תנאי הם להתחדשות העקשנית והנועזת, על
אפס וחמתם של רבים וחשובים, השונאים
אתכם שינאה פאתולוגית והיו שמחים ל-
חילונכם, לאו דווקא בשל הדברים שהם
למורת רוחי, כי אם דווקא בשל אלה
שבגללם אני ושכמותי מייחסים לשבועון
תפקיד פוליטי, הסברתי-חינוכי חשוב.

ידוע כי חולק אני על גישתכם הפראג-
מאטית ועל האידיאולוגיה של "חוסר-אידי-
אולוגיה. הכרתי היא, שכשם ש,בלי תיר-
אוריה מהפכנית לא תיתכן פעולה מהפכנית
אמיתית, כך בלי השקפה ציונית לא
ייתכנו מאבק על בניית החברה הישראלית,
על חינוך הנוער ועל עתיד העם היהודי.
בתנאים כתנאי ישראל לא קל להתמיד
במאבק נגד הריקבון, השחיתות והצביעות,
הפושעים כנגד ממאיר בריקמה החברתית
שלנו, ונגד "שטיפת המוח" האדירה בכל
הנוגע להבנת נסיבות ובעיות פוליטיות,
לאו דווקא מתוך גישה סוציאליסטית לר-
חמת, ברם, מה שהניעני לכתוב לכם שור-
רות אלה, הרי זה גיליונכם מ'31 באוק-
טובר. המבין משהו בעבודה עיתונאית ו-
היודע את התנאים בהם אתם עובדים, אינו
יכול שלא להעריך גבוהה את כושר ה-
עבודה, את בהירות הראייה ואת כישרון
פשוט-הכתיבה, הבאים לידי ביטוי ב-
מיוחד בגיליון זה. פרקים כמו "מלחמת
העולם שלא היתה", "מלחמת סימני ה-

חיילים מתקדמים סביב אבנרי בציר הצליחה
לראות, להתרשם, לסקר ולדווח

במטרה להקל על מישפחות הנעדרים את
זיהוי יקיריהם שנפלו בשבי. לכל אלה,
ולהרבה אחרים, שגם בשעותיהם הקשות
ביותר מצאו פנאי לחשוב על העיתון,
נתונה תודתנו.

הפסקת-האש נכנסה לתוקפה. אבל שעת-
החירום עדיין נמשכת. במערכת קטנה ו-
מצומצמת כמו שלנו, שרוב אנשיה מגור-
ייסים, בה שיכלנו את אחד מחברינו, צלם
המערכת רמי הלפרין ז"ל, כשחבר אחר
של המערכת (עורך-הכתוב עוזי הדרי)
נפצע במלחמה, איננו מפסיקים לחוש זאת.
למרות הקשיים, האיסורים וההגבלות,
נמשיך לשמור על הקשר ההדוק שנוצר
בין העיתון לקוראיו בימי המלחמה. גם
להבא נמשיך לשלוח את גיליונות העולם
הזה לכל אותם מגוייסים שיבקשו זאת.
לפי הדו"ר-הצבאי שלהם.

בגלל ההגבלות המוטלות על כל העיתון-
נים בתקופת החירום, אנו נאלצים להמשיך
ולהוציא את העיתון במתכונת מוקטנת
מאשר בימים כתיקונם. עם זאת, נעשה
כמיטב יכולתנו להמשיך ולמלא את חובתנו
העיתונאית, לדווח לקוראנו בחזית וב-
עורף, נאמנים לסימא "ללא מורא—ללא
משוא פנים".

שי למערכת: תמונת קצין סורי וזמנתו
כל קורא — כתב-מילואים

שאלה, "כך חיים בארץ גושן", סיפורו של
רמי וכן קטעים במדורי במדינה ויחסי-חזק
— כל תאבדת וכל אדם חושב במדינה
זו, ימצא מפסיד אם לא קראם.
אכן, כשם שגם מי שאולי לא יוכל
להצביע בעד אורי אבנרי לכנסת יודה,
כי בלעדיו היה נוף הכנסת שונה לרעה
ממה שהוא איתו — כן גם מי שחולק עליכם
בעניינים שבגישה אידיאולוגית יסודית,
לא יכול שלא להודות: בלי "העולם הזה"
ניכרת מחיתת.

אבל המכתב המרגש ביותר היה אולי
זה של שני חיילים, שחתמו בשם "צמד
טנקיסטים ידידותיים". שכתבו לנו כדלהלן:
לנהג המכונית 666—304, שאסף אותנו
בסיני — חן-חן. טרם שנכנסנו למכונית
צעק לעברנו איש-מילואים מבוגר: "תזהרו
שהוא לא ישפיע עליכם". עניינו לו: "אין
צורך להיזהר. אנחנו כבר מושפעים!" הל-
וואי והמלחמה תיפקד את עיני העברים
והערבים וסוף סוף יבוא שלום לאזורנו.
נ.ב. אם לא ברור למישהו — נהג ה-
מכונית הוא העורך הראשי של עיתונכם,
שאסף אותנו בדרך בלוחמה.

ההד הפנטסטי שנוצר דווקא בעקבות ה-
מלחמה למה שאומר העולם הזה, משתקף
אולי יותר מכל במה שאירע לגיליון זה
אחרון של עיתון זה. למרות שהגדלנו מראש
את כמות הגיליונות המודפסים, אול ה-
עיתון מיד עם הופעתו בכל רחבי הארץ.

תאריך

תשקיף

מה יקרה לישראל

אם יודח ניכסון?

האפשרות כי נשיא ארצות-הברית ריצ'ארד ניקסון יודח ממשרתו כנשיא או יאלץ להתפטר, נעשית מוחשית מיום ליום, ויש לה השלכות ישירות על מדיניות ארצות-הברית כלפי ישראל ועל ישראל עצמה.

אם יודח ניקסון או יתפטר, עשויים לרשת את מקומו בבית הלבן או ג'ראלד פורד, המועמד עתה לכהונת סגן-הנשיא, או קארל אלברט, היושב-ראש הדמוקרטי של בית-הנבחרים. העובדה ששניהם אי-הדים את ישראל אינה משנה דבר, שכן בכל מקרה יתערער מעמד הנשיא והבית הלבן בעקבות פרישתו של ניקסון, ויתחזק מעמדם של גופים כמו משרד-החוץ ומשרד ההגנה האמריקאי. מאחר שכיום מושתתת מערכת היחסים של ישראל עם ארצות-הברית באמצעות הקשרים דרך הבית הלבן, עלול היחס כלפי ישראל להשתנות, לפחות בתחום הנכונות לאספקת-נשק. לגבי ישראל עלול מצב כזה, שיביא לי-עורעור מעמדה של ארצות-הברית בעולם, להיות דו-משמעי. מצד אחד יוחזשו כנראה לחצים האמריקאים על ישראל לקבלת פתרון כפוי עם מדינות ערב. אולם מאידך עלולים הרוסים במצב כזה להעזו יותר ו-לשקפת סכנה גדולה של התערבות רוסית פעילה במזרח-התיכון.

הנפט - אויבה

העיקרי של ישראל

הגורם העיקרי שישיפע בעתיד הקרוב על מעמדה של ישראל בעולם הוא משבר הנפט, המתבטא במחסור

גדל והולך של דלק למכוניות ולחיימום הבתים.

במישור המדיני עבודה מצוקת הנפט, במדינות אירופה בעיקר, להביא אם לא לניתוק-יחסים מצד מדינות אירופאיות עם ישראל, הרי לפחות למצב של הקפאת יחסי. מדינות הנפט הערביות כבר רמזו כי יספקו נפט ללא הגבלה לכל מדינה אי-רופאית שתנתק את יחסיה עם ישראל. בי-שלב זה עדיין עומדות הממשלות בלחצים, אולם מצב זה יכול להשתנות.

המישור השני בו עלול משבר הנפט לגרום לשינוי היחס כלפי ישראל, הוא תחום דעת-הקהל במדינות אירופה וארצות-הברית. מצוקת הנפט, מהדירה את הסיכסוך הישראלי-ערבי לכל בית ואפילו אוהדים מושבעים של ישראל עוזרים לשי-נות את יחסם במהירות כאשר הדבר מת-בטא בעצירת מכוניותיהם או באי-הסקת בתיהם.

למרות המודעות אל בעיה זו, נראה כי ממשלת ישראל ודעת-הקהל במדינה מתעלמים מההשפעה הקרטיט שעלולה להיות למצב זה לגבי מעמדה המדיני של ישראל.

אפשרית הקמת

ממשלת ליכוד

למרות שהמערך התנגד תחילה בחריפות לרעיון של צירוף הליכוד הימני לממשלה, באיצטלה של "ממשלת חירום", יש לכמה מראשי הירחור שני. הדבר נובע מן הפחד של המערך בפני בחירות, על רקע המחללים הביטחוניים והביקורת הקיצונית הקיימת בציבור כלפי הממשלה.

ראשי המערך אינם מעזים לדחות את הבחירות בלי הסכמת גח"ל. ראשי גח"ל עשויים למכור את הבחירות תמורת צי-רופם מממשלה. עז רקע זה תיתכן התמקחות בימים הקרובים.

התנאי המוקדם הוא, כמובן, התנגדות גמורה של הממשלה לכל מהלכי-השלום, ונכונות לחידוש המילי-חמה.

מי רוצה לדחות

את הבחירות?

בין התועמלנים העיקריים לדחיית הבחירות נמצאים ראשי הרשימות שאיכדו עתה כל סיכוי לעבור את אחוזה-החסימה.

ערב המלחמה הוגשו רשימות רבות, שצמחו על

רקע קונוונקטורה פנימית. בין אלה: הרשימות העדי-תיות השונות, ורשימתה של שולמית אלוני. המלחמה מחקה למעשה את סיכויי הרשימות האלה, מכיוון שהבחירות הקרובות (אם תתקיימנה) תתנהלנה כולן סביב נושא אחד ויחידי: יחסי ישראל-ערב, השלום והמלחמה. לרשימות שאיו להן עמדה ייחודית בשאלה זו, אין מה לעשות בבחירות.

משום כך יוזמים אנשים כמו אבנר שאקי, שולמית אלוני ואחרים תנועה ציבורית לי-דחיית הבחירות, מתוך תיקווה שכעבור כמה חודשים שוב יצופו ויעלו הכעיות הי-פנימיות.

לקוראים

אחרי שכל העותקים של ה-גיליון האחרון של ה-

העולם הזה

אזלו — הודפסה מהדורה נוספת של הגיליון, והיא נמצאת למכירה יחד עם גיליון זה. הגיליון האחרון מכיל את הסידרה: "כל מה שרצית לדעת על המלחמה — ולא העזו לספר לך".

ציוד אמריקאי

לצה"ל

מסתבר כי האמריקאים התייחסו אל הרכבת האווירית כאל תרגיל שנועד לבדוק את כושר ההעברה המהיר של ציוד אפי-סניה שלם.

צפויה אבטלה

לעובדי העתונים

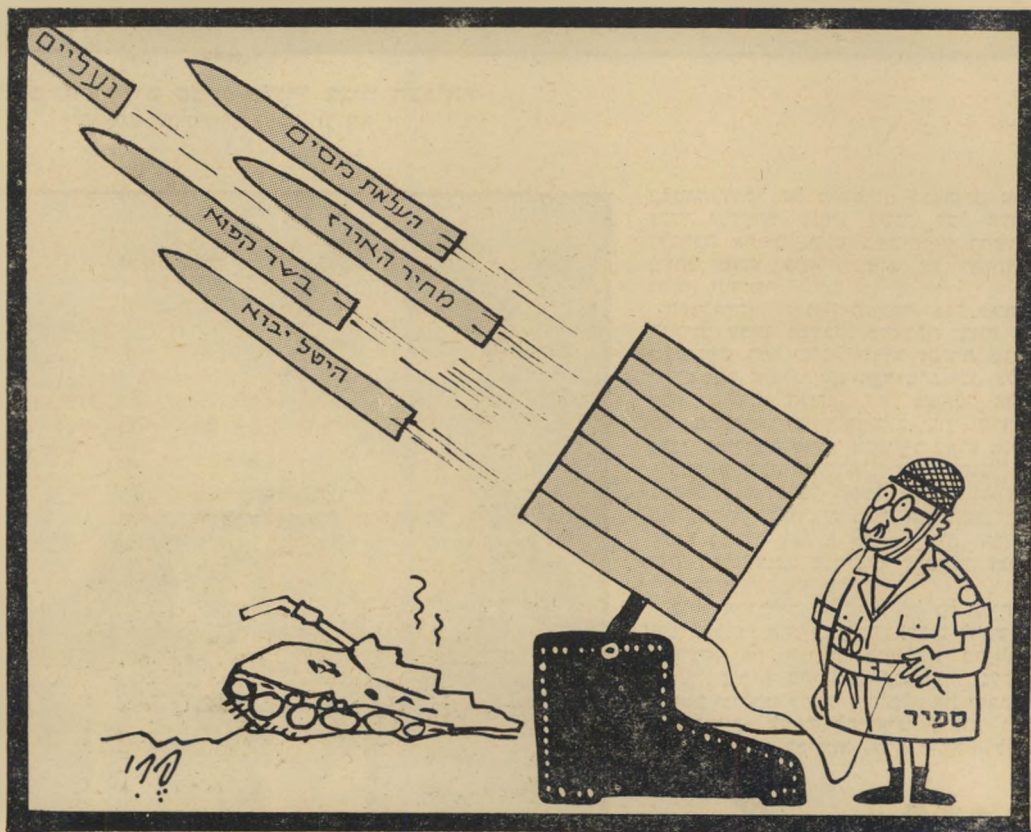
מצב-החירום והמחסור בנייר, שהביא לצימצום דרסטי של מיספר עמודי העתונים הגדולים במדינה, כבר גורם לאבטלה בקרב עובדי העתונים, אם המי-דובר בעתונאים, ואם מדובר בעובדי דפוס ומינהלה. בשלב זה מוצאים עובדים רבים לחופ-שות כגול המצב שנוצר. אולם אם יימשך מצב החירום עזולים להתכצע פיטורים כי-קרב עובדי העיתונים.

בתי-המשפט

משותקים!

בתי-המשפט בתל-אביב, משותקים. בגלל אי-הופעתם של העדים ושל עורכי-דין בפני בתי-המשפט, עליהם מודיעים כי גויסו לצה"ל, נאלצים השופטים לדחות משפטים רבים. התברר שמספר רב של עדים ושל עורכי-דין שלא גויסו מנצלים את המלחמה כדי להתחמק מדיון משפטי. תופעה זו נובעת מתיקויותם של רבים, שמיד עם הרגיעה בחזיתות, תכריז המי-שלה על חנינה. תיקויה זו אין לה עז מה להסתמך, שכן הפעם אין כל כוונה לחזור על החנינה שהוענקה בעיקבות מידחמתי-ששת-הימים.

לעומת זאת מצפים קרימינולוגים, שעם סיום הי-מלחמה יפתח גל גדול של מעשי פשע, עקב אכזבתם של צעירים שיחזרו לחיים האזרחיים מוועזעים ממז-ראות המלחמה.

או — צר לי!

עוד חילחלה?

המתכונת היא פשוטה גמרי.

מפעילים לחץ מירבי על הפוליטיקאים האמריקאים, הזקוקים לקולות יהודיים. מנצלים עד תום את כלי-התקשורת, שבהם יש השפעה יהודית מכרעת. משתמשים בכל אלה כדי ללחוץ על הבית הלבן ומישרד-החוץ. משיגים נשק רב ככל האפשר, במהירות מירבית.

עושים את הכל כדי למנוע יוזמת-שלום אמריקאית, העשויה להוביל ל"שלום כפוי" אשר יחייב את החזרת השטחים המוחזקים. אם אי-אפשר למנוע, מנהלים מיל-זמתי-גרילה עקשנית כדי לעכב את היוזמה ככל האפשר, לצמצמה ולעצרה.

דשם כך משתמשים בכל טכנים אפשרי, בכל בעיית חשובה או בלתי-חשובה הנקרת בדרך.

אם זה יצליח, כמו שזה הצליח לגבי יוזמת רוג'רס ויארינג, יחשבו מנהיגיו שזה ניצחון גדול. אם זה לא יצליח, לפחות יהיה ניתן לצמצם את ה"ויתורים" שיידרשו מאיתנו.

זהו דרך הגיונית, שהוכחה את עצמה. היא איפשרה לנו לשמור על כל השטחים המוחזקים מאז 1967, מבלי להפסיד את ידידות הממשלה האמריקאית ואת העזרה הפעילה שהיא נתנה לנו במישור המדיני, הכלכלי והצבאי.

והיא הובילה למילחמה.

כך יקרה גם הפעם. דרך זו אינה מובילה לשלום. היא לא נועדה להוביל לשלום. היא נועדה לאפשר את החזקת כל השטחים, ללא שלום.

ובחטף שזום, תהיה מילחמה. עוד מיד.

הדרך האחת להשגת השלום היא: לפנות אל עמ"ע-ערב עצמם.

יש לנו קול גדול, בטלוויזיה, ברדיו, במוסדות בינ-לאומיים. באמצעות גורמים זרים, גם באמצעות האמריקאים, הערבים שומעים אותנו.

הבה נגיד להם את האמת, בלי חוכמות.

הבה נגיד להם:

"אתם ואמרים ששני דברים חשובים לכם: החזרת השטחים שכבשנו במלחמת ששת-הימים, ומציאת פיתרון כלשהו לבעיית העם הפלסטיני."

"העם הישראלי רוצה בשלום. אבל הוא יפכים רק לשלום שיש עימו ביטחון מוחלט לקיום המדינה."

הרץ ממיעוט של קנאים, אין העם הישראלי מש-תוקק לסיפוח שטחים. הוא הסכים בעבר, והוא יסכים בעתיד, לחלוקת ארץ-ישראל. אולם הוא לא יתור את השטחים כל עוד אינו משוכנע שאכן יהושג שלום אמיתי, ושניתן להבטיח את ביטחון המדינה גם בלי השטחים האלה.

"אנחנו מוכנים להבטיח מיד להחזיר את השטחים אחרי השגת השלום והבטחת הביטחון. אולם אנשים הבטחה זו רק כאשר נהיה משוכנעים שאכן יהושג השלום והובטח הביטחון."

"על סמך הצהרה זו, הבה נפתח מייד במשאומתן. נסלק-נא מייד את המיכשולים הממשיים — קווי הפסקת-אש, שבויים, פתיחת ציר לארמיה השלישית שלכם, ונוו קדימה. במהירות אפשרית. לגיבוש הסכם-שלום מפורט, שעמנו ועמכם יוכלו לאשר אותו במישור-לעם."

אני מאמין שבדרך זו ניתן כיום להתקדם לקראת השלום בתנופה גדולה. אבל האמונה כלל אינה תשובה. אם נציע את הדבר והוא לא יישא פרי — לא הפסדנו דבר. להיפך, שיפרנו לאוני-ערך את מצבנו הבינלאומי, הוכחנו שרצוננו טוב וכן, ולא זננו אף ממילימטר אחת של שטח כבוש. ואם הדבר יישא פרי — ואני משוכנע שזה יהיה כך! — נתקדם לקראת הגשמת החלום המקנן ברגע זה בלב מאות אלפי חיילינו. אך קבוצת פושטי-הרגל המנחלת את ענייני המדינה — גולדה, דיון, גלילי, אבן ושות' — אינה רוצה ואינה מסוגלת ללכת בדרך זו. ואם יצטרף מנחם בגין לחבורה זו, באי-צמחה של ממשלת ליכוד או חירום, ירחק סיכוי השלום עוד יותר.

דרושה הנחה חדשה למערך, והנהגה חדשה למדינה. דרושה תיערכות חדשה של כוחות התומכים בקו של שלום, לעומת המנחה התומך בהעדרת הסיפוח על פני השלום.

כל זה דרוש מייד. ההזדמנות הגדולה לשינוי-ערכים קיימת עכשיו. כל יום החולף מקטין את סיכוי השלום ומגביר את סכנת המלחמה החדשה. יש רק בריחה אחת: או שזום, או מילחמה. אין אפשרות שלישית.

כאילו לא היתה מילחמה. כאילו לא נפלו הנפלים.

מנהיגי ישראל מתנהגים כאילו הבעיית היחידה היא להשיג שלום והסדר בין ישראל וארצות-הברית. כל הדיבורים מכוונים לעבר וושינגטון. אל וושינגטון נוסעים השירים. עם וושינגטון מתווכחים בשצף-קצף. ב"יחסים עם וושינגטון יש סכנות וסיכויים. משברים והיישגים.

ובכל הימים האלה לא היתה אף פנייה ישירה אחת אל העולם הערבי, אל המנהיגים הערביים, עמיהם וחיייהם. לא נאמרה אף מילה אחת היכולה לשנות את רגשותיהם ומחשבותיהם, ולשכנע אותם שגם אצלנו השתנה משהו.

מנהיגינו מתאמצים כל-כך להשפיע רק על ניכסון, על קיסנינג'ר, על הסינאט ועל הציבור האמריקאי, עד

הרוג ישראלי בגולן — עוד?

(פארי מאטש")

שמתעורר הרצון לקחת את ראשיהם, להטיחם זה בזה ולצעוק:

אין לנו מילחמה עם ניכסון! אין לנו מילחמה עם קיסנינג'ר! לא הם ירו בנו אתמול, ולא הם עלולים לירות בנו מחר!

לא עימם אנחנו צריכים לעשות שלום!

בודאי, הם חשובים. הנשק שהם מספקים לנו הוא חיוני. הם יכולים להשפיע הרבה על המצב, וגם על הערכים.

אבל לא זו הזירה העיקרית להשגת השלום!

השלום צריך לקום בין ישראל ועמ"ע-ערב. שינויי הערכים ההיסטוריים צריך לחול בלב עמ"ע-ערב עמנו. אם לא כן, תבוא המילחמה הבאה. וכך אשר נוכד להשיג מאמריקה הוא נשק קטלני יותר לחרוג בו את צעירי האויב, בשעה שהאויב ישיג נשק טוב יותר כדי לחרוג את צעירינו.

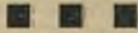
השעושה ממשלתנו כיום בחזית האמריקאית הוא חזרה מדויקת על מעשה בשש ורבע השנים האחרונות.

צריכים לומר את הדברים באכזריות חשופה: בעוד אנו אכלים על הלחי המילחמה ה"אחרונה", כבר נכתב לנגד עינינו התסריט של המילחמה הבאה.

המילחמה הבאה עלולה לפרוץ בעד כמה חודשים, ואפילו בעוד כמה שבועות. היא לא תהיה פחות קשה ופחות יקרה מהמילחמה שהיתה, אלא קשה יותר ויקרה יותר.

אותם האנשים, ערבים וישראלים, הנושאים באחריות למחדלים הנוראים של השנים האחרונות, ממשיכים לנהל את המדיניות משני הצדדים.

וכך אחד מאיתנו, שאינו משמיע עכשיו את קולו כריבור חדי-משמע, יהיה אחראי ל"טרגדיה הבאה ולקורבנותיה."

ביום הפסקת-האש, ה-22 באוקטובר 1973, נולד סיכוי חדש לשלום בין ישראל ועמ"ע-ערב. שוב נוצרה הזדמנות היסטורית.

עמ"ע-ערב החזירו לעצמם את כבודם, אך נוכחו לדעת שגם בהתקפת-פתע מאסיבית אין בכוחם לסכן את קיום מדינת ישראל.

הציבור הישראלי התפכח מאשליות של שנים, ונוכח לדעת ששום ניצחון צבאי אינו מבטיח שלום.

בהשפעת החלום של המילחמה, מוכנים הי עמים לשינוי-ערכים, לקליטת רעיונות חדשים, לעזיבה של דרך חדשה.

העומת הגלובלי הפיתאומי שיכנע גם את שתי המעצמות הגדולות, ואת העולם כולו, שיש לפעול עכשיו למען הסדר הבעיית לאלתר.

יתכן שמאז מילחמת-העצמאות לא היו הי נסיכות הפסיכולוגיות, הפוליטיות והצבאיות נוריות יותר ליוזמת-שלום מכרעת, כמו באותו יום.

מיד לאחר מכן קרו שני דברים, שפגעו קשה בנכונות הצדדים לשלום: כיתור הארמיה השלישית והתפוצצות בעיית השבויים.

הקרבות נמשכו אחרי מועד הפסקת-האש, ואז כיתר צה"ל את הארמיה.

מבחינה צבאית, זה היה טבעי. כל צבא שואף לכתר ולהשמיד את האויב. לכווחת צה"ל בגדה המערבית של התעלה היה חשוב שבעתיים לנתק את קווי-האספקה של הארמיה המצרית, המאיימת עליהם גם עכשיו מאחור. אולם, השמדת הארמיה לא תקרב את השלום. כשם שהשמדת הצבא המצרי ב-1967 לא קידמה את השלום. בגלל כיתור הארמיה נפתחה תיבת-פאנדורה של וייכוחים והאשמות הדדיות: מי הפך את הפסקת-האש, מה היו קווי ה-22 באוקטובר, האם יש לפתוח ציר לאספקה, וכו'.

על כך אפשר להתווכח בלי סוף. ותוך כדי ויכוח זה, אפשר לשכוח את השלום ולהכין את המילחמה הבאה.

בעיית-השבויים היא מוקש חמור לא פחות. עמים שונים רגילים כמדינה שונה לגורלם של שבויים. אין עם רגילי לו יותר מאיתנו. ומעולם לא היינו רגילים לו יותר מאשר הפעם, מפני שמיספר הנעדרים גדול כדרכך.

כל המכיר ממשפחות אשר יקיריהן "נעדרים", יודע עד כמה איומים יסורי איר-הודאות. האם חי הבעל, או מת? האם נפל הבן בשבי וניצל, או שנשאר בשדה? בעייה זו והסתבכויותיה — העיכוב במסירת הרשימות, קשיית גורל השבויים לקווי הפסקת-האש ולגורל הארמיה המכותרת — מרעילות את האווירה דווקא בימים המכריעים.

הטרגדיה של המשפחות מאפידה על סיכויי השלום ודוחה את מאמצי השלום — ובכך היא גורמת לטרגדיה שנייה.

בעיית הארמיה ובעיית השבויים יכלו להיפתר בנקל, בדרך השכל הישר והרגש האנושי. אילו נוצר רה מייד תנופה לקראת השלום.

תחת זאת הפכו שתי הבעיות למכשולים ולאמתלות להחנקת תנופה זו באיבה.

הערבים מדברים על גורל הארמיה ועל קווי ה-22 באוקטובר. (עוד קו, עוד צבא, יש כבר קו ירוק וקו סגול. קו ה-22 באוקטובר עדיין לא זכה-בצבע משלו. האם נמצא את כל צבעי הקשת, לפני שהדם האדום יפסיק לזרום?)

מנהיגי ישראל מדברים על השבויים ועל "יצוב הפסקת-האש". זה פותר אותם מכל צורה לחשוב על השלום ולפעול למענו מייד.

זהו המצב ברגע זה. פושטי-הרגל משני הצדדים ממשיכים בריבונותם הרגילים, שהביאו לפשיטת-הרגל.

משני הצדדים יושבים החיילים וחולמים על שלום, כפי שלא חלמו עליו מעולם. והמנהיגים ממשיכים כאילו לא קרה דבר.

מראה זה — יחד עם נאומי ההתעמולה של האופוזיציה הימנית, שניצלו נקודה זו היטב כדי לנגח את הממשלה — הביאה את המישפחות לידי שיא של זעם. איך הסכימה הממשלה להפסקת-אש, מבלי להביט טיה את החזרת השבויים? איך מספקים מזון לצבא מיותר, מבלי לקבל אף את רשימת השבויים שבידי מצריים וסוריה?

קלפים למישחק

א ייאפשר היה להשתיק זעקה זו, שיצאה מן הלב. אך יתכן שהיא חשיפה גה דווקא את התוצאה ההפוכה. הזעקה עצמה העמידה את המצרים והסורים על חומרת הבעייה לגבי ישראל. ועל הלחץ הכביר המופעל על ממשלת ישראל. ממילא עלה על דעתם לנצל גורם זה לשם השגת יתרונות. איסר הראל, מי שהיה הממונה על שרר תייהביטחון, היה הראשון שהזהיר בפני אפשרות זו. כאשר פנה אחד מחברי הכנסת מעל דוכן הכנסת אל ממשלות מצריים וסוריה, וביקש את שחרור השבויים למי ען הכשרת האווירה לשלום, העיר: התגור בה תהיה הפוכה. הם יבינו שיש להם קלף ביד, והם ישחקו על קלף זה. כך בדיוק קרה. הבעייה הנוצרת למצריים היא פריצת הכיתור של הארמיה השלישית. מכיוון שכיתור זה נוצר אחרי הפסקת-האש, היתה לקאהיר האפשרות לני-

המלחמה על השבויים

סח את הדרישה בלבוש פורמלי סביר: החזרת כוחות צה"ל לקווי ה-22 באוקטובר, היום בו נכנסה הפסקת-האש לחוקפה.

מזון לארמיה השלישית המצרית, שכותרה עליידי צה"ל אחרי כניסת הפסקת-האש לחוקפה.

ב רגע ששכחו הקרבות בדרום ובצפון. החל הקרב הגדול על גורל חי שבויים. הוא עורר רגשות עמוקים לא פחות מן המלחמה עצמה.

היתה לכך סיבה מיוחדת. במלחמות הקודמות, היתה בעיית השבויים הישראליים בעלת חשיבות מישנית בלבד. אמנם, במלחמת-העצמאות נסלו בשבי מגיני גושי עציון וירושלים העתיקה, אך היחס אליהם היה סביר. הלגיון הערבי של המלך עבדאללה עמד תחת פיקוד בריטי, היחסים עם המלך עצמו לא היו בגדר איבה קיצורית, ולא היה חשש רב לגורל השבויים.

במלחמת סיני ובמלחמת ששת הימים היתה היוזמה כולה בידי צה"ל. שדה הקרב נשאר בידיה, וממילא לא נסלו כימעט שבויים בידי הערבים.

כל זה השתנה במלחמת יום-הכיפורים. במשך כמה ימים התקדמו צבאות מצריים וסוריה, צה"ל נסוג, יחידות נשחקו, ומסיפר ניכר של חיילי צה"ל נעדרו.

כך, בפעם הראשונה, נוצר מצב שמאות מישפחות בישראל לא ידעו מה גורל בניהן — אם נהרגו ונשארו בשדה-הקרב, מעבר לקווי צה"ל, או נסלו חיים או פצועים בידי האוייב. גורלן של מישפחות אלה, שהתנדדו בין תיקווה וייאוש, שכל צילצול בדלת יכול היה לבשר להן כי אפסה כל תיקווה או שבנם זוהה בשבי — נגע לכל לב. לא היה כימעט אדם בישראל שלא חכיר מישפחה כזאת, ושלא הושפע מסיבלה.

סיפורים אגדתיים — מעודדים מצד אחד, מדכאים מצד שני — נפוצו ברבים. אחדים מהם היו נכונים. למשל: סיפוריה של אשה בחודש החשיעי להריונה, שמתוס בעלה הופל בדרום, חבריו העידו כי ראו את המתוס מתפוצץ באוויר, ושלא ראו מיצנח. האשה הבינה שבעלה נהרג, עברה שבועיים של אבל עמוק, ואז הופיע שם הבעל ברשימת השבויים הסצועים, שנמסרה עליידי מצריים.

הסבל יצר לחץ שלא היה כדוגמתו. חיוני היה לקבל לפחות מידע דחוף לגבי זחלת השבויים.

בעיצומם של הקרבות הבטיחה גולדה מאיר שלא תסכים להפסקת-אש בלי חילור פי שבויים. אולם גולדה לא יכלה לעמוד בחבטתה. הפסקת-האש נכסתה עליה בי אורח אולטימטיבי עליידי ממשלת ארצות הברית, שהיתה בטוחה כי בהעדר הפסקת אש יתערב הצבא הסובייטי בקרבות. בגלל אותו איום, גם הסכימה ישראל להעברת

עתון הצבא המצרי מתפאר בשבויים

יורם שחר בדמשק

שבויים ישראלים בסוריה, כשידיהם כפותות, מוצגים בפני עתונאי־חוץ

פירוש הדבר: נסיגת צה"ל מן הציר קאי־היר-סואקי, וחיסול הכיתור.

מכיוון שמועצת־הביטחון החליטה בפירוש על כך, היה למצרים בסיס פורמלי מוצק לדרישתם. הם קשרו את החזרת השבויים לדרישה זו. מתוך תיקווה שהלחץ לשיחרור השבויים יכריח את ממשלת ישראל להתפשר עימם על נושא חיוני זה. לגבי דמשק היה המצב שונה. שם לא היה ויכוח על קו הפסקת־האש. שנוצר וגובש עוד לפני שהפסקת־האש נכנסה לתוקף פורמלי. אבל לסוריה היתה דרישה אחרת.

סוריה דרשה שישראל תתחייב לפעול על פי "אמנת־ג'נבה". אמנת־ג'נבה אינה אמנה אחת, אלא שורה של אמנות שהתקבלו בוועידה בינלאומית שהתקיימה בג'נבה ב־1949, בתום מלחמת העולם השנייה, בחסות הצלב־האדום הבינלאומי. אמנות אלה הן סיכום ועידכון של אמנות קודמות שהיו מקובלות עוד מהמאה הקודמת בין האומות. הן מסדירות את היחס לאוכלוסיה האזרחית ולשבויי המלחמה בתקופת מלחמה. האמנה לטיפול בשבויים אינה יחידה עצמאית בשורת אמנות אלה. היא קשורה לכל האמנות הנוגעות ליחס לאוכלוסיה האזרחית, ובין השאר לאמנה הנוגעת לטיפול באוכלוסיה בשטחים הכבושים.

ישראל מעולם לא חתמה על אף אחת מאמנות ג'נבה, אך הצהירה בתודמנויות שונות כי היא מקבלת עליה את כלליהן. הסיבה הפורמלית לאי־הצטרפות ישראל ל־אמנת ג'נבה נובעת מהעובדה שהצלב־האדום הבינלאומי, המוסקד על ביצוע ומי־

(המשך בעמוד 24)

שבויים מצריים ממערב לתעלה בדרך צפונה אל המיכלאות

"יצהר" פונה לענקרת הבית!

מאחר וחלק ניכר מסוכנינו ומרכב ההובלה של חברתנו מגויסים - אנו נתקלים בבעיות הספקה סדירה של חלק ממוצרינו לחנויות המכולת ברחבי הארץ.

שיתוף הפעולה ועזרתך, עקרת הבית, יאפשרו לנו למלא את החסר בחנות המכולת שלך, ויזכו אותך חנם - במברשת שיער שימושית לחייל, אותה נשלח בדואר חוזר.

בעת ביקורך בחנות המכולת סמני במשבצות המיועדות לכך בתלוש הרצי"ב, את שמות מוצרי יצהר החסרים.

את התלוש שלחי ל:

יצהר - חרושת שמנים ישראלית בע"מ, ת.ד. 823 תל-אביב.

שמי

כתובתי

שם וכתובת חנות המכולת שלי

סמני ב-X את הפריטים החסרים בחנות המכולת שלך מתוך רשימת מוצרי יצהר העיקריים:

☐ שמן (SP סוייה, חריע וכו')	☐ "סולידוכס" - משחת שיניים
☐ סבון "אבוקדו"	☐ "סוליפס" - משחת שיניים
☐ "דו-סבון"	☐ "קריסטל" - משחת שיניים
☐ סבון "נומ זית"	☐ משחת גילוח "ממ"
☐ שמפו "נומ"	☐ קצף גילוח "ממ"
☐ שמפו "אבוקדו"	☐ אבקת כביסה "ביונס"
☐ "נומופון"	☐ מרכך כביסה "נועם"
☐ קרם "יד-חן"	☐ "נס" משחות ונוזל
☐ קרם "אבוקדו"	☐ "צחי" לניקוי שמשות
☐ "אבו-עגילה"	☐ "ריצאפון" לניקוי רצפות

זה נהדר. זה יצהר

"יצהר"

המוסדות להשכלה גבוהה מודיעים בזה לכל ציבור הסטודנטים

1. פתיחת שנת הלימודים נרחבת בכל המוסדות להשכלה גבוהה. המועד החדש לפתיחת שנת הלימודים יפורסם בבוא הזמן.
2. המוסדות להשכלה גבוהה נוקטים בכל הפעולות המתבקשות מן המצב כדי להכשיר את קיום הלימודים בשנת תשל"ד.
3. המוסדות ממשיכים במשלוח הודעות קבלה לתלמידים חדשים לבתייהם. תלמידים מגויסים שקבלו הודעות קבלה וטרם הספיקו לשלם שכר לימוד, יוכלו לשלם עד מועד מאוחר יותר כפי שיפורסם.
4. ייעוץ הסידורים הדרושים לגבי ראיונות, ייעוץ ובחינות לכל התלמידים שבגין המצב נמנע מהם להופיע. הודעות על כך תפורסמנה ע"י כל מוסד בניפרד.
5. נעשו סידורים בכל אחד מן המוסדות לטפל בכל פניה של תלמידים.

האוניברסיטה העברית בירושלים
אוניברסיטת תל-אביב
הטכניון - מכון טכנולוגי לישראל
מכון ויצמן למדע
אוניברסיטת בר אילן
אוניברסיטת חיפה
אוניברסיטת הנגב

האליבי

השרות

כולנו מקווים שזאת תהיה המלחמה האחרונה, ושנעשה את כל המאמצים להשיג את שלום, אך דבר זה אינו תלוי רק בצד שלנו. מה שכן תלוי בנו הוא המצב בחברה הישראלית. המחשבה שאחרי הי מלחמה הזאת נחזור שוב לתור הזהב של גולדה, לעושי ולשחיתות המתנהלים בציניות מאחורי האליבי השרות של, כ"י טחון המדינה, היא בלתי ניסבלת. האם למען זה הקריבו חיילינו את עצמם? למען זכרם הקדוש של אלה שנתנו את חייהם למען קיום עמנו, אסור לנו להרשות זאת. אם לא למעננו - למענם.

טרידה ספן, תל-אביב

ראיתי את הישראליות המכוערות מתגלות על הסופרמרקטים בשביל לקחת. אבל לא ראיתי תורים ארוכים בוועד למען החייל בשביל לתת. לא ראיתי גם תורים ארוכים בבנקים בשביל לרכוש מלווה מלחמה. שמעתי את עסקנינו קוראים לצאן מרעיתם לתרום כספים. אבל לא שמעתי שהמפלגות החליטו לזרז את כספי תעמולת הבחירות כדי לחסוך את דם הבוחרים שלהם. לא שמעתי גם על שרי ממשלתנו, הדברנים הגדולים, שפתחו את כיסיהם למען מלווה מלחמה. אני מציע שבמקביל לצל"ש יונהג גם צל"ק ("ציון לקלון") אותו יעניקו החיילים לנבחרי הציבור שהפגינו בפני עמם מסירות מילולית ללא גבול בשעת סכנה למדינה. ישראל סחי, חולון

הזמנה

למכתב

שמחנו מאוד לקבל בחזית את עיתונכם על הפסקת-האש (העולם הזה 1886). אף שאיני נמנה על קוראיכם הקבועים ודיעותי מוגדרות לשלכם. חייב אני להודות שנהייתי לקרוא את הכתבות המעניינות ולעקוב אחר ניתוחיכם. מכל מקום, בקשה אישית לי אליכם. בשער האחורי של הגיליון הנ"ל מופיעה תמונת חיילת חמודה המתבוננת בראי. הגברת פשוט מצאהו בעיני. אני מילואימך ניק בן 26 ואודה לכם במאוד באם תצליחו לקשר בינינו. אשמח להתכתב עמה בזמן הפסקת-האש.

רב"ט שמואל ברקוביץ, צה"ל

מאחר שגם לנו לא ידועה זהותה של החיילת, להלן כתובתו של חייל המילואים ברקוביץ, במידה והחיילת תיענה לבקשתו להכתב עמו: 962644 רב"ט ברקוביץ שמואל, דואר-צבאי 2429, צה"ל.

ד"ש

למשפחות

המכתבים הבאים, שנכתבו עלידי חיילי צה"ל מגזרות התעלה למשפחותיהם, ונשיחו לעורף באמצעות כתבי "העולם הזה", לא נשלחו ליעדם משום שהחיילים שכחו לרשום על גביהם את שמות וכתובות הנמענים הם מתפרסמים בזה לידיעת המשפחות.

לאביבה שלום.

מוכרח להודיע לך ואולי אף לבקש רשות להיכנס לארץ מוצאך. בעוד שעתיים כנראה שכבר אהיה שם. חוץ מזה אצלי הכל בסדר. אני משמין (גדלה אצלי כרס רצינית). מצב הרוח מרומם. את מתארת לעצמך על איזה כלי אני נמצא. מחכה לקבל מכתב ממך. יש לך שעותיים לקבל את המכתב שלי ולהחזיר תשובה חיובית (אם לא אסע לשם בלי רשותך). ד"ש בבית ולכל החברים.

אורי, צה"ל, סיני

אני שולח את המכתב הזה עם מישוה הדומה לאורי אבנרי. או בשביל הכף אני שולח את המכתב. דרך אגב, שתדעו בערך איפה אני נמצא - אז בסיני, במקום בטוח מאין כמוהו.

שלום בחבט, צ.ד. 3139, צה"ל

ראשי השלטון, שנכנס להיווך גבוה כשמקדמה שלימה של כתבנים ופטרונים מנסה לחפות על האחראים לביזיונות, לא הצליח לכפות על משבר האיוון החמור של העם כלפי מנהיגיו. לפני שבוע היה העולם הזה העיתון היחיד שהעץ לגלות את האמת על פרשיות שונות, במסגרת ההגבלות החמורות הקיימות. בעקבותיו הלכו השבוע אחרים כדי להרים את מסך ההשתקה וההעלמה שמנסה להוריד ההנהגה ממשטת-הרג על המחבלים הבטחוניים. זהו פרק שני בסדרת התשובות על כל מה שרצית לדעת על המלחמה, פרק שני אבל לא אחרון.

השבוע השני להפסקת-האש לא הפחית את כמות סימני השאלה שריחמו מעל מלחמת יום-הכיפורים. להיפך, הוא הגביר את מיספרם. ככל שנחשפו והותרו יותר פרטים למיסופם, הלכה והתבהרה התמונה של המחבלים המדיניים והצבאיים שליוו את המלחמה הזו מראשיתה. חלק נוסף מהקרתון הנורא של קיפאון המחשבה וקהות החושים הי מאפיינים את הנהגת המדינה, שרק קצתו נחשף עד כה, ביצבץ ועלה מעל פני המים. השאלות המציקות הציקו עוד יותר, והתעזומות הי מטריות, ניקרו בעוצמה גדולה יותר. מסע השיטוש והסחת הדעת של

מטכ"ל, היתגלה כאחת הזרועות האיתנות והיעילות ביותר בצה"ל. למרות הקשיים שנגרמו בגלל קווי האספקה הארוכים לחזיתות, עבר המערך הלוגיסטי ממצב של הגיעה למצב של מלחמה טוטאלית במהירות ומילא את מרבית המשימות שהוטלו עליו. חילות השירותים, החל בחיל-הרפואה וכלה בחילות התובלה, החימוש והאספקה, ראויים להוקרה לא פחות מהחילות הלוחמים. האספקה השוטפת זרמה במהירות לכל היחידות אפילו במקודות המבודדות ביותר. לא היו מקרים של מחסור בדלק, במים או במזון, ביחידות הלוחמות. לעומת זאת היו כנראה ליקויים ואי-סדרים ביחידות מילואים מסוימות, שכתוצאה מהם נוצר מחסור בצידוד. רוב התקלות הללו תוקנו במהלך הקרבות.

כיצד קרה שבמהלך המלחמה אזל מלאי התחמושת בפריטים מסויים?

זוהי תוצאה של ההערכה הבלתי נכונה שגרמה לתקלות גם בתחומים אחרים. לגבי צורת המלחמה הבאה העלולה להתחולל בין מדינות-ערב לישראל, על סמך נתוני ולקחי מלחמת ששת-הימים.

לצורך בתקופה סבירה של ימי מלחמה. כל התערכות והחישובים האלה היו אוסטימליים לפי הנתונים של מלחמת-ששת-הימים, שהיתה מלחמת בזק. המציאות שהכתיבה מלחמת יום-כיפור שיבשה את כל החישובים וכל התחזיות. מסתבר שממצע התחמושת

נחתה, גרמה לדילדול המלאי בפריטים מסויים. האם נכון שיחידות שריון מסויים מות נעו אל שדות הקרב כשהטנקים נוסעים על גבי שרשרות ולא במובילי-טנקים?

טנק הוא כלי מלחמה בעל יתרונות וחסרונות. בק חסרונותיו ניתן למנות את העובדה ששעות המנוע שלו הן מוגבלות. כלומר: אחרי כל מיספר מוגדר של שעות תיסעול, יש להחליף את מנוע הטנק במנוע חדש. גם צריכת הדלק של מנועי הטנקים היא גבוהה ביותר. משום כך משתדלים ככל האפשר לתפעל את מנועי הטנקים היוצאים לקרב, בשדות המערכה עצמם ולא בדרך אליהם. על מנת לחסוך שעות-מנוע וביזבוז דלק. לצורך זה קיים בכל צבא מערך שלם של משאיות-ענק מיוחדות, הנושאות טנקים, ושיעורן הוא להוביל את הטנקים עד למקום ההיערכות שלהם. אין צבא בעולם המחזיק משאית מובילי-טנקים עבור כל טנק המשרת במערך. כל נושאי-טנקים מיעד להוביל מספר מסויים של טנקים בכמות מוגדרת של זמן.

מצב זה עונה לדרישות כאשר קיימת התראה מוקדמת ויש מספיק זמן כדי להוביל את הטנקים ליעדיהם. אולם במצב של מלחמה פתאומית, כשיש צורך לגייס בבת אחת מערך מילואים שלם ולדחוף אל החזית מאות טנקים של יחידות מילואים, טבעי שנוצר מחסור במובילי טנקים. זה מה שקרה הפעם. הפיקוד העליון הוא שקבע את סדר העדיפויות, איזו יחידת שריון חובל קודם למקום ההיערכות שלה. כך נוצר מצב שיחידות שריון שלימות מגויסות לא יכלו להגיע לחזיתות בשל הצורך להמתין לתורן למובילי-הטנקים. כמה יחידות שריון נאלצו לנוע לחזיתות על גבי שרשרות. במקרה זה יש חילוקי-דעות.

המלחמה, יצטרכו לענות גם על השאלות מדוע חסרו

האם מצביעות העובדות על מחסור בצידוד ובתחמושת על ליקויים במערך הלוגיסטי של צה"ל?

דווקא המערך הלוגיסטי, הכפוף לאגף האספקה ב-

מה קרה לצה"ל

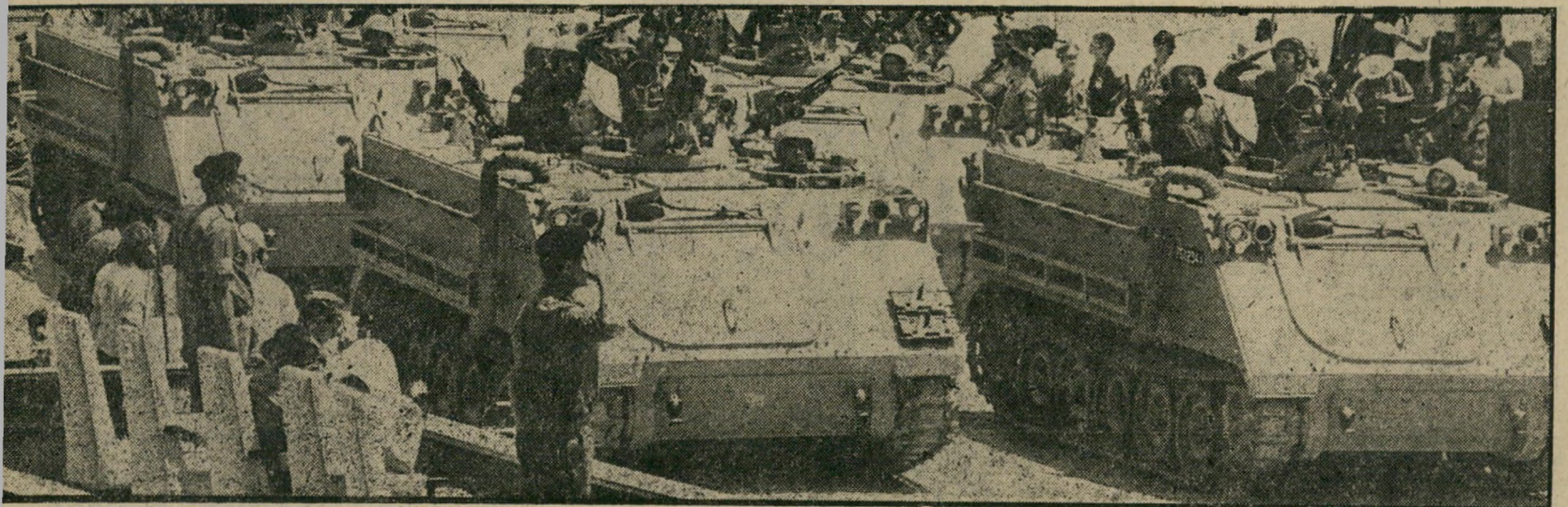
האם סבל צה"ל במלחמה האחרונה ממחסור בצידוד ובתחמושת?

זוהי טענה החוזרת ומשמעת מפי לוחמים בחזיתות שונות. מיספר רב של לוחמים קובל ומתמרמר על העובדה כי נאלצו להילחם בכלי נשק מיושנים ומשומשים בצידוד חדיש, מתוחכם ומשוכלל שנמצא בידי צבאות הערבים. עובדה זו כשלעצמה אינה סוד ואינה חידוש. האמצעים

מסתבר כי צידוד מיושן לא היה באף מקרה כמעט גורם לנחיתות בהתמודדות בשדה-הקרב. טנקים מיושנים מסוג שרמן התמודדו בהצלחה נגד טנקים סובייטים חדישים מדגם טי. 62 ויכלו להם.

נקודה אחרת היא המחסור בצידוד לחימה. כאן ניתן לחלק את הבעיה לשני חלקים: מחסור שנגרם אחרי קרבות ממושכים, כאשר צידוד לחימה נספג והוצא מכלל פעולה, וכאשר מלאי התחמושת פחת במידה ניכרת ומחסור שהיה קיים מלכתחילה.

הנקודה האחרונה היא החמורה ביותר. אלה שיצטרכו לחקור בבוא היום את מחדלי

במצעד דפק הכל כמו שעון שווייצ'י - המציאות בשדה-הקרב היתה שונה

החברה הישראלית גם בצה"ל. ההרכב האנושי של צה"ל הוא מידע מייצג של העם כולו, על התופעות החיוביות והשליליות שבו. אותו שיעור של גניבות ומעורבות, למשל, שהיה קיים בציבור האזרחי, היה קיים גם בקרב חיילי צה"ל, שהם אזרחים של אותו עם, הלוכשים מדים.

ההבדל היחיד נעוץ בכך שתופעות פסולות בחברה האזרחית הופכות לפאטאליות כשהן מתפשטות בגוף היישובי על ביטחון המדינה. תקופת הרגיעה היחסית המימושית, שעברה על מדינת ישראל מאז הפסקת-האש ב-1970, וגרמה לתופעות של הסתאבות, רדיפת-מוטות, התערבות-מדינה ופער כלכלי וחברתי מתרחב וחולק, נתנה אותותיה גם בצה"ל.

גנרלים הפכו לחלק בלתי נפרד של החברה הנוצצת בישראל. הם היו קישוט שאסור לוותר עליו בכל אירוע חברתי, הצגת בכורה, מסיבת קוקטייל, או פתיחת תערוכה. הם היו לקוחות קבועים במסעדות היוקרה היקרות ומועמדים פוטנציאליים למשיכת קולות למפלגות פוליטיות.

גנרלים רבים הפכו לכוכבי-לכת חברתיים נוצצים, שמסביבם התקבצו חברות של מתעשרי-מלחמה ומלחכי-פינכה, שקיוו להינות מזוהרם. נוצר מצב שבו הפכו מתעשרי-מלחמה שונים, קבלנים ואילי-הון למעין פטרונים וספונסרים לגנרלים. ההשפעה היתה השפעת-גומלין הדדית. נוצרו לפעמים מצבים, בהם בראש מעייניו של קצין בכיר עמדה להקת-הבידור הצבאית השייכת לו. רדיפת-פירסומה, מירון אחי הנאות החיים ומבצע יוקרה, היו פעלים יוצאים של מצב זה.

כל אלה הן תופעות אנושיות מקובלות, שאינן מאפיינות דווקא את קציני צה"ל הבכירים, אבל היו להן השלכות חמורות על יעילותו של צה"ל כצבא המוכן למלחמה, שבסופו של דבר זהו היעוד העיקרי שלשמו מקימים צבא. אסור לדבר בהכללות, והיו כמובן קצינים בכירים רבים הרחוקים מתיאור זה. אבל אלה שאיפיינו מצב זה הם שנתנו את הטון.

האם היו למצב זה השלכות גם לגבי שיקול-הדעת בדרגים הגבוהים?

לא יכלה שלא להיות השפעה ישירה לאווירה הכללית שנוצרה על שיקול-הדעת של אלה הנמצאים בעמדות הכרעה. פרשת המטוס הלווייני אינדיקציה ברורה לכך. הטענה העיקרית בפרשת הפלת המטוס הלווייני האזרחי מעל טיני בתחילת שנה זו, היתה שהאסון נגרם כתוצאה משיקול-דעת מוטעה, ושהאחרים לשיקול-דעת מוטעה זה חייבים לתת את הדין על המישגה, למרות שהיו להם לכאורה, הצדקות ותירוצים סבירים למישגה שעשו. לאנשי שים הנמצאים בעמדות הכרעה, המעניקות להם אפשרות לקבוע גורל חייהם, אסור לעשות שגיאות. ובודאי לא פעמיים.

בעקבות פרשת המטוס הלווייני הועלתה התביעה בין השאר גם על-ידי עתון זה — להתפטרותם של שרי הביטחון ושל הרמטכ"ל דוד אלעזר, בגלל האחריות העקיפה שהיתה להם לאסון הנורא. בין שאר הנימוקים שהועלו או לתביעת ההתפטרות, היה גם הנימוק, שהתפטרות כזאת אינה נדרשת כעונש, אלא משום שאין כל ערובה שמי שעושה טעות מעין זו, לא יטעה שוב בשיקול-דעת העלול לעלות בחייהם.

האווירה המקובלת בישראל, של חיפוי הדדי בין אנשי-שלומנו, כשאף אחד אינו נחבץ להסיק מסקנות ממישגים וטעויות, של ראיית כל ביקורת כ"השמצה", היא שהפכה את צה"ל לחלק מהמיסד הפוליטי בישראל, בעוד שבמשך שנים רבות היה צה"ל גוף יוצא-דופן מבחינה זו. ההתעלמות של הדרג המדיני המופקד על צה"ל מהתרחצות המתחייבת ממצב זה לגבי יעילות הצבא, הטמנת הראש בחול, הטפיחה העצמית על השכם ותחושת העוצמה ושיעור-הרצון, היא בגדר פשע שהנהיגה המדינה חייבת לתת עליו את הדין.

???

האם מצב זה לא נפסק בעקבות ההלם של המלחמה?

לא חל שום שינוי לא במהלך הקרבות ולא לאחריהם. כיוון שאותם האנשים עושים את אותם הדברים כשהם מכהנים באותם התפקידים, רק טבעי שהם יעשו הכל כדי להצדיק את עצמם ולהאשים את זולתם. אפשר להביא מיספר דוגמאות המעידות על המשך השיטה:

● בעצם ימיה-המלחמה, בעוד הקרבות בעיצומם, העמידו שלטונות הביטחון מטוס מיוחד לרשותו של פרנק-ציוןר מסויים, כדי שיוכל לטוס ולראות את בנו שגויים עם תחילת המלחמה והוצב בגינה מרוחקת ואותו לא ראה במשך ימים רבים. זהו כמובן מעשה אנושי נדיב וראוי להערכה, אלא שיש להניח שבמדינת-ישראל היו באותם ימים עוד מיספר אבות שהתגעגעו מאוד לבניהם המוצבים במקומות מרוחקים. הם לא היו מקורבים לצלחת ולכן לא נהנו מאותה פריביליגיה לה זכה אותו אב.

● רק נדמה האש בחזיתות והפסקת-האש נכנסה לתוקף, החלה הסתערות רבתי של אזרחים לעבר השטחים החדשים המוחזקים עתה בידי צה"ל. למרות שמוטלות הגבלות חמורות על כניסה לשטחים אלה, ולמרות שהפעם אין בשטחים החדשים מקומות קדושים שאליהם נכספו הנפשות אלפיים שנה, ניתן היה להבחין בתהליך כות-ממונעות של מתעשרי-מלחמה, אילי-הון ואבריי החברה, להם נערכו סיורים מאורגנים בשטחים שעליהם

הדוגמא: יוהרה, הערכה מוטעית וזילזול בכושרו של האויב

ההדר: הרמטכ"ל בהצגת בכורה עם רקדניות 'גוסלביות'

שיקול-הדעת: שכרי המטוס הלווייני שהופל בסין

האם הוכנו תושבי ישובי הספר לקראת אפשרות של מלחמה?

המדובר הוא בישובי הצפון. כיוון שבחזית הדרומית לא היו כל ישובים, בעוד שהיאחזויות וישובים בגולן הוגדרו כישובי-ספר, הרי ישובי עמק-הירדן, שהגבול התרחק מהם מאז מלחמת-שת-הימים, הוצאו מתחום הגדרה זו. לפתע, נוכח הסתערותו של השיריון הסורי על דמת-הגולן ופינוי הישובים ברמה מכל תושביהם, מצאו מיספר ישובים, בעיקר בגדה המזרחית של הכינרת ובעמק-הירדן, את עצמם בקו האש.

איש לא חזה אפשרות כזו אפילו בחלומותיו הגרועים ביותר. לאותם ישובים, שהיו ישובי ספר מובהקים מאז מלחמת העצמאות, לא היו הפעם כל אמצעי התגוננות עצמאיים, כדי להגן על עצמם מפני הסתערות הצבא הסורי. תושבי ישובים אלה הוחזרו בבת אחת 25 שנה אחורנית, נאלצו במפתיע לחזור לאמצעי ההתגוננות שלהם ממלחמת העצמאות. היה עליהם להפוך שוחות אנטי-טנקיות ולהכין בקבוקי-מולוטוב כדי לנסות לעצור בעצמם את שיריון האויב במקרה שימשך לפרוץ מעבר לדמת-הגולן לעבר ישובי עמק-הירדן.

???

מדוע היה שיעור הנפגעים במלחמה גבוה יותר מאשר בכל המלחמות הקודמות?

היעדר הכוננות היה הגורם הראשוני. די להתבונן בתמונות של שבויי צה"ל המוחזקים בידי הסורים כדי להבין עד מה גדולה היתה ההפתעה בפרוץ המלחמה לגבי החיילים שחמדו בעמדות הקו הראשון. חלק גדול מה שבויים נועל נעלי-בית, ואין לחשוד בסורים שהם אשר העניקו אותם לשבויים.

אולם הגורם העיקרי לריבוי הנפגעים הם המסות העצומות של הארטילריה שהופעלו במלחמה זו. שלא היה להם כל תקדים במלחמות קודמות. חלק ניכר מנפגעי צה"ל נפגעו מהתקפות ארטילריה. לחיילי צה"ל, שהוא צבא בעל מסורת היתקפות ולא הגנתית, ובמיוחד לחיילי המילואים, חסרה תודעה של התגוננות מפני אש ארטילרית. במקרים לא מעטים גרמו זילזול והתעלמות מסכנת האש הארטילרית לפגיעות מיותרות.

כיצד ניתן היה להתגונן ביתר יעילות מפני פגיעות הארטילריה?

תודעה של התחפרות עמוקה בעת הנחתה ארטילרית ושימוש באפודות-מגן עשויים היו להפחית במידת מה את מספר הנפגעים. אפודת-המגן מכונה בפי חיילי צה"ל בשם שכפ"ץ. שכפ"ץ הם ראשי תיבות של "שיכבת פיצוץ", הכינוי לשיכבות העפר והאבן שהגנו על המערות. אפודה כזו, העשויה מחומר פלאסטי חזק, משמשת כהגנה מפני רסיסי פגזים ופצצות, בעילות רבה. חיילי המערות במלחמת ההתשה, שהתנסו בהפגזות ארטילריות, צוידו באפודות כאלה, העשויות לפי פטנט אמריקאי.

האם היו ליקויים בהתארגנות של יחידות שונות למלחמה, ואם כן, ממה הם נבעו?

במידה שהיו ליקויים, הם נוצרו בעיקר בשעות הראשונות של המלחמה, כאשר המהירות והחיפזון בהתארגנות היו עדיפים על היעילות. היה צורך קריטי להחיש במהירות יחידות לחזיתות לחזית, כדי לבלום את מית-קפות צבאות מצרים וסוריה ובהנאי הלחץ שנוצרו קשה היה להקפיד על כללי ההתארגנות המקובלים. נושא זה יהיה ודאי אחד הנושאים העיקריים לחקירה ולהפקת לקחים.

מה מקור המחדלים וההזנחה בתחום זה?

בעיקר נבע המצב שנוצר מאותה הערכת-מצב מוטעית שהביאה גם להערכה כי לא תיפרוץ מלחמה. הכוננות לא חסרה רק לקראת מלחמה מידית אלא גם לגבי מלחמה באופק. נושאים שונים הונוחו מהסיבה הפשוטה שלא נראתה דחיפות לטיפול בהם. סולם העדיפויות של צה"ל לא היה ערוך לקראת אפשרות של סיבוב נוסף של מלחמה בין ישראל למדינות-ערב.

מה קרה ליעילות המפורסמת של צה"ל, ששימשה תמיד דוגמא ומופת לתחומים אחרים בחברה הישראלית?

צה"ל אינו גוף מסוגר ומבודד הפועל במנותק מהחברת האזרחית. התופעות השליליות שפשטו בכל רבדי

שפכו חילויי צה"ל את דמם. עם כל הכבוד לגישה אחת-התעשייתית מרק מושביין או למלואי בצלאל מזרחי, ולרבים רבים אחרים מאותה שיכבה חברתית, קשה להבין מדוע צריך צה"ל לעסוק ספורות אחרי המלחמה בהארכתם בקווי החזית החדשים.

האם לא הופקו לקחים גם בתחומים אחרים?

את מידת הפקת הלקחים ניתן ללמוד, בין השאר, ממקרה בודד אחד, לדוגמה. מקובל על רבים כיום שבין הסיבות להפתעתה של ישראל עם פתיחת המלחמה, היו השאגנות, הנילול בי ווערכה המוטעית שאין הוא יכול ואין הוא מסוגל לממש את איומיו. והנה, אחרי כל המילים שנשפכו בנושא זה, ואחרי ההכאה הכללית על חטא העניק בסוף השבוע שעבר שר המיסחר והתעשייה, חיים בר-לב, מי שהיה עד לפני שבוע רמטכ"ל חזית הדרום, ראיון לאחד העיתונים. באותו ראיון הכריז בר-לב, באותה תחושה של עליונות, כי "אם יחליטו המצרים לחדש את המלחמה, הם ימצאו את צה"ל במצב התחלתי שאינו נותן למצרים כל סיכוי", או "ברגע שצה"ל עומד על רגליו אין לאוייב ביו שום סיכוי".

הצהרות מסוג זה הם שטרות שצריך לפרוע.

באותו ראיון, למשל, מנסה בר-לב להגן הגנה טורטלית על תפיסת קו בר-לב ולבטל את הטענה המושגית כי קו זה לא עמד במבחן והתמוטט. אמר בר-לב בין השאר, באותו ראיון: "מי שאומר שהמעוזים לא הצליחו לעצור את המצרים, אומר דבר שטות. הם לא נועדו מכך מלכתחילה... אני קובע כי המערך שלנו בסניג לא התמוטט. המעוזים נפלו, כי הם רק העמדות הקדמיות שלנו ולא יותר מזה".

לרוע המזל, אין זו הפעם הראשונה בה מעניק חיים בר-לב ראיונות לעיתונות. בינואר 1970 למשל, כאשר מלאו שנתיים לכניסתו של רב-אלוף חיים בר-לב לתפקיד הרמטכ"ל, הוא העניק ראיון לכתב הצבאי של ידיעות אחרונות, איתן הבר, שהתפרסם ב-2 בינואר אותה שנה. גם באותו ראיון התייחס בר-לב למעוזי קו בר-לב.

בין השאר, אמר אז הרמטכ"ל בר-לב את הדברים הבאים: "הדברים החיוניים בתעלה בטוחים, אני לא מאמין, למשל, שהם (המצרים) יכולים לפשוט ולכבוש מוצב שלנו, ואני לא מאמין שהם יכולים לצלות את התעלה. אבל מה? — לחדור בין המוצבים, לשים מוקי שים, את זה הם יכולים".

מדוע נערך עתה במלוא העוצמה מסע טישטוש והעלמת עובדות, ומה הם סיכויי הצלחתו?

התופעה אינה טעונה הסבר. עצם העובדה שמיפלגז העבודה מודיעה בפומבי על פתיחת מסע הסברה בקרב הציבור האזרחי בקשר למלחמה, אחרי שמסע הסברה דומה נערך כבר בקרב המגויינים, מעידה על הצורך של מיפלגז השלטון להתנגד. האחרים למחללים ולבני יונות עושים את כל אשר ביכולתם כדי להתחמק מאחריות. אפשר לנסות לרמות את הציבור שנשאר בעורף. אבל אי-אפשר לרמות את החיילים. הם יודעים במה נאלצו להילחם ואיך היו צריכים להילחם.

מה היתה השפעת הפוליטיזציה של צה"ל על מהלך המלחמה?

חמורה הרבה יותר מכפי שמי שאינו מצוי בעניינים מסוגל להעלות על דעתו. כיום, אחרי הפירסומים בעתונות הזרה והמקומית, אין זה סוד עוד, שהמאבקים הפוליטיים התמקדו סביב אישיותו של האלוף אריאל שרון. מפקד אחת העוצבות בחזית הדרומית, שגויס ישר ממלחמת הבחירות כדי לפקד על כוח משוריין של צה"ל, העובדה ששרון היה מוזהה בתודעת הציבור כאחד ממנהיגי הליכוד הימני, בעוד מרבית אלופי המילואים האחרים שגויסו היו מזוהים עם המערך.

האם אפשר להאמין ששיקולים פוליטיים ישפיעו על שיקולים צבאיים ובטחוניים של ההנהגה?

קשה מאוד לעכל רעיון זה, אבל אין זו הפעם הראשונה שנוצר מצב כזה. די לחזור אחורנית לתקופת ההמתנה שקדמה למלחמת-ששת-הימים, כדי להיתקל ב"מקרה דומה".

נוכח גילויי ההססנות החיצוניים של ראש-הממשלה דאז, לוי אשכול, נוצר אז לחץ ציבורי של חוגי הימין, למינויו של משה דיין, שהיה אז מנהיג רס"י באופור ויציה, כשר-הביטחון. בראש המתנגדים למינוי זה ניצב בה אז גולדה מאיר, כיום ראש-הממשלה. טענתה המפורסמת אז כנגד המינוי, תישאר חרותה על דפי ההיסטוריה. אמרה אז גולדה על דיין: "הוא יקטוף את פירות הניצחון".

היה הרבה מן האמת בטענתה, והיו שיקולים לגיטימיים יותר כדי להתנגד למינויו של דיין. אבל זאת דוגמה כיצד שיקול פוליטי עשוי להשפיע על שיקול בטחוני.

???

מה היה היסוד למערכה הפוליטית שהתנהלה נגד אריק שרון?

שיכבה פיצוץ: בר-לב באפודת מגן כמעוז בקו בר-לב

אחרי הפגזה ארטילרית: זלזול וחוסר תודעה

ההתארגנות: איפה היו מובילי הטנקים?

אותו בסיס שהיה להתנגדותה של גולדה לפני ששנים למינויו של דיין: החשש פן הפעם יהיה זה אריק שרון שיקטוף את פירות הניצחון מבחינה פוליטית, דבר שיתבטא בבחירות העומדות להיערך.

האם אין שיקול כזה לגיטימי?

אפשר לכפור ולהתנגד לכל תפיסתו הפוליטית של שרון. אפשר לבטל את כושרו כמדינאי או כפוליטיקאי. אבל אי אפשר לבטל את יכולתו וכישרונו כמפקד וכמציב. אם סבר משהו כי הנזק הפוליטי שעלול להיגרם למפלגת השילטון, כתוצאה מגיוסו של שרון, שקול כנגד התועלת שהוא עשוי להביא כמצביא, אפשר היה לוותר על גיוסו. אבל מרגע שגויס הוא חדל להיות אישיות פוליטית ובצורה זו צריך היה להתחשב אליו.

מדוע אם כן גויס האלוף שרון, למרות ההתנגדות הקיצונית כלפיו מצד ההנהגה המדינית?

משום שאי אפשר היה לוותר על תרומתו הצבאית והמוראלית לצה"ל, כמי שהיה עד לפני שבועות מיספר אחד הבכירים שבאלופי צה"ל ואלוף פיקוד הדרום, מבלי להסתכן במחאה ציבורית חריפה ביותר. מלבד זאת כבר היה לאלוף שרון מינוי לפיקוד על יחידת מילואים. יתכן שאילו היו פני הדברים אחרים, והמצב לא היה נראה כה קריטי כפי שנראה ביום-הכיפורים היתה ההתנגדות הפוליטית לשרון גוברת על כל השיקולים האחרים.

מי שהיה עד לתמורה המוראלית שהתחוללה בחזית הדרום מרגע שהגיע לשם אריק שרון, הרי גם אם יהיה החריף במתנגדיו הפוליטיים, לא יוכל להתכחש לתרומה המכרעת שתרם לשינוי הלך הרוחות בקרב הלוחמים. שינוי זה הוא שהיה מונח ביסוד התפנית הצבאית שהתחוללה בחזית זו.

???

מה היה טיבה של המערכה הפוליטית שהתנהלה תוך כדי המלחמה נגד האלוף שרון?

היא התרכזה בניסיון להמעיט מדמותו כמפקד צבאי ולהטיר את ההילה הצבאית שלו כמפקד. האות ניתן כבר בימים הראשונים למלחמה, כאשר יחידות המילואים שנשלחו לחזית הדרום עוד עסקו בקרבות הבלתי-מאקמה שפירסם המשורר חיים חפר תחת הכותרת "המפקדים", ובה נזכרו המפקדים הבכירים, התעלמה מקיומו של האלוף שרון בגיוריה.

מאוחר יותר הודה חפר בגלוי כי היה זה צעד מכוון ומחושב. "זה לגטימי בהחלט לנהל מלחמה פוליטית תוך כדי קרב. גם צרצ"ל וסטאלין עשו זאת. אריק שרון רוצה להיות דיקטטור, ולא חשוב בעזרת מה, ונגד זה יש להילחם בכל מצב".

המלחמה הפרטית של המשורר חפר, המקובל ומקורב בצמרת ההנהגה המדינית והצבאית, היתה רק ביטוי אחד במאבק שהתנהל נגד שרון. פוליטרוקים מנעו מעתונאים שביקשו זאת, להיתלות ליחידתו של שרון. לפי הוראה מגבוה נאלצו אמצעי התקשורת הממלכתיים להצניע, להעלים ולהפחית מערכם של מיבצעים בהם היה קשור שמו.

אחת הדוגמאות למדיניות זו קשורה בטלוויזיה. בתום הקרבות עמדה הטלוויזיה להקרין סרט תעודתי שצולם עליידי אנשיה תוך סיכון רב, במהלך תפיסת ראש-הגשר לגדה המערבית של תעלת-סואץ. היה זה סרט מלחמה אוטנטי ששיקף את כל שלבי הקמת ראש-הגשר והפריצה למצריים. הסרט קיבל את אישור הצנזורה והותר להקרנה. אולם זמן קצר לפני השידור המיועד הגיעה הוראה לטלוויזיה, לפיה לא ניתן יהיה להקרין את הסרט אלא אם כן יושמט ממנו הקטע בו נראה האלוף שרון. כאשר ניסו אנשי הטלוויזיה להסביר כי איש לא הביא את האלוף שרון אל הגשר כדי שיצטלם שם, והוא צולם במקום תוך כדי הקמת הגשרים, נאמר להם שאם לא יושמט הקטע, תיאסר הקרנת הסרט.

בלית ברירה הסכימו אנשי הטלוויזיה להוציא את הקטע בו נראה אריק, אלא שכעבור זמן קצר הגיעה הוראה נוספת על פיה לא יישדר הסרט. כיוון שאין כל צורך להבליט את מיבצע ראש-הגשר.

הסרט לא שודר.

יש דוגמאות נוספות רבות למסע שהתנהל כל מהלך המלחמה ואחריה, כדי למנוע מהאלוף שרון את הילת המצביא. חרושת שמועות היתה חלק ממסע זה, שסופו שנחל כישלון. שכן המומחים הצבאיים והפרשנים בעת-הנחת העולם מעניקים לאלוף שרון את ההערכה הצבאית לה היה ראוי, לדעתם, על אפס וחמתם של כל מנהלי מסע השיסוי.

אפשר היה להתעלם מהיבט זה של המלחמה, ולא להתחשב אליו, לולא היו לו השפעות מעוררות חלחלה גם בשטח. כאשר יגיע היום וניתן יהיה לפרסם את כל העובדות הקשורות בפרשה זו, יהיה זה אחד הצללים הכבדים ביותר על דרך בה נוהלה מלחמה נוראה זו.

האם נתפסו מנהיגי המדינה לפא-ניקה בשלבים הראשונים של המלחמה?

אין ספק כי התקפת הפתע של צבאות ערב הייתה כזו שהמנהיגים המדיניים והצבאיים של ישראל בהלם. אחרי שהגיעו הידיעות המרות הראשונות משדות הקרב והצטיירה תמונה ראשונה של התמוטטות מערכי ההגנה, היו כמה מהמנהיגים שנתקפו בדכאון עמוק וראו את המצב הצבאי מבעד משקפיים שחורות. היו מנהיגים מבוהלים, שלא העריכו נכונה את כוח הבלמה של צה"ל, חששו

אחד מראי השחורות שהישרה סביבו אורירה קודרת היה דווקא שר הביטחון משה דיין. בימים הראשונים למלחמה, כשהיה ברור לו שכל תחזיותי התבדו ושכל הכרעותיו הצבאיות התגלו כהזערות נבובות חסרות-כוח, ידע דיין כי עליו, כשר הביטחון, תוטל האחריות העיקרית. באותם ימים הציע דיין לגולדה לקבל את התפטרותו, הצעה שנדחתה על ידה בתוקף מתוך הכרה כי אחריותו של דיין היא למעשה אחריות כל ממשלתו.

במשך כשבוע ימים נמנע דיין מלהופיע בפומבי. בעיני אלה שבה עמם במנע, צייר תמונה קודרת ביותר של העתיד הצפוי לישראל ולצה"ל. רק אחרי שהתגלגל התהפך בשדות הקרב ותחזיותיו השחורות של דיין התבדו, באותה מידה כמו תפסיותיו הורודות הקודמות, החל דיין במסע נמרץ לשיפוץ התדמית הציבורית שלו. בכמה מקרים מצא דיין את עצמו במצב לא נעים כאשר במקור מות שונים בהם ביקר הוטחו כלפיו קריאות גנאי.

היכן ניטשו הקרבות המרים ביותר במהלך המלחמה?

חלק מהקרבות שהתנהלו במהלך המלחמה לא הובאו עד כה כלל לידיעת הציבור, ומוטל עליהם איפול חמור.

מאותם קרבות שכבר ניתן לדווח עליהם, הרי הקרבות הנואשים ביותר עברו עלידי לוחמי הקוים הראשונים, שאיישו את המעוזים בקו התעלה וברמת הגולן עם תחילת המלחמה. אלה היו ממש קרבות גבורה של מצעים מול רבים, הרצופים סיפורים היראיים של הקרבה והיחידה נפש. מלבד קרבות אלה ניטשו במהלך המלחמה עוד מסיפר קרבות מרים ביותר. בחזית הסורית היה תקרב הקשה ביותר הקרב על מוצב החרמון. בחזית המצרית, שהייתה גרושה בקרבות טנקים קשים, היו הקרבות המרים ביותר אלה בהם היה צורך להפעיל מלבד השייריון גם את חיל הרגלים.

בין אלה ניתן להזכיר את הקרב על מיתחם, החזית הסינית" צפונית לציר הסריצה לגדה המערבית של תעלת סואץ. את הקרב שהתנהל בשבוע האחרון למלחמה בגדה המזרחית של התעלה, נגד כוחות הארמיה השנייה דרומית לאיסמעליה, ואת הקרב על העיר סואץ.

האם יחולקו צל"שים למבצעי מעשיגבורה במלחמה זו?

זוהי כנראה בעיה שטרם הוכרעה. מצד אחד לא ניתן לקטוע את מסורת הציונים-לשבח שהנהיג צה"ל ואת חלוקת אותות הגבורה למיניהן. אולם אמתי-המיהה לגבי מעשיגבורה השתנו במלחמה זו כשם שהשתנו בה דברים רבים אחרים. לפי קניימיה בהם חולקו צל"שים וזיכרונות בעבר, יהיה צורך להעניק הפעם אלפים רבים של ציונים ואותות. הדבר עלול לגרום ל"אינפליציה" של אותות-גבורה, ולהפחית מערך האותות. לא מן הנמנע שיחיה צורך בהקמת ועדה מיוחדת שתקבע אמות-מידה חדשות להערכת מעשיגבורה והקרבה.

האם צמח צה"ל במלחמה זו דור חדש של מפקדים בדרגות הביניים?

הרמטכ"ל, באתה מהופעותיו האחרונות, רמז על התור פעה של צמיחת דור חדש של מפקדים ברמות של מפקדי-חטיבות, כאלה שהיו מפקדי גדודים לכל היותר במלחמת ששת-הימים. בכל מלחמה מתבלטים מספר מפקדים ומגלים את כישוריהם וכישורונותיהם המיוחדים. מלחמת-ששת-הימים העלתה את קרנם של מפקדי חטיבות כמו שמואל ("גורודיש") גונן, או אברהם ("אלברט") מנדלר וז"ל. שאחריכך טיפסו במהירות בטולם תפקיד בצה"ל. טבעי רק שגם מלחמה זו הבליתה את כושרם הקרבי של מפקדים רבים ברמה זו.

במידה בלטה הפעם שלושה מפקדי חטיבות שיריון, אחד בחזית הצפון ושניים בחזית הדרום, שהיו בבחינת תגלית ושלהם מנבאים קידום מהיר לצמרת הסיקודית

???

מה היה הרכבו של "קבינט המיל-חמה" שקיבל על עצמו את ההכרעות החשובות בדרג המדיני לגבי מהלכי המלחמה?

זוהי אחת התעלומות שהיתה קיימת עוד לפני המיל-חמה ושגם המלחמה לא פתרה אותה. מסתבר כי מוסדות כמו ועדת-החוץ-הביטחון של הכנסת או ועדת-השרים לענייני-ביטחון, לא היו אלא פיקציה וכסות להכרעות

1967: צנחני צה"ל ליד הכוחל המערבי

1973: חיילים מצריים מריעים בגדה המזרחית

1973: חיילים סוריים מריעים ברמת-הגולן הכבושה

שהתקבלו בחדרי חדרים עלידי גופים בלתי מוזהים. ועדת-החוץ-הביטחון של הכנסת היתה כבר מזמן לבדיחה. יושבים בה אנשים הרחוקים מענייני-ביטחון והחיים לכל היותר במושגים צבאיים של מלחמת העולם הראשונה. ועדה זו לא היתה אלא הותמת-גומי אוטומטית לכל ההחלטות וההכרעות שהתקבלו עלידי גופים מיס-תוריים שלאיש אין מושג על הרכבם. היא קיבלה תמיד דיווחים שטחיים לאחר מעשה היא נושאת באחריות לכל המחדלים הבטחוניים והצבאיים בדיוק כמו הדרגים הממשלתיים.

משרי הממשלה עצמם נמנע מידע חיוני ורובם הגדול ידעו פחות על המתרחש מאשר אורח פשוט בעלי-קשרים טובים. כל מיני החלטות עליהם נסמך כאילו התקבלו עלידי הממשלה, לא הובאו מעולם לדיון בממשלה ולרבים משרי הממשלה נדע עליהם רק אחרי פירסומם ברבים.

"הקבינט המצומצם" הוא גוף גליל, שהרכבו השתנה בהתאם למצבי רוחה של ראש-הממשלה גולדה מאיר. היא היתה נוהגת לצרף אליו את אותם שרים להם נטתה חסד בתקופה מסוימת. לפעמים היה יגאל אלון בקבינט זה, ולפעמים גם ישראל גלילי. אולם את ההכרעות החשובות ביותר, שהתקבלו בחדרי חדרים, קיבל ככל הנראה הסריאומיוראט הקרבי בהרכב גולדה-דיין-דוד אלעזר. שרים אחרים ויעצצים, כמו חיים בר-לב ואהרון יריב, הובאו בסוד הענינים רק אחרי שהיו כבר עובדות מוגמרות.

מה מבשרים השינויים שנערכו ה-שבוע במיבנה המטכ"ל, כאשר המטה הכללי הופרד לשני אגפים נפרדים, אגף המטה הכללי ואגף התיכנון, כש-בראש כל אחד מהם, הוצב אלוף?

למרות שנכונה הטענה כי דובר על תוכנית זאת חדשים מיספר לפני פרוץ המלחמה, הרי ביצועה של התוכנית העשבוני הוא תוצאה ישירה של מה שאירע במלחמה. אגף התיכנון, בראשו הוצב האלוף אברהם ("אבראשה") טמיר — הנחשב כ"גאון איסטרטגי", ושיש לו חלק לא מבוטל בתיכנון ראש-הגשר שהקים צה"ל בגדה המערבית של תעלת-סואץ — מיועד למעשה להפקת לקחי המלחמה האחרונה ולבנייתו מחדש של צה"ל על סמך לקחים אלה.

מבחינה מסוימת ניתן לראות בשינוי זה במיבנה המטכ"ל ניתוק מסוים של צה"ל ממשרד-הביטחון, ש-ראשיו תבעו בעבר לעצמם את תפקיד התיכנון. פרשנים נוטים לראות בצעד זה הגברת עצמאותו של המטכ"ל והפחתת מישקלו והשפעתו של שר-הביטחון על המתרחש בתוככי צה"ל.

???

מי ניצח במלחמת יום-הכיפורים?

מבחינה צבאית נסיימה המלחמה בחיכוך, עם יתרון מה לישראל. מבחינה מדינית ניצחו בו הערבים.

איך נקבע ניצחון צבאי?

המטרה של כל מערכה צבאית היא, להשמיד את הכוחות המזוינים של האויב — עלידי שבירת כוח-ההתנגדות שלו.

למרות הישגיהם הראשונים, לא הצליחו הערבים לשבור את כוח-ההתנגדות של צה"ל. להיפך, צה"ל התארגן במהרה להדיפת הכוח הפולש. אולם גם צה"ל לא הצליח, ב-17 ימי-לחימה (ועוד זמן-מה בדרום, אחרי כניסת הפסקת-האש לתוקפה) לשבור את כוח-ההתנגדות של צבאות מצריים וסוריות. יתכן שמטרה זו היתה מושגת אילו נמשכה המלחמה עוד כמה ימים. אך בכל מלחמה במרחב גורם-הזמן הוא קובע. המטרה של צה"ל היא להשיג ניצחון צבאי תוך גבולות הזמן הסביר, הניתן לו בנסיבות הפוליטיות הקיימות. מטרה זו לא הושגה.

ברגע שנפסקו הקרבות, עדיין לא שרר בדרום מצב של התפרקות הצבא המצרי. הצבא המצרי המשיך להילחם, ויש להניח שלא היה נשבר ללא קרבות גדולים נוספים. קנה-המידה המקובל לניצחון בקרב הוא השליטה בשדה-הקרב. הצבא שנשאר בשדה-הקרב בתום הקרב נחשב למנצח. מבחינה זו נוצר תיקו — המצרים ממשיכים לשלוט בחלק משדה-הקרב ממזרח לתעלה, בעוד שצה"ל ממשיך לשלוט בחלק משדה-הקרב ממערב לתעלה. בחזית הצפונית, לעומת זאת, שולט צה"ל בכל שדה-הקרב, ואפשר לקבוע שהוא ניצח שם בקרב. אך גם בצפון לא הצליח צה"ל לנצח במערכה. מכיוון שצבא האויב לא הושמד.

איך נקבע ניצחון במלחמה?

יש הבדל בין ניצחון בקרב לבין ניצחון במלחמה. היו מיקרים רבים בהיסטוריה שבהם ניצח צד אחד בכל הקרבות, אך הפסיד במלחמה.

לפי ההגדרה הקלאסית של קארל פון-קלאוזוויץ, "המלחמה היא המשך המדיניות באמצעים אחרים". כלומר: המשמעות היחידה של המלחמה היא בכך שהיא משרתת מדיניות מסוימת. כל פעולת-מלחמה אחרת היא בלתי-משמעותית.

מטרת המלחמה היא להשמיד את הכוח המזויני של הצד השני, כדי לכפות עליו את המטרות המדיניות של הצד המנצח. רק לעיתים רחוקות מושגת מטרה זו במלואה, כמו במלחמת-העולם השנייה, כאשר כבשו בנות-הברית את כל גרמניה, והגשימו במלואן את מטרות-המלחמה שלהן. לרוב מושגים ניצחונות מוגבלים וחלקיים.

מידת הניצחון נמדדת, איפוא, על-פי יכולת המנצח להגשים את מטרותיו המדיניות.

אין ספק שהערבים לא חלמו ב-6 באוקטובר על ניצחון טוטאלי — כלומר, על השמדת צה"ל והכתבת תנאים

למדינת ישראל הם לעצמם מטרות מילחמה פנימיות. הרבה יותר. מטרות אלה הוכרו מראש, פעמים רבות, על ידי נשיא מצרים, אך לא עוררו תשומת לב מספקת בישראל, מכיוון של מנהיגיה של ישראל היו תמימי-דיעים שאין בכוחו של סאדאת רצה לשים קץ לקיפאון הפוליטי שהשתרר במזרח התיכון מאז חתימת תוכנית-ארינג על ידי ישראל, בראשית 1971. הוא רצה להכריח את המצרי מות להתערב כדי לכפות על ישראל את ביצוע החלטת מועצת הביטחון 242, על פי הפירוש המקובל בעולם (אך לא בישראל): נסיגה מן השטחים המוחזקים, תוך תיקוני-גבול בלתי-מהותיים, תמורת הסכם-שלום רשמי וסידורי-ביטחון.

רק העתיד ילמד אם אכן השיג סאדאת את המטרות האלה. אך כבר ברור שהמטרה הושגה לפחות באופן חלקי: הקיפאון נשבר, המעצמות הגדולות נאלצו להתערב באופן ממשי, ויש עתה לחץ חזק על ישראל להסכים להסדר-שלום ברוח תוכנית רינג'ס ותוכנית ארינג. כלומר: יש לחץ על ממשלת ישראל להסכים לדברים שהיא התנגדה להם בחריפות לפני המלחמה. אם תצליח ממשלת ישראל להשיג טוב מצב של קיפאון, קרוב לוודאי שהמלחמה תתחדש.

כמה זמן תימשך הפסקת-האש?

הפסקת-האש, בצורתה הנוכחית, אינה יכולה להימשך זמן רב, אם לא תהיה התקדמות משמעותית לקראת הסדר-שלום. תחומי הפסקת-האש תוך זמן קצר יחסית, שלא תימדד בשנים, אלא בחודשים או בשבועות, ראלי ימים.

הסיבה לכך היא שהמצב הנוכחי אינו נסבל, לאורך ימים, על ידי שום צד.

הקו הנוכחי מכריח את ישראל להחזיק את מיטב האוכלוסיה הגברית במצב של גיוסקבע, כלומר: הפיכת חיל-המילואים לצבא סדיר.

לכן יש לאייש את הקווים בתקן של ימית-לחמה, והדבר יטיל עומס כבד ביותר על ישראל.

יש להוסיף לכך את המעמסה הכלכלית, אם נכונה ההערכה האמריקאית שישאל זקוקה לחידוש ציוד בסדר גודל של 10 מיליארד ל"י. הרי סכום זה מתקרב למחצית "התוצר הלאומי" של ישראל בשנה זו.

בצד הערבי הבעייה היא גם צבאית וגם פוליטית. הארמיה השלישית המבוזרת מהווה מעמסה צבאית, ויש פיתוי גדול לנסות לחלץ מן הכיתור, יהיה גם פיתוי גדול להשתמש בארמיה השנייה והשלישית כדי לנתק את ראש-הגשר של צה"ל.

חשובה עוד יותר הבעייה הפוליטית. סאדאת הסכים להפסקת-האש בניגוד לרצון העם המצרי ומדיניות-ערב, שסברו כי הצבאות הערביים מנצחים. מכיוון שאינו יכול להגיד לעמו של הצבא המצרי ריחפה אותה שעה סכנת השמדה, יכול היה להצדיק את הפסקת-האש רק בטענה שהובס לו על ידי המעצמות לכפות על ישראל הסדר-שלום שיביא לנסיגת ישראל מהשטחים המוחזקים. אם לא תהיה התקדמות משמעותית לקראת הסדר כזה, יאלץ סאדאת לחדש את המלחמה, כדי להציל את מיטתו. מצב דומה שורר בסוריה.

???

האם יש ממש באימים הסובייטיים להתערבות צבאית?

בהחלט כן. בדרך כלל, אין ברית-המועצות נוהגת להשתמש בשיטה של בלון, ומסוכן להתייחס אל איומיה כאל אימים של אידי אמיני.

אולם יש גם סיבות ממשיות להערכה מפוכחת של אימים אלה.

בשביל ברית-המועצות, המיזרח התיכון הוא בעל ערך עצום. היא השקיעה משאבים כבירים כדי להתבסס כאן, ויש לה אינטרסים רבים ברחבי המרחב. היא שמה את עינה על אוצרות המינרלים הפרימיטיביים שהם עתודות-הנפט החשובות בעולם.

האמריקאים מכירים באינטרס סובייטי זה, ואינם מנסים עוד לגרש את ברית-המועצות מן המרחב. המטרה האמריקאית היא רק למנוע התפשטות סובייטית נוספת. כל המערך הסובייטי במרחב מעוגן במיטת הקיים במצרים. נפילת סאדאת תהווה מכה עצומה לשליטים הנוכחיים בקרמלין. יש להניח שהם ייהיו מוכנים להסתכן במידה רבה כדי למנוע זאת, עד כדי תזווה לסף מלחמת-עולם.

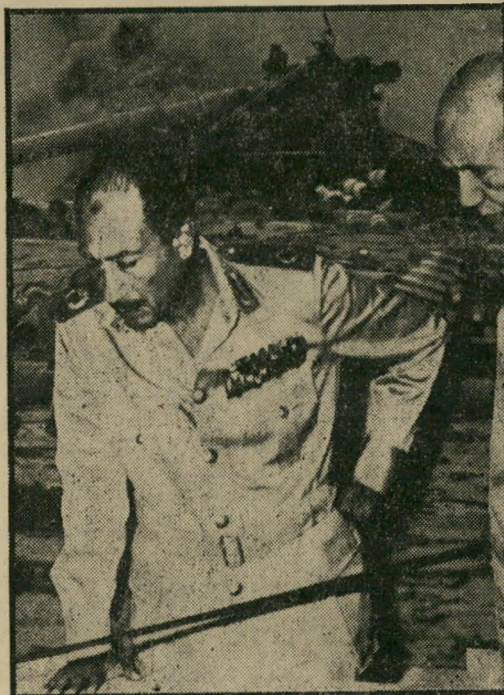
זהו הסיבה לכך שברית-המועצות העמידה לרשות הצבאות הערביים אמצעי-לחמה שלא הופעלו קודם מעולם בקרב, ושלא נמסרו אף לצבאות המדינות הקומיניסטיות עצמן. כשם שהנשק הזרם עתה לישראל מרוקן במידה מסוימת את המחסנים האמריקאיים, כך נאלצת ברית-המועצות לרוקן את מחסניה ולהוציא נשק מידי הצבא הסובייטי עצמו, כדי לצייד את צבאות מצרים וסוריה.

משום-כך אין המאורעות במיזרח התיכון מהווים עניין שולי לשליטי הקרמלין, אלא עניין בעל חשיבות גלובלית ממדרגה ראשונה, המשפיע באופן מהותי על עצם מעמדה של ברית-המועצות בעולם. גם האמריקאים מעריכים זאת, ומשום כך התייחסו בריצינות המירבית לאימים הסובייטיים. רצינות זו מצאה את ביטוייה הן באיום הנגדי של הכוננות צבאית אמריקאית, הן בנכונות לכפות על ישראל הפסקת-אש, אספקה לארמיה השלישית וכנראה גם הסדר מדיני הנוגד את עמדתה של ממשלת גולדה.

האם היו הסובייטים שותפים לפיתוח-המלחמה על ידי הערבים?

גולדה וניכסון: לחצים בעוצמה מוגברת

סאדאת ושר-הביטחון שלו: ביטחון עצמי חדש

קיסיוג'ר וסיסקו: פחד מפני התערבות סובייטית

אין ספק שהסובייטים ידעו על הכוונות, וציינו את צבאות-ערב בנושק המירבי שהיה דרוש. אך נראה שהם לא הסכימו למועד שנקבע על ידי סאדאת ואסד. אחת קשה להסביר את הברית-המבולבלת של היועצים הסובייטיים ערב המלחמה, שכללה לשמש אזהרה יחידה במינה לצה"ל על בוא ההתקפה הערבית.

???

האם נחלש מעמדה של ישראל בעולם כתוצאה מן המלחמה?

בהחלט, ובמידה רבה. קנה-המידה הנכון הוא להשוות את מעמדה של ישראל בסוף אוקטובר 1973 למעמדה בסוף יוני 1967.

● **בזירה הצבאית:** יוקרתה של ישראל הגיעה לשיאה. צה"ל נחשב לצבא הסובי ביותר בעולם, ששום כוח ערבי אינו מסוגל לנצחו. היחס הכללי אל הפוטנציאל הצבאי הערבי היה יחס של בוז וזלזול. שרתי-המודיעין של ישראל נחשבו אף הם לטובים בעולם, ונהנו מיוקרה בלתי-מעורערת. כל זה השתנה עתה. אנשי-מיקצו צבאיים מעריכים, כמובן, את ההישג העצום של צה"ל בבלימת ובהדחת המצרים והסורים. מבחינה צבאית-מיקצועית טהורה, היה זה הישג גדול יותר מאשר הניצחון המוחץ של 1967 ו-1956.

אולם יש עתה הערכה חדשה לפוטנציאל הצבאי הערבי, והדבר מחזק את ידי הגורמים הסבורים שיש לכפות הסדר, כדי למנוע התלקחות העלולה לגרור את העולם לעימות גלובלי. בדעת-הקהל העולמית נפגמה יוקרת צה"ל. יוקרת שרתי-המודיעין נפגעה עוד יותר. אפילו מומחי הפנטגון האמריקאיים מאוכזבים מצורת הפעולות של צה"ל ומחירות התגובה הישראלית, נוטים להעריך מחדש את יחסי-הכוחות במזרח-התיכון.

הערבים עצמם שאבו עידוד מההישגים בראשית המלחמה ומעצם העובדה שלא נשברו עד תום הקרבות. הדבר יחזק את עמדת-הסדרה שלהם, יגביר את דרישתם תיחם, וגם יחזק את המחנה שישען כי אין לעשות שלום עם ישראל, מכיוון שבמוקדם או במאוחר יצליחו הערבים למגרר גם בשדה-הקרב, כפי שמיגררו בשעתו את הצלבנים, אחרי מאה שנה.

יחד עם זה, מלמדת המלחמה את הערבים שבעתיד הנראה לעין לא יוכלו למגר את ישראל גם בהתקפת-פתע מוחצת ומוצלחת ככל שתהיה, ודבר זה יחזק את היסודות הכתובים.

● **בזירה הבינלאומית:** נהנתה ישראל ביוני 1967 מתמיכה כימעט טוטאלית של דעת-הקהל העולמית. היו לה קשרים מצוינים עם כל העולם המערבי, מלבד צרפת, עם רוב מדינות אפריקה השחורה וחלק ניכר מן "העולם השלישי".

כיום מבודדת ישראל כימעט לחלוטין. מעמדה התערער בכל רחבי אירופה, היא סולקה מכל אפריקה השחורה. אפילו חוגים פרו-ישראליים מסורתיים נוטים עתה לניס-ראליות.

על רקע זה יש חשיבות מיוחדת לניתוק היחסים מצד מדינות פרו-ישראליות מובהקות (ליבריה, חבש, זאיר, קניה), התנגדות ממשלות פרו-ישראליות (גרמניה, תורכיה, יוון), למעבר נשק אמריקאי לישראל בשטח, ובמיוחד העמדה העוינת של בריטניה.

ידידה זו נגרמה במידה רבה על ידי אינטרסים כמו אספקת-הנפט, אך היא משקפת גם את התפנית בדעת-הקהל העולמית. דעת-הקהל זו היתה מובטחת לישראל כאשר היה נדמה שישאל רוצה בשלום הערבים מתנגדים לשלום, אך השתנתה כאשר היה נראה לרבים שהערבים מוכנים לשלום. זאילו ישראל מעדיפה כיבוש שטחים על מני השלום, גם היחס השלילי המוחלט של ממשלת ישראל לשאיפות העם הפלסטיני השפיעה על תפנית זו.

שינוי דעת-הקהל משפיע על בעיות מעשיות כגון אספקת נשק, הצבעות באו"ם והאווירה הכללית בעולם ביחס להסדר ישראלי-ערבי.

● **בזירה הכלכלית:** בשנים שלפני מלחמת יום-הכיפורים הקדישה ישראל לביטחון למעלה מרבע התוצר הלאומי הגולמי שלה — שיעור שאין לו אח ורע בעולם מחוץ לתקופה של מלחמת-עולם. (השיעור באמריקה ובברית-המועצות היה פחות ממחצית שיעור זה). בשנים שלפני מלחמת-ששת-הימים היה השיעור הרבה יותר קטן. עתה תגדל המעמסה עוד יותר.

פירוש הדבר שישאל תהיה תלויה עוד יותר בארצות הברית, והדבר ישפיע במידה רבה מאד על כוונה להתנגד ללחצים או לעמוד על תנאי-שלום הנוחים לה.

● **בזירה הפנימית:** קשה להעריך כיום איך תשפיע המלחמה על המוראל.

המוראל בימי המלחמה עצמה היה גבוה, כמו תמיד, ובחזית יותר מאשר בעורף. אולם בפעם הראשונה מאז קום המדינה התערער האמון של הציבור בממשלה ובאישיה הבולטים, גרוע לא פחות: הפעם הראשונה נמתחת ביקורת גלויה וסמיוית על ההנהגה הצבאית. בחלקים רבים של הציבור גמלה ההכרה שהם הולכו שולל, ורמו הוטעו על ידי מנהיגים קצרי-ראות.

אם אכן יתברר שאף אדם אחד בישראל לא יישא באחריות עבור המחזלים המדיניים ו/או הצבאיים שהגיעו לידי ביטוי במלחמת יום-הכיפורים, עלולה להיות לדבר השפעה הרסנית על המוראל במדינה בשנים הקרובות. עלולה להתפשט רוח צינית חסרת-תקדים, וזלזול בהנהגה ובמנהיגים, בוז למערך הפוליטי, ירידה מוגברת מהארץ והוסר-אחריות שידבק בכל דרגי ההנהגה המינהלית.

אווירה כזאת מוכרחה להשפיע בצורה קריטית על כוונה-המידה של המדינה, יותר מכל הכיוונות, המחזלים, הסעויות והמישגים הצבאיים של ההנהגה המדינית וה צבאית.

השבוע החמישי מאז פרוץ מלחמת יום הכיפורים עומד בסימן האבל הקודר של מישפחות החללים, אשר חלק מהן קיבל רק היום אישור על האסון שפגע בהן. אט"אט מתגלה מלוא היקף האבידות, והוא עולה בהרבה על אבידות המלחמות הקודמות. אמנם, במלחמת העצמאות ניסו פו כשמונת אלפים חללים, מתוך יישוב שהיה רק כשליש מן האוכלוסיה היהודית בארץ כיום. אולם אותה מלחמה נמשכה למעלה משנה, והאבידות התפזרו על תקופה ארוכה יחסית.

לא היתה עוד דוגמה לנפילת צעירים כה רבים בתקופה קצרה של 18 ימים — שהחלו במעבר כה פיתאומי משלווה קיצור נית למלחמת תופת.

מה החיפזון? אולם בעוד שרגשות האבל הגיעו לשיאן, הם נמהלו ברגש אחר: החשש מפני חידוש הקרבות, שיפילו קורבנות חדשים.

מייד עם גמר הקרבות השתררה אופטימיות מסויימת בלב האזרח הישראלי: המי-חיר היה איום, אך אולי ייוולד השלום בשדה הקרב. היה נדמה שכל הצדדים למי-דו לקח, ויוונו בקצב מזורז לקראת הסדר סביר.

השבוע החלה תיקווה זו לגווע. עיתונאים כתבו מאמרים מלומדים, בהם הוכיחו שלא כדאי למהר. מה החיפזון? שריהביטחון הכריז, ללא צער, שאכן ייתכן חידוש האש במהרה. חסידי גולדה מאיר התפארו בכך שהיא הצליחה למנוע בווינגטון דיבורים על הסדר-שלום, ולצמצם את המשא-ומתן לעניינים השוטפים של הפסקת האש. קר-לות דומים נשמעו מהצד השני.

כאשר יתכנסו השבוע מאות המישפחות בטכסי-אזכרה קורע-לב בבתי-הקברות הי-צבאיים הזמניים, תרחף עליהם הסכנה הי-גוראה שקורבן נורא זה לא יהיה האחרון בשנת 1973.

מיפלגות

סיר הלחץ

יותר ויותר מתחילה המדינה לדמות לסיר-לחץ.

עסקניה-המיפלגות, השולטים במדינה, מנסים להעמיר פנים שלא קרה דבר מהיר, ושפשר להמשיך בעסקים כרגיל. אך מלמטה נוצר לחץ גובר והולך. החל מן החיילים בקו הראשון, וכלה במישפחותיהם בעורף, גוברת ומחריפה ההרגשה שפשוט לא יתכן שלמחרת מלחמה כזאת תוסף אותה הנהגה לנהל את ענייני המדינה. מחאות עמומות נגד מציאות זו נשמעו מכל עבר, באופן ספונטאני ופחות-ספונטא-ני. אולם איש לא ידע בדיוק איוון מסקנה להסיק.

האחריות של גח"ל. חוגי הימין, בעזרת אנשים חמימים, העלו את הדרישה להקמת ממשלת-ליכוד-לאומי.

לכאורה היה בכך פיתרון: ממשלה חד-שה היא הנבגה חדשה. אולם למעשה היה זה פיתרון-כזב.

ממשלת-ליכוד פירושה שהממשלה הנור-כחית תישאר על כנה, וכי יצטרפו אליה ראשי הימין, האחראים למצב הקיים לא פחות ממנה. כי ראשי גח"ל היו שרים בממשלה ששלטה בישראל בשלוש השנים הגורליות הראשונות אחרי מלחמת ששת-הימים, כאשר נקבע הקו הרה-האסון שהי-פך את המלחמה החדשה לבלתי-נמנעת. יתר על כן, ראשי גח"ל אחראים גם למחדלים הביטחוניים, כחברי ועדת-החקוץ-והביטחון נתנו יד להריסת כל פיקוח רציני על מערכת-הביטחון (ראה מיטגרת), ואמי-רו הן לכל הנהלים והסדרים, האיוש והצינון, שפעלו ערב מלחמת יום-הכיפור-רים.

הכרזת מלחמה. הקמת ממשלת-ליכוד-לאומי פירושה שיתוק סופי של הי-ממשלה מול כל מהלכים אפשריים לקראת השלום. הליכוד דוגל באי-החזרת אף שעל אחד של אדמה, ברגע שתקום ממשלה כזאת. היפוך חידוש-האש לבלתי-נמנע. הקמת ממשלת גולדה-דיין-בגין פירושה הכרזת-מלחמה.

ועדת החוץ והביטחון מבקרת בחזית הגולן, * אבל מקומה

על ספסל הנאשמים!

אולם מאחורי גבה של הוועדה, רבו הי-בדיחות על חשבונה. לא רק כתבים צבאיים, אלא גם סתם עיתונאים נזכרו לדעת, בשי-חות עם חברי הוועדה, שהמידע העובר מאיש לאיש במינזון בית סוקולוב, בית העיתונאים בתל-אביב, אינו ידוע לחברי ועדת-החוץ-והביטחון. במעטה של סודיות כמסה ומרשימה, נמסר לוועדה מידע מיושן, חלקי וחסר-ערך.

מוכן שלא היתה לוועדה שום אפשרות להצטייד במידע עצמאי. כמו לשאר הוועדות בכנסת, אין לוועדת-החוץ-והביטחון שום מנגי-נון עצמאי של מומחים, המסוגל לברר עובדות, לנהל חקירות וי-לגבות עדויות.

כאשר הציע אורי אבנרי למנות מבקר ביטחון מטעם הכנסת, שיקבל סמכויות כאלה וישמש כחוקר וכמודע לוועדה, על פי הדוגמה הגרמנית, היו חברי ועדת-החוץ-והביטחון הראשונים שהצביעו נגד. משום כך אין לאיש בוועדת-ה-חוץ-והביטחון הזכות המוסרית לבוא אל מישהו כמענות בקשר עם מחזירים ביטחוניים כזשעה. להיפך: ועדת-החוץ-והביטחון נושאת בי-אחריות מרכזית לכל המחדלים, לנהלים הלוקיים, לשיטה הפסולה של קבלת ההל-טות וקביעת הערכות, לאיוש בלתי-מתאים של תפקידי-מפתח, ועל אחת כמה וכמה להתחלות פוליטיות הרות-אסון.

הדבר נכון במיוחד לגבי אנשי גח"ל בוועדה — החל במנחם בגין עצמו.

התנוונות הוועדה, הריסת הפיקוח הפרל-מנטרי על מערכת-הביטחון ומתן יד חופ-שית למשה דיין לעשות (או לא לעשות) כאוות נפשו — לא היו אפשריים לולא עמדו אנשי גח"ל דום בפני דיין ובפני כל רבסרן לובש-מדים.

צמרת גח"ל היא הגוף האחרון במדינה שיש לו הזכות המוסרית להתמרמר על מחזירי-ביטחון. היא עצמה אחראית למחדלים אלה, לי-הלכה ולמעשה, כמוזא האחריות. משום כך מגוהך הוא להטיל על ועדת-החוץ-והביטחון לחקור את המחדלים, אם תהיה אי-שפע חקירה אמיתית, יתיה אחד מתפקידיה לחקור את חלקה של הוועדה עצמה בביויון.

* מימין: אהרון ידלין, קצין-הכנסת בנגל, גדעון האוזנר, מרדכי בן-פורת, חיים צדוק (יורו הוועדה), יצחק נבון. בין שני החיילים: אהרון בקר.

וועדת-החוץ-והביטחון (ובוועדת-הכספים, המטפלת בתקציב הביטחון) יהיה ייצוג רק למיפלגות מעל לגודל מסויים. הגודל נקי בע מדי פעם באופן שרירותי, מעל לכותה של מק"י, ואחר-כך רק"ח.

בשנים האחרונות גרם כלל זה לשתי תוצאות חשובות:

● בתקופת ממשלת הליכוד, לא היתה האופוזיציה מיוצגת כלל בוועדה, גם כאשר גח"ל חזר, באופן פורמלי, לאופוזיציה. לא היה בוועדה שום ייצוג לסיעות האופוז-יציוניות הלוחמות, שהפכו לאופוזיציה הי-עיקרית במליאת הכנסת: סיעת העולם הזה — כוח חדש וסיעת המרכז החופשי. בוועדה המשיך הכל להתנהל על מי מנוחות.

● אנשים בעלי כישורים ביטחוניים מובי-הקים — כמו דויד בן-גוריון ואיסר הראל — לא צורפו לוועדה, מפני שהיו שייכים לסיעות "קטנות".

למעשה מהווה הוועדה קוא-ליציה של שדוש סיעות: המערך, גח"ל והמפד"ל. כמעשה חסד מפר המערך את אחד ממקומותיו לנציג הק"ע, גירעון האוזנר.

גח"ל אחראית!

במשך השנים האחרונות ידעה הי-כנסת כולה שוועדת-החוץ-והביטחון הולכת ומתנוונת.

בפעם האחרונה ניסתה הוועדה לנקוט קו עצמאי בימי פרשת-לבון, בסוף 1960. ביוזמת היורר הרצל ברגר ז"ל היא פתחה בבירור הפרשה, גרמה לסערת-רוחות, והרשתה.

מאז החלה ירידה הדרגתית אך מתמדת. בראש הוועדה הועמד דויד הכהן, שלא חלם להתנגד בעניין כלשהו לראשי מער-כת-הביטחון. אחרי שהוצא הכהן מן הי-כנסת, מטעמי גיל, בא במקומו חיים צדוק — איש פיקה, בעל שאיפות פוליטיות. היורש היטב שלא כדאי לריב עם מישהו, ובודאי לא עם משה דיין.

ההשתייכות לוועדה הפכה למעין תואר-כבוד, ללא תוכן. כל אחת מן הסיעות הגדולות שלחה לוועדה את מכובדיה, על פי מפתח אישי וסיעתי. המכובדים התכבדו בישיבות מרשימות עם משה דיין, האלופים והשרים. על פגישות אלה פורסמו קומוני-קטים מרשימים.

לשר משה קול יש כישרון מיוחד: להשמיע דברים שלא-לעניין בעניינים חשובים. בהתאם למעמדו הקואליציוני זור-כים דברים אלה לפירסום מירבי בכלי-התקשורת הממלכתיים.

השבוע עשה זאת שוב. הוא הכריז ברוב חשיבות שעל ועדת-החוץ-והביטחון של הכנסת להתחיל בחקירת המחדלים הביט-חוניים שקדמו למלחמת יום-הכיפורים. לפי אותו הגיון אפשר להטיף על שוטר, שנמצא שיכור ליד מקום הפשע, לחקור מדוע דא פענה הי-מישטרה כראוי.

כלי אופוזיציה

בספסל הנאשמים של המישפט הי-ציבורי הגדול על מחדלי-הביטחון נועד מקום נכבד לוועדה זו.

מבחינה פורמלית, היא מפקחת מטעם הכנסת על כל ענייני הביטחון.

מבחינה מעשית, סמכותה גדולה הרבה יותר. מכיוון ששום עניין ביטחוני אמיתי אינו מובא למליאת הכנסת, וכל הבירורים בשטח זה עוברים ישר לוועדה זו, היא מחזיקה בידה את כל הסמכויות של הי-כנסת בשטח הביטחוני.

תקציב-הביטחון אינו נדון במליאת הי-כנסת. ועדת-החוץ-והביטחון מטפלת בו יחד עם ועדת-הכספים המורכבת כמות. הצעות לסדר-היום בענייני ביטחון מוע-ברים ישר לוועדה, שם יכול המציע להשי-מיע את טענותיו, אך אינו זכאי להשתתף בבירור.

על שאלות בעלות תוכן ביטחוני ממש, אין שריהביטחון עונה במליאה, אלא מסתפק בקביעה שהוא "מדווח על כך בוועדה".

למעשה אין כנסת ישראל קיימת בשמה הביטחוני. ועדת-החוץ-והביטחון תפסה את מקומה.

כמו בכל ועדות הכנסת, מורכבת גם ועדה זו מ-19 חברים. אולם ההרכב שונה מוז של שאר הוועדות.

מאז ראשית המדינה, היתה קיימת בי-כנסת הסכמה אילמת שאין לתת בוועדה ייצוג למק"י, ואחר-כך לרק"ח, מתוך חשש שמיפלגה זו אינה נאמנה למדינה, ואין למסור לה מידע סודי.

מאחר שאי-אפשר היה לקבוע בתקנון שמיפלגה מסויימת לא תהיה מיוצגת בי-וועדה כלשהי, נקבע כלל שרירותי: בי-

סוף שחור באפריקה

שר דרום-אפריקה המטירה מהמאות על ישראל, נרשם גם דבר זה בבירות השחור רות, הראות בשילטון הגזעני של דרום-אפריקה את השטן עלי אדמות. המדינות של ממשלת ישראל מאז מלחמת ששת הימים היתה הרת אסונות רבים. האסון האפי ריקאי הוא רק הכולט ביותר.

הנבונים ביותר בין נציגי ישראל באפי ריקה ראו את הבאות זה מכבר. "המדינות השחורות רוצות להוכיח את עצמאותן נגד המערב הלבן. הן לא יכולות לריב עם ארצות-הברית או עם בריטניה, מפני שזה יקר מדי. הדבר הכי זול בשבילן לריב עם ישראל" אמר אחד מהם.

מכה חדשה

ההשקפה של ממשלת דרום-אפריקה, נסתים פרק. אין תיקוה לתקן משהו. אלא אחרי השגת הסדר-שלום במרחב. וגם אז יהיה קשה מאוד לכבוש בחזרה אפילו כמה מן העמדות, שנפלו עכשיו בסערה. ההשקפה על מצבה של ישראל היא מר-חיקת-לכת. באר"ם הופכת ישראל למיבצר במצור. הנציגות הישראלית בעולם הצטמצמה ממילא הצטמצמו אפשרויותיה לבצע תימרונים פוליטיים ולעמוד בלחצים. למעשה השתנתה מפת-העולם לגבי ישראל.

בימים אלה מתפרסמות מפות חדשות של אפריקה בעולם. גיאוגרף גרמני בשם פטרס הכריז מרד על המפות הקיימות. המר בוססות על השיטה שהומצאה בשנת 1569 על-ידי גיאוגרף אחר, גרהארט קרמר. הידוע בשם מרקאטור. כל מפה שטוחה היא כוזבת. מכיוון שאי אפשר לתאר בצורה שטוחה שטח של כדור. השיטה של מרקאטור מתארת נאמנה את הזוויות, ועל כן היא טובה לניווט. אך היא מסלפת את השטחים, נותנת יתרון גדול לאירופה ול-אמריקה הצפונית, אך מקטינה את ארצות קריה-משוה. הנראות קטנות מכפי שהן באמת. השיטה של פטרס מתקנת ליקוי זה — אך הזוויות שוב אינן נכונות. במיבצע הצבאי האחרון, חדרה ישראל לאפריקה. אולם כמו במפה של פטרס, אפריקה נעשתה ארוכה מאוד, רחוקה מאוד.

היוצרת גליל החותך את קו-הרוחב 47°, בצפון ובדרום.

ישראל איבדה בהדרגה את צבי יונה המקורי כמדינה משתחררת ו-אנטי-אימפריאליסטית, וקיבצה צבי יון של מדינה קולוניאלית לכנה, כובשת ומדכאת.

מדינות אפריקה, כמו מדינות רבות ב-מערב, השתכנעו בהדרגה שממשלת יש-ראל אינה מתכוונת להחזיר את השטחים שכבשה ב-1967, וכי הסיבה האמיתית לכך אינה אלא הרצון לספח לעצמה שטחים ערביים לצורכי התנחלות. הדבר מעורר זיכרונות חריפים במדינות כמו קניה, שבהן הפקיעו השלטונות הקולוניאליים בשעתו את מיטב הקרקעות לצורכי מתנחלים ל-ב-נים.

כלל ישראל נעשתה תלויה יותר ב-ארצות-הברית והצביעה עימה באר"ם, נגד מדינות העולם השלישי, כן הצליחו הער-בים לשכנע את הנציגים האפריקאיים ש-ישראל היא גרורה של ארצות-הברית. כא-

אפריקה לפי פטרס ארוכה ורחוקה

אבא אבן שפך עליה תשפוכת אינסופית של נאומים בכמה שפות. יחד עם הביקורים והנאומים שפכה יש-ראל לתוך היבשת אוצר גדול מאוד של כסף ומשאבים אנושיים, בהשוואה ליכול-

אפריקה לפי מרקאטור רחבה וקרובה

תה. כי משרד-החוץ, שלא היו לו הצלחות רבות בעולם, ראה באפריקה את הצלחתו המזהירה ביותר, היהלום השחור בעטרת ראשו.

ואכן, היה יכול. 30 הקולות של אפריקה השחורה מהווים כרבע מכל הקולות באר"ם, וחלק מהם מנע החלטות אנטי-ישראליות, או לפחות הקהה את עוקצן. מדינות כמו אתיופיה, חוף השנהב, ליבריה וזאיר הפ-כו, כימעט לבסטים ישראלים, לא פעם האשימו הערבים את אתיופיה בקיום בסי-סים צבאיים ישראלים בשטחה, מול מיצר באב-אל-מנדב, וכמה משליטי אפריקה היו בעצמם חניכי צה"ל ולובשי מדיו.

עוד כובש לבן

מ, ה, א, כן, גרם לכך שכל ההשקפה העצומה הזאת ירדה לטימיון? היו גורמים רבים. החל ברצון לגבש גוש משותף של אפריקה השחורה ואפרי-קה הערבית, וכלה בשיקולים כלכליים. אך הגורם העיקרי היה, בלי ספק, מדיניות-ספי-כולוגי.

המדינה ה-27 של אפריקה השחורה, קניה, ניתקה את יחסיה עם ישראל. היתה זאת לא רק המכה האחרונה, אלא גם המכה המכאיבה ביותר: קניה היתה התחנה העיקרית של אל על בין ישראל ודרום-אפריקה, צומת חשוב לכל האינטר-סים הישראליים ביבשת.

עם מכה זו, הגיעה ההתמוטטות לסיומה. מכל המדינות השחורות, נשארו מבודדות עם ישראל רק שלוש מדינות-גרורות של דרום-אפריקה הלבנה: בוטסואנה, סווא-זילנד ולוטו. אלה הן למעשה מושבות עלובות של דרום-אפריקה, ולעמדתן אין כל חשיבות.

אידי היה אמין

בגלל המליחמה, לא חדרה חשיבות התהליך הזה לתודעת הציבור הישראלי. לכל היותר מצא הדבר את ביטוי-בבדיחות. למשל: "המדינה האפריקאית היחידה המקיימת יחסים עם ישראל היא העוצבה של אריק שרון ממערב לתעלה". כאשר אידי אמין, הרוזן של אוגנדה שהועלה לשילטון בעזרת ישראל, ניתק את יחסיו עם ישראל בצורה ברוטאלית, עורר הדבר לא מעט גיחוך. הרוזן הפרימרי טיבי נראה כדמות של בדיחה, ואוגנדה לא היתה חשובה במיוחד. אולם כעת נראה שאמין היה נביא. הוא פתח בתהליך שגרר אחריו, לאחר מכן, את כל החלק השחור של היבשת.

תחילה ניסו להתנחם בכך שזוהי בעייה פשוטה של כסף מול כסף — התמיכה הישראלית מול אוצי-רות-הנפט של לוב. אולם אשלייה נוחה זו הופרכה יותר ויותר.

אפריקה היא אנטי-אימפריאליסטית. ה-סינאה לנצלן הלבן היא עמוקה ומושרשת, המשך תהליך ההשתחררות מן השילטון הקולוניאלי. זהו הגורם הנפשי העיקרי בכל המדינות השחורות.

ישראל הצליחה, בהתחלה, לרכב על גל זה. היא הופיעה כמדינה קטנה, שהשתח-רה בעצמה מעול שילטון זר, והמוכנה להעניק את נסיונה המיוחד למדינות קט-נות אחרות.

קו זה שיכנע את רוב המדינות החד-שות. שרת-החוץ גולדה מאיר ביקרה בחוף השנהב, רקדה בפני מארחיה השחורים וקיבלה תואר-כבוד של ראש-שכט. לוי אשכול ערך סיור-ניצחון ברחבי היבשת.

האפשרות היחידה האחרת לשינוי ה-הנהגה היא קיום הבחירות במועד שנקבע. כדי לאפשר למפלגת-העבודה להחליף את הנהגתה בעת הרכבת הממשלה החדשה. גם סיכוי זה מוטל בספק, בגלל אחיזתה של גולדה במפלגה. רק לחץ קיצוני מלמ-טה יכול לגרום לשינוי כלשהו במפלגה בלתי-דמוקרטית, שבה שולט קומץ של עסקנים.

דבר אחד ברור: לא יהיה שינוי כלשהו, ללא בחירות. אף כי איש לא הוט לקיים בחירות בקופה של משבר לאומי — אין מנוס מכך.

כל דרך אחרת גרועה יותר.

עיתונות

ברשת הפרישה

המודעה שפורסמה ביום הראשון השבוע בעמוד האחורי של היומן הארץ בהבלטה רבה, הפתיעה רבים. היתה זו מודעה עליה היו חתומים עובדי המערכת והמינהלה של הצהרון מעריב, והיא כללה ברכה לעורכו הראשי של העתון, אריה ("ציק") דיסנר-צ'יק, "בהגיעו לגיל פרישה".

קוראים תמימים, שעניינם נתקלו במור-דעה, יכלו להתרשם כאילו מבשרת המור-דעה את פרישתו של דיסנצ'יק מעריכת מעריב, ועל צאתו לגימלאות. מובן שהם יכלו לשאול את עצמם מדוע בחר העורך, הנחשב כאחד האישים רבי-ההשפעה ביו-תר במדינה, לפרוש דווקא עתה, בעיצומם של מאורעות הריגורל.

מי שהופתע באמת למיקרא הידיעה היה

לעורכנו היקר מור אריה דיסנצ'יק

בהגיעך לגיל פרישה - שלוחה ברכתנו:

עורך דיסנצ'יק ומודעת הפרישה מתחתיה

אלה, כפי הנראה, כמה מעובדי מעריב, שאין דעתם נוחה ממדיניות העיתון, המי-שמש כלי-ביטוי למימסד, ושהיו רוצים להכריח את דיסנצ'יק לפרוש, כדי לנסות להפוך את מעריב לעיתון ביקורתי יותר. (המשך בעמוד 23)

דעה המפוברקת. למרות שאין לכאורה כל-עבירה פלילית בפירסומה, זוהי בסך הכל מודעת-ברכה, לאיש שאומנם הגיע לגיל פרישה. גם אם לא יתגלה מוסרי-המודעה, אין ספק לגבי זהותם של יוזמי המתחה. היו

אריה דיסנצ'יק (66) עצמו. שכן אם נועדה המודעה רק לברכו על הגיעו לגיל פרישה, היא איחרה כמעט כשנה. דיסנצ'יק, יליד ריגה, מי שהיה בשעתו עוזרו ומכירו של זאב ז'בוטינסקי, נמנה עם מייסדי מעריב ובא במקומו של הד"ר עזריאל קרליבך כעורך העיתון אחרי פטירתו של קרליבך, היה יכול לפרוש מתפקידו כעורך הראשי של מעריב עוד בדצמבר אשתקד, כאשר מלאו לו 65. את מקומו היה תופס אז כעורך מעריב שלום רוזנפלד (59). יליד פולין, אף הוא איש בית"ר ואצ"ל לשע-בר.

אלא שבניגוד לנוהג שהיה מקובל ב-מעריב, שכל מי שמגיע לגיל 65 פורש מעבודה סדירה בעיתון, אפילו הוא בעל מניות, ביקש דיסנצ'יק להמשיך בכהונתו כעורך עוד תקופה מסוימת. חבריו נענו לו.

מודעה מחאה. היה זה מזור שעובדי מעריב יבחרו לברך את עורכם הראשי דווקא מעל עמודי הארץ, ולא מעל דפי מעריב עצמו. חקירה קצרה העלתה כי היתה זו מתחה, שנועדה לרמוז לדיסנצ'יק כי יש אנשים הסבורים כי הגיעה שעתו לפרוש.

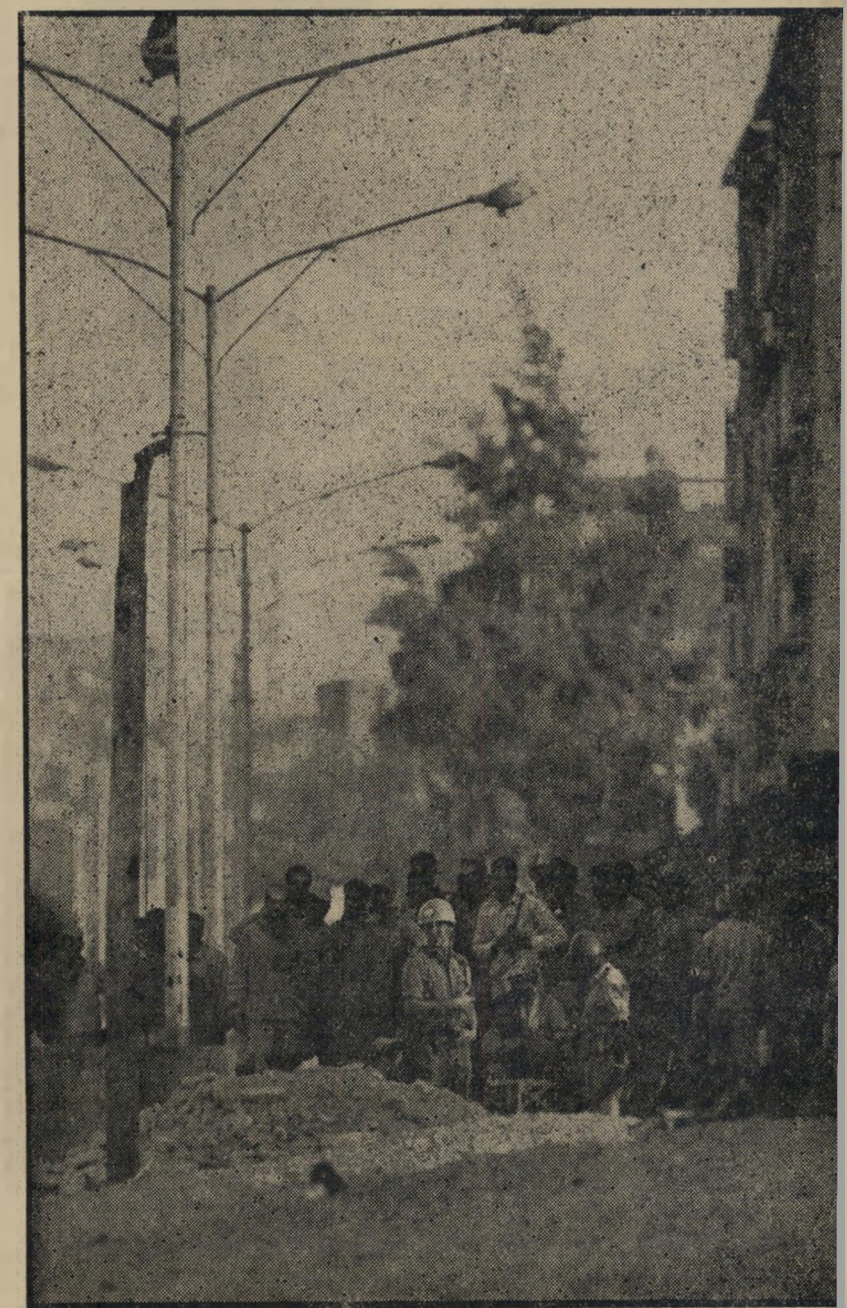
איך נפל עיתון כמו הארץ קורבן למתי-חה כזאת, שהפכה לשיחת היום בכל הארץ, מבלי לברר מי הם נותני המודעה? מס-תבר, כי המודעה נמסרה על גבי נייר מיכתבים רשמי של מעריב, והתנוססה עליה חתימה מזויפת של שלום רוזנפלד. למקבלי המודעה לא היה ספק בכשרותה. למיטרה נמסרה תלונה, וחוקרי-המיש-טה מנסים לברר עתה מי נתן את המור-

זהירות, גבול לפניך!

שתי משאיות מצריות הרוסות הנראות בתמונה כשהן ניצבות באמצע הרחוב הראשי של העיר סואץ, מסמנות את קו הגבול בין אותו חלק של העיר המוחזק בידי צה"ל לבין זה בו נמצאים חיילי הארמיה השלישית של הצבא המצרי. משני עברי קו הגבול נקבצים חיילים ישראליים ומצריים כדי להתבונן זה בזה מקרוב ואף לנהל שיחות ישירות.

רחוב בפריזי מואץ. רק מטרים ספורים מפרידים בין גוש הבתים שבי צידו האחד לגוש הבתים בני שש הקומות מעברו השני. צד אחד מוחזק בידי חיילי צה"ל. המידרכה ממול שייכת לצבא הי

חיילי צה"ל מול חיילי הארמיה השלישית

שיחות

בה

את עשן הסיגריה אל פני החייל שממול, הרובע, הדומה לשיכון בעירת עולים ישראלית, מזכיר את מראות סטאלינגרד במלחמת העולם השנייה. טנקים חרוכים רובצים עשנים בפתחי הבתים. תותחים נגדי-טנקים צמודים למירססות של הקומות התחתונות. קירות שלימים פעורים ומנוקעים בים מפצצות ופגזים. אסלת בית-שימוש מתנדנדת בקומה החמישית. שמי רגליו של שולחן מרחפת באוויר, מעל התהום שי נסערה מתחתם כשקיר הבית קרס ונפל. ולמטה, ברחוב הגבול, מחופרים זה מול זה בעמדות הקדמיות בצד הבתים, חייל מצרי וחייל ישראלי. החייל הישראלי חמוש ברובה סער קלשניקוב, שהיה פעם שייך לצידוד הצבא המצרי. החייל המצרי מציג לראווה תת-מיקלע עוזי, שנלקח כנראה מאחד המעוזים. הישראלי מעשן סיגריות קליאופטרה מצריות. המצרי שולף סיגריה מקופסת טיים ישראלית. כשגובר עליהם הרעב פותח החייל הישראלי קופסת פול מצרי, ממנות-הקרב של צבא מצרים. הי חייל המצרי לא נשאר חיב, מקנה בי קופסת ליפתן תפוחים מתוצרת עטיס, שי היתה פעם מנת-קרב של צה"ל.

דגל על עמוד חשמל

מסמן את תחילת השטח המצרי של העיר סואץ. בנקודה זו, מאחורי חייל או"ם חבוש קסדה כחולה המחזיק בידי רובה מכודן, ניצבים החיילים המצריים וסוקרים בסקרנות את חיילי צה"ל הניצבים במרחק של חמישה מטרים מהם, מביטים אף הם בסקרנות ללא איבה באויב שעד לפני כמה ימים לחמו בו. בתמונה משמאל: יחידת צה"ל בעמדה קדמית מאחורי בית מנוקב פגזים, שנהרס בקרבות בעיר סואץ.

אש! הסמל המצרי עבדול עזיז בן ה־39, נהג משאית בצבא מצריים, מדליק אש כדי להצית סיגריה לסוראי שמואל חלפון, 28, מבאר־שבע. עבדול עזיז שוהה כשבועיים בתחנת איסוף שבויים בפאיד, ממערב לתעלה, שם הוא מופקד על קבלת השבויים. בתקופה זו הספיק להתידד עם חיילי צה"ל במקום.

אחוות לוחמים השבוי עבדול עזיז ושוברו שמואל חלפון מתחבקים בידידות מול המצלמה. אין זו תמונה מבויימת. היחסים האישיים שנרקמו בין כמה מהשבויים המצרים השוהים במקום תקופה ממושכת לבין שוביהם, הפכו לידידות אנושית פשוטה של אנשים השונאים מילחמות ואוהבים לחיות.

לב העיר סואץ - כשחייל או"ם באמצע

ישירות

האש

ביניהם. על גבי כביש האספלט חרוש הפגזים, צועד כדחליל חייל או"ם בקסדה כחולה, בידיו רובה מכודן. הוא עומד שם, כביכול, על מישמר השלום, למנוע כל התלקחות בין שני החיילים בשוחות בתוך המידרכות. אבל הם אפילו אינם מתייחסים אליו. הם מביטים דרכו זה אל זה, אצבעותיהם על ההדק. אבל המבטים שבעיניהם אינם רומזים אפילו שיש בכור נתם לסחוט את ההדק עד הסוף. אין אלה מבטי איבה. מבטים של סקרנות.

הייצוג הצבאי הוא סמלי. בסך הכול חייל חמוש מול חייל חמוש. אבל הם אינם שם לבד, רוב הזמן. משני העברים מתקבלות חבורות גדולות של חיילים, חלקם חמושים וחלקם לא. ניצבות זו מול זו כשני מתגוששים בזירה בטרם הישמע צילצול הגונג.

מהצד האחד, המערבי, נוהרים חיילי צה"ל במדי הזית. מהעבר השני, המזרחי, באים חיילי הארמיה השלישית של הצבא המצרי, שחלקה מיותר בגדה המזרחית של התעלה, במדי החאקי-הצהוב שלהם. אין להם מה לעשות שם מלבד דבר אחד: (המשך בעמוד 16)

ללא חשש. מקום זה, בו ניתן לסקור מקרוב את החיילים המצרים ולשוחח עימם, משמש מוקד משיכה לחיילי צה"ל מכל האזור. מיספר חיילים אף הביאו כסאות כדי להתבונן בנוחיות ובאריכות.

שני עמים אלה מול אלה — קבוצה של חיילים ישראליים אדישים, מפנים את גבם לעבר החיילים המצרים המסתכלים בהם מרחוק כמה מטרים.

דוד גנן

אלפים רבים של חיילים יושבים היום בצפון ובדרום, כשעיסוקם העיקרי הוא לחשוב. תליתילים של מחשבות, הירהר רים, הערכת כוחות, שאלת שאלות. מה יהיה? כיצד נמשיך? האם טוב הדבר? מדוע הפסיקו את האש? מדוע פרצה המלחמה?

אלפי שאלות מטרידות, במוחו של כל חייל. השיגרה, שהחלה להתפשט בקווים, מופרעת עליידי השאלות הרבות. חייל נעזר בחברו במציאת תשובות. מעבירים מידע. מחליפים רשמים. מסיקים מסקנות. הכל שואלים את הכל. הכל מנידים ראשם לימין ולשמאל. לא טוב. סימן שאלה גדול בפני הכל. ציפייה למתקרב ובא. מקווים לטוב יותר. מקווים שהעתיד לא ירע יתר על המידה. הוא כבר עשה דיו.

הדעות חלוקות לכאן ולכאן. שני צדדים מופיעים. בעד ונגד. עם מעט ספייחים. מי שעובר בין כמה חיילים ומפנה שאלה זהה לכולם. יכול לנחש את תשובת כולם. שאלה אחת בלבד צריך להציג לפניהם, ומיד קולחות המילים במפל עצום. הם שופכים את הכל.

אין הם חוששים מפירסום דעותיהם בריבים. אף הסדירים מביניהם צועקים זאת בקול גדול. אין חוששים מצנזורה. אין חוששים ממשפט צבאי או מעונשו של המפקד.

הוא חושב כמותם. הכל חושבים כמותם. הכל רוצים שיידעו שזהו מחשבתם — שמישהו ינסה לעשות דבר מה, ינסה ויצליח.

אישי יותר.
"תגיד מה חסר לך? מי? אוכל?
שמיכות? נסדר לך."
"תודה רבה. יכולים לתת לך משלנו."
"תגיד, לא חבל שעיר יפה כמו זאת נהרסה?"
"אינשאללה! תחשוב גם על העיר שלך!"
"מה הדרגה שלך?"
"יותר גבוהה משלך!"
בצד המצרי מופיע קצין. הדושיה משתק. אבל הוא מתפרץ מחדש, בהפסקות. פתאום יש רצון לדבר עם הצד השני.

אין זו הכמיהה היחידה לשיחות ישירות. הן נערכות בהרבה מקומות אחרים. ליד הקטע של התעלה דרכו מטפס טפים את שיירת האספקה לארמיה השלישית הנצורה. ליד הקילומטר ה-104 בכביש סואץ-קאהיר, שם ממתינים לתום בדיקת שיירת האספקה.

באתר המיכלאות, ליד פאיד, בבניין ענק שהיה פעם מחסן או בית-קולנוע של הצבא הבריטי במלחמת העולם השנייה, יש כבר "שיכון ותיקים". יושבים שם אנשי צוות רפואי מצרי, שנלקחו מבין השבויים והושארו במקום לטפל בשבויים המגיעים פצועים או חולים. לוליא הגוון השונה של המדים, קשה היה להבדיל בינם לבין שומריהם הישראלים.

מסתובבים כמעט בחופשיות, מקבלים בצהלה פני מכרים שלא ראו מיספר ימים, טופחים זה לזה על השכם, מחייכים. מציינים האחד בפני השני תמונות אישיות של המשפחה. "מלך" המיכלאה הוא עבדול עזיז עבדול עזיז, 39, סמל בצבא המצרי, שמונה כרס"ר השבויים.

"קיבלתי חופשה קצרה לנסוע הביתה", מספר אחד התיילים. "הוא התנשק אותי לפני שנסעתי. היה איכפת לו מאוד שאתי זור. שאל אם הוא יכול לבוא איתי. נורא רוצה לראות את תל-אביב. הבטחתי לו להביא תמונה."

עבדול עזיז מאוין, מנענע בראשו בהסכמה. "ואללה, שיהיה כבר שלום", הוא אומר. "הד"ר סלאח שרף, 25, רופא צבאי מאלכסנדריה, אינו מפסיק לחייך.

"מה אתה כל כך מבסוט?" שואל חייל. "שהמלחמה נגמרה כבר", משיב הד"ר. המלחמה לא נגמרה. אבל היא עשתה אולי משהו לאנשים שלחמו משני צידי המיתר, ששום מלחמה קודמת לא עשתה. תופעות כמו זילזול, בוז, לעג, ושינאה תהומית, הן נדירות ביותר. במקומם בורטת תופעה של כבוד אנושי הדדי. אולי זו רק התרשמות של העומד מהצד, שלא נטל חלק בתופת שהתחוללה כאן, כי זהו אולי ההישג היחיד, אם ניתן להגדיר זאת כך, שהושג במלחמה הזאת. פתאום אפשר לדבר, כפי שביטא זאת החייל בשוחות השועל החפורה בתוך המידרכה ברחוב בסואץ.

מוסטאפה! מה אתה רוצה שאמסור בשימך בקאהיר?"
"תגיד להם שעוד מעט אני שולח להם

(המשך מעמוד 17)
להביט זה בזה, לבחון מקרוב את האויב שרק לפני ימים מיספר רצו להשמידו.

אויבים הופכים לידידים

הנויפגש הראשון הוא בין אויביים. חיילי הארמיה הנוצרית

השלישית מסגירים את עצמם בידי חייל צה"ל, מתבוננים בו תוך שהם שרוטים על הארץ לביקורת, ללא חשש פן יפגעו. אחרי כן, במיכלאת השבויים בהם הם שוהים בטרם העברתם למחנה שבויים, נוצרים יחסים אישיים בין השבויים ושומריהם. בתמונה למטה נראים שני אנשי רפואה של הצבא המצרי, הרופא ד"ר סלאח שרף מאלכסנדריה (במרכז) והחובש מופיד איסחאק מחילואא, שתוך שהייתם הממושכת במיכלאה, כדי לטפל בשבויים פצועים, התידדו עם שומריהם, צוחקים עימם ומשוחחים עימם בחופשיות.

לגלות פתאום שגם החיילים בצד השני של המידרכה הם אנשים עם אברים כמו ידיים ורגליים ועיניים, ושהם מסוגלים לחייך, לצחוק, להשתעל ולהשמיע קולות. תחילה שותקים. פשוט עומדים על גבי תלולית עפר מול שתי משאות חרוכות המסמנות במרכז הכביש את הגבול. בלב עוד מקנן חשש. הנה אתה עומד חשוף וגלוי במרחק של פחות מעשרה מטרים מול האויב שקם עליך להשמידך. מה ימנע ממנו ללחוץ על ההדק, ככה פתאום, כאילו אין הפסקת-אש והמלחמה לא נעצרה. רה. ההוא ממול הבוחן אותך בדיוק באור תה מידת סקרנות כמו זו בה אתה בוחן אותו. קורא מיד את החששות המתגנבים לליבך. הוא עושה תנועת-הפחדה. כאילו מתכוון להרים את הרובה שבידו אל כתפו למרות שלא התכוון לעשות זאת.

אינסטינקטיבית אתה מזנק אל המחסה הקרוב. צוחק רועם מתגלגל בין הבתים. אחד אפס לטובתו. הוא מחייך בהנאה על שהצליח להפחידך. אתה מחייך במבוכה על שנחפסת לבהלה. חיוך מכאן וחיוך משם. הקרח נשבר.

מספר חייל: "אין אפילו בעיה של שפה. לא חסר אצלנו חבריה שיוצעים ערבית. אצלם יודעים הרבה עברית. עברית מצ' חיקה. כמו ברדיו קהיר. הקצינים שולטים יותר טוב בשפה. אבל גם חיילים פשוטים יודעים הרבה משפטים, שלמדו אותם כמו תוכים. לא יאומן, הם פשוט יושבו ולמדו עברית כחלק מהאימונים הצבאיים שלהם. עכשיו אפשר לדבר איתם."

או מדברים. בהתחלה אלו הן הקנטות הדדיות. "היי, גלויה מתל-אביב!" חוצה התשובה את הרחוב. אחרי כן הופך הדושיה לקצת

מצרי נכובע סמבל

חייל מצרי שפשט את מדיו כדי להסתתר, וחבש לראשו כובע סמבל, מסגיר עצמו לידי חייל צה"ל. "אנחנו לא מפחדים", מודים החיילים המצרים המתמסרים גם עתה לידי חיילי צה"ל. "יודעים שלא תעשו לנו שום דבר ובסוף תחזירו אותנו הביתה."

מישאל'בזק בדמח
הגולן חושף את
האמת:

דויד גלם

הלוחמים רוצים בשלום

מיכה פרנק

יחזקאל חילדי ונסים כהן (מימין), מאיר יעקוביץ (מוזג)

חיים יעקובוביץ

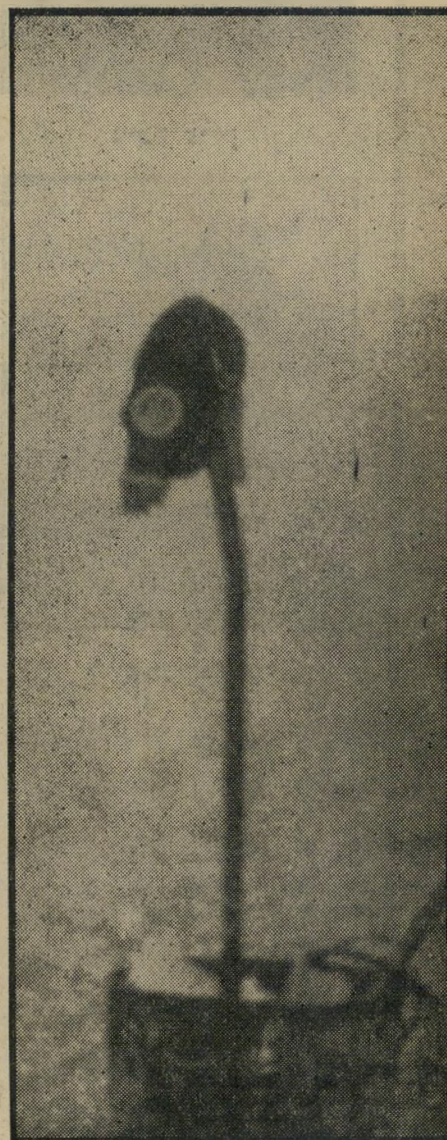
**במדומי החרמון ולרגליו - בערפל,
בגשם ובבוץ - נילחם צה"ל בחורף**

ארוחת בוקר עם שחר, עורכים החיילים התורנים את השולחן לארוחת בוקר, מתחת לכיפת השמיים, הקור העז אינו גובר על הרעב. בתמונה למעלה, קבוצת חיילים חוספת דבר מה לאכול לפני יציאתם לסיורים.

איש במוצב בשתי מעלות מתחת לאפס ללא כפפות להגנה על הידיים, משתמשים החיילים באמצעים הפרימיטיביים ביותר להי" לחם בקור, ישנם הנושפים לתוך כף היד, אחרים דוחפים את ידיהם עמוק בתוך המכנסיים.

הדובונים

למשימה עוטפים החיילים את כלי הרכב בברזנט, מנסים למנוע חדירת מים ורטיבות. בתמונה מימין: מסכת גז על קורת עץ בפתח מוצב החרמון בתוך ענן חרפל, נראית כדחליל מזור.

הרחוב הראשי הכביש המוביל לחזית הסורית מכוסה בשיכבה עבה של בוץ ושלוליות מים, דבר המקשה על תנועת כלי הרכב. קודם היציאה

„ברכס החרמון — משחי מעלות עד שתיים מתחת לאפס.“
בבית. עמוק־עמוק מתחת לשמיכה העבה, אומר האורח: „אוף, איזה קור... מיסכנים החיילים!“ מכבה את האור ולוחש לילה טוב.
קר בגולן. קר מאוד. המעיל רכוס עד לאחורון. כובע־גרב על הראש, כפפות לידיים, צעיפים, כפיות וסתם מגבות כרו־כים חזק סביב לצוואר. מיספר זוגות־גרביים לכפות הרגליים, שני זוגות גטקס. כימעט ואין לראות חלק חשוף בגוף. הכול מוגן ומכוסה.

לא הכול מוכנים לחורף הכבד. ידיים אדומות מן הקור טמונות עמוק־עמוק בכיסים, ויש המטמינים אותם עמוק יותר במכנסיים, שם המקום חם מאוד...

גייס סיוור, הנוסע במהירות, מעביר צמרמורת־קור בגופות כל החיילים. הכול מתכופפים מעט, מנסים להתחמם. מחפשים מקום מגן, חומת קיר, ערימת הול או כל דבר היכול להגן מן הרוח המכה. עד למרחק מטר עוד מבחינים בפרטים מסויי־מים. יותר רחוק רואים רק דמויות מטוש־טשות. למרחק שלוש מטרים כבר אין רואים מאוס. הסיבה פשוטה: יושבים בר־חוף ענן. לא יורד גשם, אולם לאחר דקות מעטות השערות רטובות כמו אחרי מקלחת. הכול נוסעים כשאורות המכונית דלוקים. הנסיעה מסוכנת מאין כמוה. כביש צר, המכוסה שיכבה עבה של בוך, מסכן את הנוסעים עליו. איסור מוחלט לרדת מן הכביש, שוקעים במאה אחוז.

פתאום מופיעה ממול דמות ענקית ו־מאיימת. בנורות הקטנות אפשר להבחין בה כשהיא במרחק של כחמישה מטרים. מה זה? אתה עומד למול הדמות ו־מאותה באורו־תך בפחד. אינך יכול לרדת מן הכביש, ואינך יכול להמשיך ולהתקדם. אתה מקווה שהוא הבחין בך. הוא מת־קרב מעט, הצל ענק ומאיים, עוד שניה

אש במחסום

לפני מוצב החרמון מתחממים שומרי המחסום בעזרת אש וקפה חם. ליד המדורה עומדים שני ג'ריקנים של דלק וטולר. כל רבע

שעה לערך שופכים מעט מהדלק לשליהוב האש. החבר'ה יושבים סביב למדורה מוגנים תחת אוהל הברזנט, עטופים במעילים וכובעי צמר, מפצחים גרעינים ומשחזרים את חוויות המלחמה.

בבוקר הקוניאק אוזל עד מהרה. אין חשים כלל בשינוי. הסיגריות נעכלות בר־קצב מדהים. אתה מעשן ארבע וחמש קופסות ואינך חש בכך.

הכל מעשנים. אשלייה של חום. שני חיילים שותים קפה מפחית. חמד העולה מעיד על חומו של הנוול. הפחית ניתנת אל בין השפתיים, אין חשים בלהט הפח. הכל עטוף בגיילונים אטומים למים. מיקלטים. אוהלים. אוטובוסים. הנשק מצ־ריך טיפול כל שעה.

ענן שני חוזר ומתיישב על הרכס. אתה מביט באותם אנשים, ורואה שלמעשה כל אחד מהם עומד במקומו, אינו זו לשניה. השומרים שומרים בעמדותיהם, הי־סיירים מסיירים, לא הקור הוא שיפריע, רק מעט התנועות לחימום הגוף, דילוגים על רגל אחת, נשיפת אדים אל תוך כף היד, הידוק הצעיף שעל הצוואר, רק אלו, משנים מעט את המצב הרגיל.

חייל עומד, הפנים אינן נראות, מכופף מעט, נושף בפיו, גופו נע קדימה ואחורה. יש והוא מדליק סיגריה. „איך אתה מר־גיש?“ והוא עונה שקט, רועד מעט מן הקור: „לא זה מה שישבור אותנו.“

של חיילים. מנופפים ידיים בחוזקה, רק שיראה אותנו. עוד כמה ס"מ הוא מתקרב ושובר שמאלה. הבחין.

אין רואים מאוס. לא סנים, לא עור אדם. מאוס, רק ערימות עצמות של בג־דים, ושני אישונים המתרוצצים ימינה ושמאלה, מחפשים דמויות חשודות.

המוני מדורות סביב להר כאילו החליטו שהיום הוא ל"ג בעומר. מנסים להתחמם מעט. ג'ריקנים של דלק ליד המדורה. כאן אין לקורות־עץ כל משמעות. אתה רוצה לחוש מעט בחום — שפוך כמה ליטר דלק או טולר, תרגיש כמו בבית...

למעלה, במוצב, מנסים לתקן את הי־הריסות. אבני־בזלת ענקיות מורמות אחת־אחת. הידיים אינן נשמעות. אבן מושמטת ומורמת שנית. ממתנים מעט. כפות הידיים מושמות מתחת לבית־השחי לחימום קצר, וממשיכות במלאכה.

ישנם חיילים שפניהם חשופות. הצעיפים מפריעים לעבודה. לאלה ארשת מוקיונים. האף אדום־אדום, הלחיים סמוקות. מנסים לגעת בעור־הפנים ונרתעים מיד. את קצה האף אין חשים כלל.

ערפל המלחמה

מבעד לערפל הכבד מגיחות שתי דמויות עטופות במעילי דובון. כל המתרחש על פסגת החרמון נראה כסצינה הלקוחה מסרט אימים. אף הדובונים אינם יכולים לקור העז ולרטיבות.

שכי התקווה בגולן

המוני השלוליות המציפות את הגולן ש־נוצרו אחרי הגעמים הראשונים מגבירים את הגעגועים לבית. הסיבה: הביצות הענקיות מזכירות את ימי החורף בפרברים.

הפרס כפליים

200

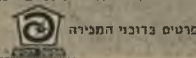
מינימום פרס ראשון

150,000

ומצטבר עד

500,000*

*הזכה בפרס הראשון לכל טופס אינה יכולה לעלות על מכסימום של **250,000**

פרטים בדוכני המכירה

רשמי המכירה והמכירה

חנן ארז

„למות מותר, לאמר את הדעה אסור“

טבריה עכשיו אידיאלית למרפא ולמרגוע

בתי „חמי טבריה“

הורידו המחירים בעשרות אחוזים

עכשיו, לאחר ימי המתיחות, חשוב להשתחרר מהמתח ולאגור שוב כוחות חדשים. שהות בטבריה, המבורכת בתנאים אידיאליים למרפא ולמרגוע, היא הדרך הטובה והבריאה לחזור לפעילות ולחיים תקינים.

בתי המלון וחברת חמי טבריה החליטו להעניק לאורחים בחודש נובמבר הנחות ללא תקדים.
בבתי המלון: לחיילים ונשותיהם: 30% הנחה.
לאזרחים: 20% הנחה. **במרפאות המרפא בבנין החדש:** לחיילים ונשותיהם 50% הנחה. לאזרחים — כל כרטיס שישי חינם.

בבנין הישן כמו מתחילת המלחמה, הרחצה לחיילים חינם.

צאו לטבריה עכשיו למען בריאותכם ולמען הילדים הזקוקים כעת כל כך להורים רגועים ושלוים.
פרטים והזמנות בבתי המלון בטבריה וכן בלשכת התיירות הממשלתית בטלפון 067-20992.

למרפא ולהפגת המתח - טבריה

מרי העולם הזה

כוח חדש

כנס ארצי

מינום ארצי ראשון של פעילים, לדיון במידת המה ובתוצאותיה, יתקיים בשבת, 10.11.73, בשעה 10.00, ב"אולם", מקום, רחוב המדק ג'ורג' 48 (מעד דקדוק) תל-אביב.

יפתח את הדיון ח"כ אורי אבנרי.

חברים ואוהדים מוזמנים להשתתף. בייחוד מוזמנים החברים המגויסים, שיהיו בחופשה.

לחברים

המגויסים

חברים ואוהדים בשורות פעיל (סדיר, קבע, מילואים) מתבקשים להודיע למזכירות הארצית (בר כוכבא 71, ת"א) את מיספרם האישי ומיספר הדואר הצבאי שלהם, אביב והסביבה, ביום ג' 13.11.73, בשעה 18.00, במשרד התנועה בר רחוב בר-כוכבא 71, תל-אביב. חב רים ולא-חברים — מוזמנים.

לתלמידי תיכון

חטיבת הנוער של מרי (העולם הזה — כוח חדש) תקיים שיחה בהשתתפות תלמידי תיכון מתל אביב והסביבה, ביום ג' 13.11.73, בשעה 18.00, במשרד התנועה בר רחוב בר-כוכבא 71, תל-אביב. חב רים ולא-חברים — מוזמנים.

מישרד התנועה

מישרד התנועה יהיה פתוח מ-עתה, ברחוב בר-כוכבא 71, תל-אביב, טלפונים 283288/9, בשעות 17.00—09.00 בימים א'-ה', בשעות 13.00—09.00 ביום ו'.

חברים המשתחררים מי הצבא, ומוכנים לפעילות הסבתית ואחרת, מתבקשים להתקשר למזכירות להקמת הקשר איתם. ובינם לבין חברים אחרים במקר מות השונים.

חוגי בית

המצב שנוצר עם תום הי קרבות מחייב דיון מעמיק בבקעות המידתיות והשונות. משום כך יש חשיבות מירדת לחוגי בית בימים אלה, כדי קשר למערכת-החבתי רות.

פעילי התנועה מוכנים להשתתף בדיונים אלה.

חברים המארגנים חוגי בית, וכל חוג אחר המעוניין (וכן קיבוצים, בתי-ספר, תנועות-נוער, חוגים חב רתיים, אירגונים וחוגים מדיניים) מתבקשים לפנות למישרד הארצי של התנועה, לשם תיאום.

כלכלה

מי משלם? מי מרוויח?

בחצות יום ראשון, השבוע, בקע קולו של שריהאוצר פנחס ספיר ממקלטי ה"רדיו, השר בישר, בקול עצוב, על העלאת היטליהיבוא, מסי-הקנייה וביטול הסוב סידיות על הבשר והאורז. כמי שמבשר בשורות רעות בימים אלה, לא שכה השר להזכיר את החיילים שנהרגו בחזית, את הפצועים ואת הנכים, כערים ל"אחדות העם", המחייבת את הטלת המעמס הכלכלי של המלחמה — ארבעה מיליארד לירות, לדבריו — על העם כולו.

העם כולו ישלם, אפוא, מעתה מחיר כפול בעד בשר קפוא ואורז, כשם שהחל לשלם לפני שבוע מחיר מוגדל בעד בנזון. העם כולו גם משלם, מאז ראשית החודש, שבעה אחוזים של מלווה מלחמה וכן מכ סות שונות, במסוצע של משכורת חודשית, כ"מלווה מרצון" הניגבה בדרכי-כפיה.

בשבוע החמישי אחרי פרוץ המלחמה עדיין מבין העם כולו כי אחדות, לדעת הממשלה, היא אחדות של דם. ביחס כלל השאר אין האחדות ניכרת כלל. מי שהיה לו רכוש ואמצעים לפני המלחמה, יהיו לו מעתה יותר, ומי שהתפרנס ממשכורת חודשית נמוכה או ממוצעת, יהיה לו מעתה פחות.

אין ספק כי שריהאוצר יודע כי בעלי הכנסות של מיליונים, בעלי רכוש של מיל-יארדים ושכירי-יום צורכים בדרך כלל אותה כמות אורז, בשר, אמצעי-תחבורה או פריטי לבוש והנעלה. למרות זאת, לא באה הממשלה בשום תוכנית-מיסוי, מיל-יזתי-חובה על רכוש, הקפאת רווחים או פיקוח עליהם, כפי שהזמן והמלחמה מחייבים.

הווילות של הקבלנים. אחת הבדידות המרות של המלחמה היתה: "מה שנשאר מקו ברילב, זה הווילות של הקבלנים".

בישראל של הפסקת-האש 1973, ישנם רבים שאינם סבורים שזוהי בדיחה. בעלי בתי-החרושת למזון, להלבשה ול-הנעלה חיסלו כבר בימים הראשונים את כל המלאי המט שלהם. בעלי מחסנים של סחורות שונות, שהיו מוטלות כאבן שאין לה הופכין, הפכו לעשירים בן לילה. בעלי מיפעלי המטחנת, קבלני העפר, סוכני החב רות הורות — משפשים את ידיהם בהנאה למראה חזוי ההספק והייצור השמנים, שמערכת-הביטחון מכינה עבורם ומשלמת במזומנים.

לציבור השכירים היתה לשריהאוצר ול-עיתוני-הערב של יום שני, עצה אחת בלבד: לצמצם את הצריכה, להזק את החי גורה, להימנע מתביעות שכר, לעבוד שעות נוספות ללא תמורה ולהסתפק במוצט הי מחזיק את המרובה: "אחדות העם".

בסיסמאות של מלחמה פתחו האוצר, התאחדות התעשיינים וראשי המשק ההס תדרותי בהסתערות על רמת-היהם של העובדים השכירים. מזכיר ההסתדרות, יצ חק בן-אהרון, יצא למסע-מגביות באר צות-הברית, ובישראל נשאר ממלא-מקומו הממושמע לאוצר, ירוחם משל, למרות תביעתה של סיעה אופוזיציונית לא כונסה מליאת הוועד הפועל, ובמקומה נק ראה "ישיבה מורחבת" של המחלקה לאר-גוד מקצועי, בה מותרת האופוזיציה הי לוחמת.

מלחמת יום-הכיפורים תפסה גם את שכירי ישראל כשהם יושבים בעמדות כל-כליות בלתי-מוגנות, חשופות לאש האר צר ואירגוני המעסיקים.

הכנסת

לא פרלמנט

מבחינה אחת השתלבה ישראל במרחב, בעיקבות המלחמה — היא הפכה למדינה ללא פרלמנט.

למעשה נוצרה בישראל דיקטטורה. הי כנסת סיממה למעשה את כהונתה. בי פי קנוניות משותפת של המערך והליכוד, בי נוסח בדריעופר, הוחלט שהכנסת לא תח זור ותתכנס למושב רגיל, אלא תוכל ל-התכנס רק בשני מקרים: אם הממשלה מזמנת ישיבה, או אם 30 חברי-הכנסת דורשים זאת. מכיוון שמחזק לקואליציה

• סיעת מרי (העולם הזה — כוח חדש).

מצריים - יק! מפה זו הופצה בימים האחרונים בין חיילי צה"ל. הכותרת היא: "פיתחת מצריים" —

שם המערך אסופיאציות לגבי פיתחת-רפיח. המחזן הנתון בידי צה"ל נקרא, "ארץ גושן" — מושג שלא היה קיים מאז ימי יעקוב אבינו, ושגם הוא מרמז, אולי, עד משהו. בולט במפה העדרו של השם "מצריים".

על שיחותיה שם, ולאפשר דיון, אולם לאור הכישלון החרוז של שליחותה, החליטה שלא למסור את ההודעה, ולא לזמן את הכנסת.

בינתיים הגיש הליכוד דרישה לזמן את הכנסת לדון בעניין השבויים והארמיה הי שלישית, בגלל כוונת הממשלה למסור הודעה, לא כונסה הישיבה לפי דרישת הליכוד. לאחר מכן התקשרו אנשי גולדה עם הליכוד, ביקשו ממנו, מטעמים פטרי-טיים לוותר על הדיון שנדרש על-ידו.

כלומר: קנוניות פרטיות בין שתי מיס-לגות — סיעות בדריעופר, שאליהן הצטרף עתה גם שמואל תמיר — באו במקום המישטר הפרלמנטרי הרגיל.

בציבור פשט החשש שמה המלחמה החמישית בין ישראל וארצות-ערב עלולה לפרוץ בכל רגע, ומאות אלפי אזרחים חרי דים לגורל קרוביהם המגויסים. אך אין כל אפשרות לתבוע דו"ח מן הממשלה, לדרוש ממנה לשנות את הקו שלה לגבי הסדר-השלום, למתוח ביקורת על מעשי גולדה ודיין או על היטלי ספיר.

פשוט: אין כנסת. המישטר הפרלמנטרי הלך לישון.

אפס בראש. יתכן שכל זה לא היה קורה, אילו עמד בראש הכנסת אדם בעל אישיות, שיכול היה להטיל את מישקלו הסגולי על כף המאזניים. הכנסת לא היתה הולכת לישון, במצב כזה, בימי כהונתם של יוסף שפרינצק, או קדיש לוז.

אבל רצה הגורל שבראש הכנסת עומד כיום אדם שהוא משרת נאמן של הממ של, והרואה בתפקידו המשך כהונתו הקודמת, כמוכיר מופלגת העבודה. הוא ממלא פקודות.

גם זהו אחד האסונות של התקופה.

יש רק לליכוד הימני 30 קולות, פירוש הדבר שרק הוא יכול לזמן את הכנסת בלי הסכמת הממשלה.

סוכיים עריון: הווצאה:

- אין פעולה רגילה של הכנסת.
- אי-אפשר לפטר את הממשלה, גם להלכה, מכיוון שהיא הפכה למעשה ל-ממשלת-מעבר. בעזרת הרוב שלה, יכולה הממשלה לדחות את הבחירות עוד ועוד, ולהישאר בשלטון ללא כל אפשרות ל-הכריחה להתפטר. אי-אפשר להביע לה אי-אמון.

- אין אפשרות להגיש שאליות, ואין חובה על שום שר להשיב על שאליות.

- מילבד הליכוד, אין שום סיעה יכולה להגיש הצעה לסדר-היום, ולהכריח את הממשלה להשיב עליה.

כל מה שנותר מן המישטר הפרלמנטרי בישראל, הוא קיומה הפורמלי של הכנסת, שאינה ממלאת עוד את תפקידה. חבריה ממשכים לקבל משכורת, אך היא מתכנסת רק לשיבות הפגנותיות, לשם שמיעת חר דעות ממשלתיות — בנוסח הסובייט הי עליין בבכרית-המועצות.

הפרלמנט הלך לישון. השבוע הובהר הדבר בצורה נוקבת.

- השר יעקוב שימשון שפירא התפטר. לא נערך על כך שום דיון. גם הליכוד הימני לא דרש לכנס את הכנסת לדון בהתפטרות השר, שהאשים את דיין באח-רית למחדלים ביטחוניים מחרידים ותבע ממנו להתפטר.

בהתאם לסעיף בחוק, ביקש מזכיר הי ממשלה מיושב-ראש הכנסת להודיע ל-חברי-הכנסת בכתב על התפטרות שפירא.

- גולדה מאיר חזרה מארצות-הברית. תחילה היתה כוונה למסור בכנסת הודעה

מש אמונת ג'נבה, לא הכיר במגדר-דוד אולם כבאירגון מקביל, בעוד שהעניק הכי רה כזאת לסהר-האדום, שהוא אירגון מקי ביל הצלב-האדום במדינות המוסלמיות. אולם אי חתימה על האמנה אינה משנה דבר לגבי קיום סעיפיה לפי החוק הבינ לאומי. כך, למשל, במילחמת קוריאה לא היתה עדיין ארצות-הברית חתומה על אמר נת ג'נבה, כשם שסין וצפון-קוריאה לא היו חתומות עליה. למרות זאת הצהירו כל הצדדים במלחמה שהם מקבלים עליהם את ביצוע חוקי האמנה, דבר שלא הסריע לסינים ולצפון קוריאנים, להפסיק אותה בשיטתיות.

עקרונות אמנת ג'נבה שרירים וקיימים בחוק הבינלאומי וחובה על המדינות לפעול ליתן, אפילו אם אין הן חתומות על האמנה.

לישראל היה מצב זה נוח למדי. כיוון שאינה חתומה על כל אמנות ג'נבה והסי תפקה רק בהצהרה שהיא מקבלת על עצמה להפעיל לפיהן, היא יכולה להתעלם מכל אמנות ג'נבה הנוגעות ליחס לאוכלוסיה בשטחים הכבושים. אחת האמנות אוסרת בפירוש, "הזנת אוכלוסיה" בנוסח פיתחת-רפיה, הפקעת קרקעות פרטיים ור התנחלות של הכובש על שטחים שנכבשו. היא מגנה הוצאת אוצרות-תרבות משטחים כבושים, ואוסרת — למשל — הוצאת מימצאים ארכיאולוגיים. למשה דיין לא היה שום עניין להחיל אמנה כזו על הגדה ורצועת-עזה, ולוא מטעמים אישיים.

עכשיו, כאשר דרשו הסורים כי ישראל תקבל על עצמה את אמנת ג'נבה, הם לא התכוונו רק לאמנה הרביעית, זו הער סקת בהגנת שבויי מלחמה. הם תבעו שישראל תתחייב לבצע את כל אמנות ג'נבה, ולא רק את אלה הנוהות לה. הצביון הישראלי לא הבין את הדרישה, סבר שמדובר רק בטיפול בשבויים. ממי שלת ישראל מעולם לא טרחה להסביר לאזרחיה מדוע היא מתעלמת משאר אמרנות ג'נבה ומקבלת על עצמה רק את אמנת שבויי המלחמה. אך הסורים רצו להשתמש בהזדמנות זו, לנצל את הרגרי שות הישראלית בעניין השבויים כדי לכפות על ישראל את החלת כל סעיפי ואמנות המישה של אמנת ג'נבה על השבויים המוחזקים.

מה? איך? מתי?

למעשה, היה המצב הרבה יותר מסובך ומורכב, גם מבחינה חוקית. מכפי שהיה נדמה לדעת-הקהל הגירגשה. האמנות נוגעות לחוקי-המלחמה בכלל, ולשבויים בפרט. אינן מפורטות ומדוייקות. כמו חוקים רגילים המתקבלים בכל ארץ. למעשה אין הן אלא שורה של עקרונות כלליים, שנתקבלו אחרי ויכוח של מאות בשנים.

כך, למשל, לא נקבע בשום מקום לוח זמנים לביצוע העקרונות. אחרי מלחמה מחליפים בדרך כלל שבויים — אך מתי? אחרי שבוע, חודש, שנה או עשר שנים? הדבר לא נקבע בשום מקום, והוא הושאר למענה הישרים בין הצדדים הלוחמים. הוא הדין לגבי החלפת שבויים פצועים, ואפילו לגבי אספקת רשימות-שבויים. הא מנה הבינלאומית אינה קובעת שום עיתוי לסידורים אלה. ההנהה היא תמיד שהעיתוי יסתדר במגעים ישירים, ושלשני הצדדים יש עניין משותף בזירו ההלכים, מכיוון שכל אחד דואג לשבוייו.

ברגע שנוצר פער בין רגישות שני הצדדים לבעיית השבויים — עלולים מר-שגייזומן של האחד להיות שונים מאד ממשגייזומן של השני. וזה היה שלק עתה. המצרים, ובייחוד הסורים, לא דאגו לשבוייהם. לא רק מפני שסמכו על יש, ראל, אלא גם מפני שהסורים, למשל, מתייחסים גם לחיילים שלהם עצמם כביס אדיש הרבה יותר מכפי שמתייחסת ישראל לחייליה.

כך, למעשה, נשאר הכל למשא-ומתן הדדי וללחצים בינלאומיים. האמריקא והסובייטיים, המעוניינים בהתקדמות לקראת הסדר-שלום, מהווים גורם עיקרי לזירוז העניין.

סופו של מיתוס

אדם בעיית-השבויים קיבלה בי מלחמה זו צביון נוסף — שאינו קשור דווקא בסיון להשיג הישגים פוליטיים ממשניים.

אחת המטרות העיקריות של צבאות ערב במלחמה זו היתה לשבור את המיתוס

ה"הסופרמן" הישראלי, ושל צה"ל הבלתי-מנוצח". מיתוס זה היה קיים בי ארצות-ערב כמו בישראל, והוא סגע קשה בכבוד העצמי הערבי ובפעולה המדינית הערבית. חסנון הייכל קרא לזה בשם "מחסום הפחד".

המחסום-הפחד נשבר כאשר הצליח הצבא המצרי לחצות את התעלה במיבצע-בוק, ולהשתלט על קו בר-לב. הישג דומה השיג הצבא הסורי בצפון, כאשר התקרבו ה טנקים שלו לגבול הירוק.

אולם היה דרוש ערבים סמל פשוט וחזותי, שישים קץ לפחד מפני הסופרמן הישראלי. את הסמל הזה סיפקו השבויים. כאשר ראה הציבור הישראלי בפעם הראשונה באמצעות הטלוויזיה הירדנית, שר-רות-שורות של שבויים ישראליים, בפוזות הרגילות של שבויים, מדוכאים ומרכיני ראש, עבר עליו זעזוע. איכשהו, שררה ההרגשה שזה לא יכול לקרות לישראלים. מכל זעזועי המלחמה, זה היה אחד ההרי פים ביותר. שובים ערביים ליד שבויים ישראליים — הדבר שינה את הדפוסים הנפשיים שהשתרשו בישראל בשנים הי אחרונות.

אתה השפעה, בכיוון ההפוך, היתה לי שבויים הישראליים בעולם הערבי. תמונות השבויים הכפותים, פניהם המדוכאות, עיי ניהם המושפלות, הופצו בצבא המצרי והי סורי כאמצעי להרמת המוראל, כדי לומר לחיילים: ראה, הישראלים הם בשר ודם כמכם. אפשר לנצח אותם. בכל העמדות

על כל פנים, מני וגמור היה עם מנגנוני התעמולה הערביים להפיק מן השבויים הישראליים את התועלת המכסימלית לשינוי הדפוסים הנפשיים. יש להניח שמנגנוני המודיעין ניסו להפיק מן השבויים את מירב המידע הצבאי, דבר שגם הוא גרם, בוודאי, לעיכוב במסירת שמוניהם ובהעברתם לסיקוח הצלב-האדום. אבב, גם חקרי רת שבויים והוצאת מידע מהם, מנוגדת לסיף 17 של אמנת-ג'נבה מספר 4, הקובעת כי, אין לשעבד שבויי מלחמה לעבודות-כפייה ואין להוציא מהם ידיעות שלא ברצונם."

טבח ביפו

למעשה תלוי כל היחס לשבויים, בכל המלחמות, על חוט דק. הדבר נובע מעצם הפאראדוקס הטמון במלים "חוקי מלחמה", או "מלחמה הומאנית". מלחמה היא מאבק לחיים ולמוות. כל צד במלחמה משתדל להשמיד את יריבו, באמצעים אלימים. ההרג וההרס הם במהור תת של המלחמה. אם כן, איך אפשר להכניס יסוד הומניטארי למלחמה, או לי-היטל עליה מיגבלות?

האיש שמצא פיתרון לפאראדוקס זה היה הוגה-דיעות הולנדי, שחי לפני 350 שנה. הוגו דגרט (או, כגריסה הלטינית, גרוטיוס) חי בימי מלחמת שלושים-השנה, אחת המלחמות ההרסניות וקטלניות ביר

שבויים גרמניים כסטאלינגראד
ניצול לצורכי תעמולה

תר בתולדות האנושות. מלחמה זו, בה השתלבו קנאויות דתיות באינטרסים מדיניים, הרסה את מרכז אירופה, קטלה כשני שלישים מאוכלוסיית גרמניה, והנחית חתה על התרבות המערבית מכה שממנה לא החלימה עד היום. באותה מלחמה פעלו בשני הצדדים גורדים של חיילים שכיחים, שהתעללו ללא אבחנה באזרחי כל המדינות, רצחו, אנסו, שדדו ובזזו.

גרוטיוס-המציא קנה-מידה פרגמטי לי כללי המלחמה: כל מה שדרוש לניצחון ותורם לו — מותר. כל מה שאינו דרוש, ומהווה אכזריות סתם — אסור.

ספרו הגדול, על חוק המלחמה והשלום, בשפה הגרמנית, הפך תמרוך בדרך לי הטלת מיגבלה הומניטארית על המלחמה. אף שקדמו לו כמה הוגי-דיעות דתיים בעיקרם, השפיע גרוטיוס יותר מכל אדם אחר על הדורות הבאים, וגם על דורו שלו. השפעתו היתה גדולה במיוחד על אחד המצבאים הגדולים של מלחמת שלושים-השנה, המלך הולנדי גוסטאב אדולף.

גרוטיוס הוכיח כי כבר היוונים הרומים אים התחילו בפיתוח חוקי-מלחמה אנושי. אף שבימי קדם נמכרו שבויי-מלחמה לי עבדות, ונפלו קורבן לעינויים ולקטיעת אברים, לא היה זה כלל קבוע. גם הערבים קבעו כללי-מלחמה, שהיו הרמאניים מאוד על רקע תקופתם, ושעשו רושם על העולם הנוצרי.

בימי-הביניים הפכה המלחמה אכזרית במיוחד. באירופה שררה מלחמת-אזרחים מתמדת, כשהאבירים חמסו, בזזו וקטלו איש את נתניו רעהו. חיילים פשוטים נקי טלו בלי רחמים. אבל רמי-מעלה שוחררו תמורת כופר.

אחרי גרוטיוס החלו המדינות כורתות הסכמים דו-צדדיים להגבלת המלחמה, הסי

דרת הטיפול בשבויים ובאוכלוסיה כבר שה, ובעיקר בזכויות ספינות-סוחר — דבר שהיה דרוש לשם קיום קשרי-מיסחר. נקי בעו כללים שהגבילו במידה רבה את אכזריות המלחמה.

אולם גם אחרי שהמחשבה ההומניטארית התקדמה מאוד, והיחס לשבויים הלך ור השתפר, אירעו חריגים מזוויעים — וקשה לדעת עד כמה נשמרו הכללים האנושיים הלכה למעשה. כך לא היסס נאפוליון הגדול לרצוח את כל שבויי-המלחמה שלו בארץ-ישראל בדם קר, בטבח שנערך ביפו, מפני שלא היה נוח לו לקחתם עימו בנסיו גתו למצרים.

אולם במהלך המאה ה-19 הלכה וגברה הדרישה לחקיקת חוק בינלאומי מחייב.

דגל הצלב האדום

בשנת 1859 ניצח נאפוליון השלישי את האוסטרים בקרב של סולפרינו באיטליה. תעבור שלוש שנים כתב סופר שווייצרי, תושב ג'נבה, ספר קטן על זוויעות הקרב הזה, ובמיוחד על היחס המחפיר לפצועים. היה זה אחד מאותם ספרים בהיסטוריה שהולידו תנועות גדולות.

דעת-הקהל נסערה מן התיאורים, והדבר המריץ את ממשלת שווייץ לזמן בג'נבה ועידה בינלאומית לקביעת כללים אנושיים במלחמה, כך נולדה אמנת-ג'נבה הראשונה בשנת 1864, שהוחלפה ב-1906 ותוקנה שוב ב-1949. אמנות אלה הן הבסיס לפערי לת הצלב האדום (דגל הצלב האדום הוא היפוכו של הדגל השווייצרי, בדגל שווייץ מתנוסס צלב לבן על רקע אדום, ובדגל האמנה הבינלאומית מתנוסס צלב אדום על רקע לבן).

בשנת 1868 הוכנס לשימוש בצבא הרוסי כדור-רובה מתפוצץ. הדבר המריץ דווקא את הממשלה הרוסית לקרוא לוועידה בינלאומית בעיר פטרסבורג (לנינגראד). בי וועידה זו נקבע ש"המטרה היחידה במילי-חמה היא להחליש את הכוח הצבאי של האויב, עלי-די הוצאת מיספר מירבי של חיילים אל מחוץ לפעולה". אין צורך להרוג אדם לשם כך — די בפצעתו או בלכידתו. מבחינה צבאית, השבר אובד לצבאו, ולשם השגת מטרת-המלחמה די בלקיחת חייל אויב בשבי. "השמדת צבא האויב" אינה מחייבת את ההשמדה הגופנית של חייליו. זהו הבסיס המוסרי לטיפול נאות בשבויים. כל האכזריות כלפי שבוי ומישפחתו אינה מועילה להשגת ניצחון, היא מיותרת — ועל כן פסולה.

הוא הדין לגבי הטיפול באוכלוסייה אזרחית, לגבי סוגי-נשק ההופכים את מותו של הנפגע לבלתי-נמנע, ביוה, שוד אוצרות-תרבות, וכיוצאים באלה מעשים אכזריים ופסעי-מלחמה, שאין להם ולא כלום עם השגת ניצחון צבאי. אגב, ההגדרה המדוייקת של פשעי-מלחמה נקבעה רק ב-1949, דבר שלא הסריע לטפוס את פושעי המלחמה הנאציים על פיהם. מלחמת-האזרחים האמריקאית הצמינה ביחס אכזרי במיוחד כלפי שבויים, ומילי-חמת פרוסיה-צרפת משנת 1870 הוסיפה על אכזריות זו. בשנת 1872 נולדה בפאריס אגודה למנן שיפור מנת-החלק של שבויי מלחמה. תעמולת האגודה הו נפלה על קרקע פורייה, ובשנת 1874 נתכנסה בבריסל ועידה בינלאומית שקבעה כללים מפורטים יותר לניהול הוואני של מלחמות. ועידה זו אמנם הוכשלה עלי-די הבריטים, והי הצהרה שנתקבלה בה לא הפכה למיסמך מחייב. אולם השפעתה המוסרית היתה כה חזקה, שלמעשה נתקבלו במשך הזמן כל עקרונותיה. כמה ועידות בינלאומיות שהתכנסו מאז 1899 בעיר ההולנדית האג, הפכו עקרונות אלה לחוק בינלאומי.

אמנות אלה מסדירות את היחס לשבויי מלחמה, מחייבות להחזיר מיד שבויים פצועים קשה, מחייבות לשלם שכר לשבויים וקובעות את היחס המקביל לעיתונאים ולקבלנים אזרחיים הגילויים לצבא והנפוי לים בשבי, היחס לשבויים שברחו ונלכדו, הטיפול בפצועים, ועוד. כל המדינות כפופות למעשה, לאמנות אלה, גם אם לא חתמו עליהן.

כאשר פעל השבר הצלב האדום הבינ לאומי, הוא התבסס על אמנות ג'נבה משנת 1949 ועל החוק הבינלאומי. אולם בהעדר גוף בינלאומי להוצאה-לפועל ולכפיית חוקים, נאלץ הצלב האדום, כמו תמיד, לסמוך על לחץ דעת-הקהל הבינלאומית, על התי ערבות המעצמות, ובעיקר על האינטרסים ההדדיים של ישראל וארצות-ערב עצמן. אין ספק שלחץ זה יצליח, בסופו של דבר, להביא לשיחורור השבויים, אך ביני-תיים נגרם סבל בלי-תואר למשפחותיהם ובעיקר למשפחות שאינן יודעות אם בניהן שבויים או נפלו בקרב.

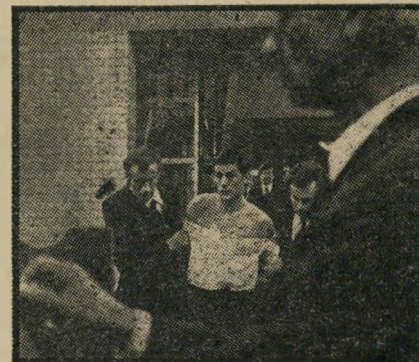
סרטים

ג'ולי והמיספריים

השערווייה הבאה, המובטחת לנו אחרי טאגנו אחרון בפאריז וחזיליה הגדולה (שתופץ גם היא, כנראה בארץ) תהנהל, כפי שמסתבר, סביב סרט חדש של ג'ולי כריסטי בשם אל תביט עכשיו. אמנם, התעלסויותיה בסרט זה הן חור קיט בהחלט, מאחר ובן זוגה, דונאלד סאתרלנד, מגלם את תפקיד בעלה. אולם העותם גדולה כל כך, שהיא כבר העלתה סומק (של בושה או של זעם או של

שחקנית כריסטי להעלות סומק בלחיים

שחקן דלון ליד הגיבורינה לערוף את הראש

התרגשות? בפני כמה מועדות הצנזורה המחזויות באמריקה. מה שמשונה יותר מכל בעניין הוא שסרט זה מבוסס על סיפור של מספרת בריטית ישישה, דפנה דה-מוריה (מחברת רבקה), שהעזה מינית היא הדבר הרחוק ביותר ממנה. אלא שהכמאי ניקולאס רג (לשעבר צלם מעולה, שעבד עם לואי וטרופו) ידע שצריך יותר מסיפור כדי להביא אנשים לאולם הקולנוע, ומכאן תוספות ההעזה בסרט המתרחש כולו על פני נופיה של ונציה.

דלון לגרדום

סרט חדש שיצא לאור בימים אלה בפרין מעורר תגובות חריפות. בעד ונגד. מצד אחד, יש הטוענים כי אינו אלא מעשה שטחית ומלודרמטית, מצד שני, מדברים על חווייה אנושית עמוקה. הכוונה היא לסרטו החדש של הסופר-במאי ז'וזף ג'יובאני, בן קורסיקה, מי שעשה עד עכשיו מיספר סרטים העוסקים בעולם התחתון ובגורל הסוגר אנשים בתוך עולם זה, במידות שונות של הצלחה. סרטו החדש, שני אנשים בדרך, הופק עליידי אלן דלון, והוא גם מופיע בו בתפקיד ראשי. זהו סיפור על אסיר שמשי-תחרר מן הכלא ומנסה לשוב למוטב. קצין מיבחן (ז'אן גאבן) מנסה לסייע לו, אלא שמפקח-מישטרה קשוח (מישל בוקה), המ-

מישחק

הצללים

הלילה האמריקאי (אורדן, תל-אביב, צרפת) — קודם כל, פירוש השם: זהו תרגום מילולי של מושג טכני צרפתי בתעשיית הקולנוע. לילה אמריקאי הוא אותו לילה מלאכותי שמשינים בסרטים, שעה שמצלמים בעזרת מסננות-אור ביום, סצינות שצריכות בעצם להתרחש בלילה.

וכשם, כן הסרט. הצצה מאחורי הקלעים של ייצור סרט, בכל תעלולי אחיזת-העיניים, שבסופו של דבר יוצרים בעיני הצופה, הרואה את המוצר המוגמר, מציאות שאין עליה עוררין, ומבט חטוף באנשים האחראים לכל מישחק הצללים הזה הנקרא קולנוע. טריפו עצמו מגלם את דמות הבמאי בסרט המצולם בתוך הסרט. ז'אן פיארו אומון, ז'אן פיארו ליאו, ז'אקלין ביסט וולנטינה קורטזה הם השחקנים הראשיים בסרט המיועד, ואוסף שלם של דמויות מישניות מופלאות, אנשי-תאורה ובנאיית-פאזרה, מנהלי-במה, מזכ"י רות-הפקה, מקבלים לפתע חשיבות שמעולם לא הוענקה להם, בסרטים קודמים שעסקו בתעשיית הקולנוע. חחל מן הרגע הראשון, כאשר נדמה לך כי הינך בתוך כיכר פריזאית אופיינית בשעת בוקר רגילה, ועד שנשמעת בפסיקול הקריאה, "עצור", ואז חוזרת המצלמה אחורנית ומתברר שזו בסך הכל תפאורה והאנשים אינם אלא שחקי נים, חוזר הסרט שוב ושוב על הגבול הדק שבין המציאות והדמיון בסרט, גבול שלא פעם מטשטש גם בעיני העובדים במדיום זה. אולם, כרגיל בסרטינו של טריפו, מקסימות מכל חן

באנוריקה

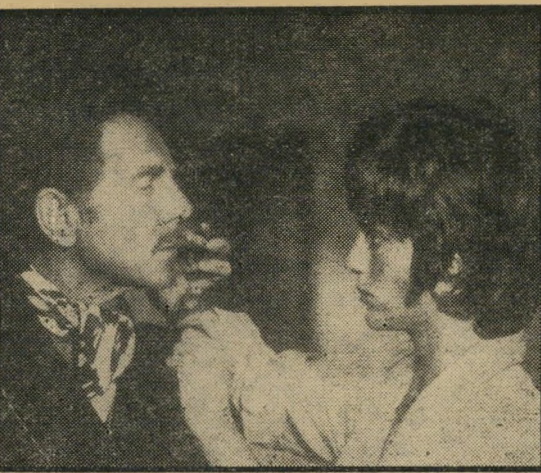
הנוכחות

הדחליל (פאר, תל-אביב, ארצות הברית). כשהעכברים והאנשים של ג'ון סטיינבק הולכים בעיקר בות, "קאובי של-חצות", מתבססים ב"רסיסי חיים" ו"מציצים ב"אדם בעיקבות גורלו", סופם שיהפכו ל"דחלילים". בלשון אחרת, אין סרט זה של הבמאי היהודי האמריקאי הצעיר ג'רי שאצברג אלא תרכיז של כל המוטיבים הנוכחים מעלה, וכל מה שיש לו לומר, נאמר כבר בצורה נוקבת הרבה יותר.

מעשה בשני יחפנים, אחד אסיר לשעבר, בריון בעל גוף שסובל מקור ומתכסה באלף שכבות כדי להתגונן מפני צינת העולם האופפת אותו, איש מדון מהיר-חימה, והשני, מלח לשעבר, נמלט מאחריות וממהומות עם החיים, ליצן וברדח באופיו, הטוען בין היתר ש"דחלילים מגנים על השדות לא משום שהם מפחידים את העורבים, אלא משום שהם מצחיקים אותם, ואין עורב שירצה לפגוע לרעה בחפץ המשעשע."

השניים מתחברים איש-על-אדם דרך שכוחת-אל, בין שדות-גן צהובים ומתחת לשמיים אמורים ומאיימים, ו"מחליטים להמשיך יחד בדרכם אל החלום הנכסף: פתיחת תחנת-דלק שתהפוך אותם למכובדים ובעלי-אמצעים. מסעם של השניים אל מטרם מוביל אותם על פני מחזות שר נים, שצריכים לאפיין את אמריקה המכוערת, זו שמתכננת לפרט, הקורסת תחת נטל הפסולת שהיא יוצרת בעצמה, אמריקה המושחתת, המייצרת פושעים במיכלאותיה, במ"קום להחזירים למוטב. בקיצור, כל רשימת טענות המחאה של התקופה.

אלא שכל הטיעונים הללו יחדו אינם מצליחים, משום-מה, להתחבר יחד למעשה מגובש אחד. הסיפור אינו יודע

ביסט ואומון: איך להדביק שפם

הדמויות, המתוארות תוך חיבה אמיתית, על מעלותיהן ועל חולשותיהן, בין אם זה שחקן מזדקן שמאוהב בגבר צעיר, או שחקן צעיר המשחק את תפקיד המאוהב. עד כדי כך שחוא משכנע אפילו את עצמו. ואיך ייתכן סרט של טריפו ללא נוסטלגיה על אומנות הקולנוע שחלפה, ללא משוגע לקולנוע, ללא בדיחות קול-נועיות פרטיות, שאין סיפור מוצלח יותר מזה של "החלילה האמריקאי" להבלטתם. בקיצור, כל מי שאוהב באמת קולנוע, אסור לו לחמיק.

פאצ'ינו והקמן: להרביץ או לחייך

לאן הוא צועד. עד כדי כך שהוא מספק, בסופו של דבר, מניע מלאכותי לגמרי להתנהגותו של הבדחן בצמד, שעה שהבריון, אשר למד אומנם כי מוטב לחייך במקום להכות, ממשיך בדרך להגשמת חלומם הקפיטליסטי, וזאת למרות שהסרט כולו היווה תוכחה למה שחתגשמות חלומות כאלה מביאה על העולם.

כמה מן האפיוזודות בסרט מוצלחות במיוחד, כמו הצגת הסטרייפטיז של ג'ון הקמן (המציג יחד עם אל פאצ'ינו מישחק מעולה). צילומיו של וילמוש זיגמונד עומדים על רמה גבוהה מאוד, ואם מה שקורה לדמויות אינו משכנע — הן עצמן, לפחות, שובות את הנפש.

שחורה (גורדון, צרפת): מצחיקון מתוחכם, טוב ביותר להרפיית המתח.

מה תאמר לגברת ערומה (מוגרי, אנגליה): לפי מתכונת תוכנית הטלוויזיה של המצלמה המוסתרת, מגיש אלן פאנט מצחיקון-דוקומנטרי על תגור בותיו של האדם ברחוב להפתעות בשטח המין.

נשיא עד הכוונת (אלבני, ארצות-הברית): מותחן מעולה, המתבסס על הנסיון לרצות את הנשיא שרל דה-גול.

ירושלים

סיזאר ורזואלי (אורגלי, צרפת): אשה יפהפיה, רומי שניידר, נקי רעת באהבה בין שני גברים שונים: איז מונטאן וסמי פריי, ובין השאיפה הנצי-

שוכנע, כי זאב לא ימיר לעולם את עורו, ושפושע יישאר תמיד פושע, מציק לאיש ללא הרף, אינו מניח לו לרגע להיות את חייו, ובסופו של דבר, גורם להתנגשות גלויה עמו. התוצאה: מפקח-מישטרה נהרג, הפושע נמלט, נתפס עליידי החוק שאינו סולח למי שפוגע בנציגיו, ומוצא להורג על הגילוייטנה.

בחלק האחרון מתאר הסרט בדקדקנות רבה את כל שלבי ההוצאה-להורג, ויש להניח שתיאור חסרי-פשרות זה הוא שער רר את התגובות החריפות סביב הסרט.

תל-אביב

המזונוני עם הנעל הי

חית לרומנטיקה ודרישותיה של המציאות המודרנית.

הגנב שבא לסעוד (אור-נע, ארצות-הברית): מצחיקון-מותחן-ממור לח על מהנדס מחשבים, המתכנן לרמות את החברה בדיוק בדרך שבה מוסדותיה מרמים את האורח הפשוט, לדעתו.

חיפה

פריץ החתול (אורדן, ארצות-הברית): ראלף באקשי, במאי יהודי מברוקלין, מוכיח בסרט מצוייר, שאינו מיועד לילדים, כיצד אנשים שונאים זה את זה ועד כמה הוא בז לכל השנאות הללו.

זמנים מודרניים (אורלי, ארצות-הברית): מצחיקון עם סוף טוב, אחד הטובים ביותר של צ'רלי צ'פלין.

בגן של דבורה: רן (בנעליים לבנות) וארז (חצי מוסתר) ושרון (מלפנים)

שיח ילדים

מילחמה-אני-הולכת-למיקלט-עם-אמא-שלי-ולוקחת-את-חדושי-הקטן-ואת-חדושי-הגדול
 "ואומרת-שיש-מילחמה-הלא-צריך-לפחד-וגם-יורים-ואם-יש-פצע-הולכים-לבית-החולים-ועו-
 שים-זריקה."

גדעון, המתנדנד לצידה, טוען אחרת. "מילחמה זה שעושים חתקפות על האויב,
 וגם מכניסים פצצות לאווירונים גדולים, ואחר כך זורקים את זה על הערבים.
 ואם את לא מאמינה לי, תסתכלי מחר בטלוויזיה."

אחב לרדת למיקלט. כי זה לא נעים ואני
 מפחד.
 ג'י: "אבל האמריקאים שולחים לנו
 נשק שלא תפחד. באים אווירונים גדולים
 עם הרבה נשק."
 ניר: "נכון. מכניסים בתוך אווירון
 טיל, והוא עוזר לנו להילחם בערבים. הטיל
 נוסע עם תאווירון לכל מקום."
 לימור: "לא נכון! הם לא יכולים
 לקחת כזה כובד! הטיל ארוך ושמן, והוא
 יכול להיתקע באווירון ולא לצאת יותר."
 ניר: "אז את לא רואית בטלוויזיה
 את המגלשה! מכניסים את הטיל עם מג-
 לשה."

לימור: "ואם אין מגלשה?"
 ניר: "מוכרת לחיות."

למה יש מילחמה?
 יוסי: "כי הערבים לא אוהבים אותנו,
 ואם אוהבים לנצח, וזה לא מצליח, אז
 הם כל הזמן נלחמים איתנו."
 ג'י: "אבל הערבים רצו לאפסיק, כי
 הם ראו שהם הולכים לחסיד. שמעתי את
 זה בטלוויזיה. הם רצו לקחת את הארץ
 שלנו ולא הצליחו."
 ניר: "זה לא בגלל הארץ שלנו. זה
 בגלל שהם גורא שונאים אותנו. וגם זה
 שלנו יש ארץ קטנה ונורא יפה, ולהם
 יש ארץ גדולה ובכלל לא יפה, אז הם
 רוצים את הארץ שיש לנו."

קרין: "אבל מילחמה זה גם שחיילים
 הולכים ברגל ואומרים להם לא לפחד."
 ג'י: "אבל החיילים שלנו לא מפחד-
 דים, כי הם יודעים לעשות את המילחמה
 שלא יפחדו. והם גם נלחמים בטנקים ויר-
 רים ברובים."
 קרין וגדעון שייכים לגיל הרך של הק-
 בוצות בגן. בחצר-מישחקים אחרת שיחקו
 בארגו החול יוסי, ניר, לימור, תמר ונח.
 כולם בני ארבע וחצי.

מה זאת מילחמה? איך מתחילה מילחמה?
 ניר: "מילחמה מתחילה כשהערבים
 מתחילים לירות בטנקים ומטוסים, ואנחנו
 מחזירים להם בחזרה. וגם הורגים ריש
 הרבה אש. ואם זה ממשיך, אז מתחבאים."
 יוסי: "מילחמה זה שנהרגים חיילים,
 ויש טנקים ומטוסים ופצצות, ואנשים
 מתים. אבל את זה לא מראים בטלוויזיה."
 לימור: "מילחמה מתחילה כשעושים
 אזעקה, וכולם יורדים למיקלטים וגם יורים
 אש. וצריך לשבת בשקט, במיקלטים שה-
 ערבים לא ישמעו."

יוסי: "כשיש מילחמה אנחנו לא יור-
 דים למיקלטים, כי אנחנו גרים בקומה
 גבוהה."

ניר: "אבל אבית שלכם יכול להתמוצץ."
 יוסי: "אז מה? אבל יש עכברים במקד-
 לם, וזה יותר מפחד מאערבים. ואני לא

הפסקת-האש נכנסה לתוקפה גם בגן-הילדים של אריאלה ברחוב העבודה 24,
 במרכז תל-אביב. העתודה הצעירה של ישראל, שוב אינה עוסקת במילחמות שיין
 בשיין בתוך ארגו-החול. הילדים גם אינם עפים עד השמיים כמו אווירונים. הילדים
 מתנדנדים, בשביל להיות כמו צפורים."

כך, לפחות, הסבירה קרין בת השלוש. היא זוכרת היטב את המילחמה, כשיש

קרין

"אני הולכת למיקלט ולוקחת את חדושי הקטן וחדושי הגדול"

תהילה

„מחר אני יבוא לבקר חילים ושלא יבכו אם יעשו להם זריקה“

שרון

„נשארו ערבים רעים והם עושים לנו צרות“

נחי

„הרמטכ״ל עוזר לחיילים לנצח במלחמה“

יוסי: „אני בטוח שאנחנו תמיד ננצח, כי לנו יש חיילים יותר טובים.“

מה זה רמטכ״ל?
נ״ר: „זה איש שאומר לחיילים מה לעשות, והם צריכים לשמוע בקולו.“
לימור: „ראיתי את הרמטכ״ל שר בי טלוויזיה. אולי הוא רק דיבר, אני כבר לא זוכרת.“
יוסי: „זה אחד שנוסע ממקום למקום איפה שיש מלחמה.“
תמר: „זה איש שנוסע בחליקוסטר, ואפשר לראות אותו מחלונות. כי הם מזכוכית.“
נחי: „הוא המפקד ועוזר לחיילים לנצח במלחמה.“

מה זה ניצחון?
נ״ר: „זה לנצח, להרוג.“
תמר: „לנצח את הערבים כשיש מלחמה.“
לימור: „ניצחון זה שאנחנו נלחמים בערבים, ובסוף מנצחים אותם.“
נחי: „ניצחון זה שאנחנו צריכים לנצח את אותם, כי אין לנו ברירה. אם לא ננצח ולא יהיה ניצחון, אז אנחנו נמות.“

בגן של דבורה ברמת-אביב חפרו שרון ורן תעלה בעזרת דלי וכפיות פלסטיק. „היו תנועות בגשר שלנו בסיני על התער לה. לא ידענו מה זה. קמנו בבוקר ותהי נועות על הגשר המשיכו. אמא שאלה את סבתא מה זה יכול להיות. סבתא אמרה לאמא שזה שום דבר. אחר כך ראיתי שאמא צדקה, כי היתה אזעקה והתחילה המלחמה.“ שרון הגיה בזהירות ענף, והמר שיד להסביר: „מהצד המערבי התחילו לירות עלינו. אנחנו התורנו להם ביריות, והרגנו להם את כל הערבים הרעים.“

מה זה ערבים רעים?
רן: „ערבים רעים זה אלה שלא טובלים

לימור

„הארץ הזאת היתה שלהם ועכשיו חס רוצים אותה בחזרה“

לימור: „אבל הארץ הזאת היתה פעם שלהם, ועכשיו הם רוצים אותה בחזרה.“
תמר: „אז מה? אנחנו גרנו כאן לפניהם!“

נ״ר: „פעם הארץ שלהם היתה הארץ שלנו, והארץ שלנו היתה שלהם. בגלל זה היו כל הזמן מלחמות עם הערבים.“

יוסי

„הרמטכ״ל זה איש שנוסע ממקום למקום, איפה שיש מלחמה, ומדבר עם החיילים“

אותנו, ורוצים רק להרוג אותנו. יש ערבים טובים, שלא רוצים להילחם, והם בסדר.“
שרון: „יש ערבים רעים, ויש ערבים טובים. הערבים הרעים כבר מתו במלחמה. אבל נשארו עוד ערבים רעים, והם עושים לנו צרות, כי הם רוצים שיהיה לנו רע.“

תהילה: „במלחמה הערבים הרעים הם נגדנו, והערבים הטובים עוזרים לנו, וזה עוזר לנו לנצח.“

רן: „המפקדים של הערבים באים אלינו, ועוזרים למפקדים שלנו לעבור את הגשר.“

מה זה מפקד?
רן: „מפקד זה אחד שיותר חכם מה מצרים, ויודע לתכנן ועושה ניצחונות.“
שרון: „מפקד זה אחד שיושב ליד הטנק, עם זקן, ומדבר עם הטלויזיה. לפעמים הוא נותן פקודות לחיילים, אבל הוא לא צועק עליהם.“

תהילה: „מפקד שומר על החיילים שלא יברחו לו. הוא גם שומר עליהם כש-הערבים יורים בטנקים ומטוסים.“
שרון: „הוא גם שומר שהערבים לא יורקו פצצות על הבתים שלנו.“
תהילה: „וגם אומר לחיילים לא לה-רוג את הערבים הטובים. רק את הרעים.“

שרון: „אני רוצה להגיד לחיילים כמה דברים.“

מה אתה היית רוצה שאגיד להם?
שרון: „שיעשו הרבה חיים, ושלא ישתעממו. כי מחר אני אבוא עם אבא ואביא להם הרבה ממתקים. אני רוצה ש-יכתבו לי מיכתבים, ושלא ימותו במלחמה, ושיהרגו את הערבים שעושים לנו צרות.“

תהילה: „תגיד להם שמחר אני יבוא לבקר אותם, ושלא יבכו אם יעשו להם זריקה. זה בכלל לא כואב.“
ארי: „שיפסקו כבר להילחם, ושיח-זרו כבר הביתה. ושאבא שלי יבוא ויביא לי עוד פעם אבנים יפות מסיני. וגם שלא יהרגו את החיילים שלנו, ושיזהרו ושלא יפצעו.“

רן: „אני לא רוצה להגיד להם שום דבר, רק להציע הצעות. למשל, לבנות צינורות ולעשות שפריץ על המצרים שי-ירטבו, אז הוא ילך להביא בגדים חדשים ואנחנו נביא עוד צינורות, ונעשה עליהם עוד שפריץ כזה גדול שכולם ילכו להחליף את הבגדים, ואנחנו ניכנס למצריים בלי להילחם, כי לא יהיה אף חייל. אפשר גם לזרוק עליהם כל מיני מקלות מברזל, וזה יכאב והם יצטעקו וייכנעו לצבא שלנו.“

ארי: „הם גם פחדנים, אז הם יצטעקו שיצילו, ואף אחד לא יציל אותם, כי במצריים החיילים לא באים להציל, אז הם יברחו.“

רן: „וגם כוסות ואבנים ונדנדות, וככה אפשר לגמור אותם.“
שרון: „אפשר לעשות להם הרבה בלגן, רק אם חושבים ורוצים לעשות.“
אייאפשר היה להמשיך את שיח הצעיר-רים. הם נכנסו לאקסטזה של ספקולציות אישיות על המלחמה. בכל אופן, כרוור עכשיו איך נולדים מפקדי-צבא.

אחד המחדלים החמורים ביותר של ההנהלה למילחמה אפשרית, נתן את אותותיו במשק האזרחי יותר מאשר במערך הצבאי. היה זה המחדל הנוגע לתיכנון משק התורבלה האזרחי לימי חירום.

צה"ל ברובו הוא צבא מילואים. הוא מבוסס בעיקרו על אזרחים התופסים לחיי לים בשעת מלחמה. כתוצאה מכך בנוי גם מערך התובלה של צה"ל לימי חירום על מצבת המשאיות האזרחיות. כל משאית או כליתובלה ממונע אחר, שייך ליחידת רכב מילואים הופך במלחמה לחלק ממערך התובלה של צה"ל.

פטנט ישראלי מקורי זה היה טוב עד למלחמת ששת הימים. כאשר מכוניות מסחריות, נוסאות שלטי פירסומה, נעו יחד עם כלי המלחמה אל הקווים הראשונים של החזית. כתוצאה מכך נוצר אומנם מחסור באמצעי תובלה במשק האזרחי, אולם הוא נלקח תמיד בחשבון, תוך התייחסות על ההנהלה, כי כל מלחמה תהיה מלחמת בוק שתימשך ימים ספורים. עד שניתן יהיה להבחין בהשפעת המחסור במשאיות על המשק האזרחי, אמרה תפיסה זו, תחלוף המלחמה והמשאיות ישוחררו ויחזרו למלא את יעודם המקורי.

מלחמת יום הכיפורים ניפצה גם תחושת אופטימיות זו.

הנהגים מפסידיים. להתמשכותה של המלחמה מעבר למצופה, היו השלכות מיידיות על המשק האזרחי. המחסור החריף במשאיות שיתק למעשה במידה ניכרת את המשק. הוא גרם קשיים באספקת מיצרכים חיוניים לאוכלוסייה האזרחית. שיתק מפעלי תעשייה שלא יכלו להוביל את מוצריהם, פגע קשות בייצוא, פגע במשק החקלאי וגרם להצטברות עצומה של מיטענים בנמלים.

אחרי ארבעה שבועות של מלחמה הסתבר כי הנוקמים שנגרמו למשק כתוצאה מגיוס אמצעי התובלה, עולים פי כמה על ההשקעה שהיתה דרושה לרכישת משאיות וכלי תובלה אחרים, שיעמדו לרשותו הבלעדית של צה"ל ויוחזקו במחסני חירום לימי מלחמה בלבד. השאננות והביטחון העצמי, שאיפיינו את הנהגת המדינה בתצפיותיה האופטימיות לגבי אפשרות של מלחמה, התבטאו בצורה בולטת ביותר בתחום זה.

קווי האספקה הארוכים שנוצרו לחזיתות המרוחקות מאות קילומטרים ממרכז הארץ, מנעו אפשרות של הקלה גם כאשר השתררה הפסקת האש.

ההיערכות הלוגיסטית של המדינה כולה לימי חירום, נטלה בשעתו בחשבון במידה מסוימת היווצרות מצב אפשרי כזה. לצורך זה הוקצב מספר מסויים של אמצעי תובלה לרשות העליונה לשעת חירום (מל"ח) שתפקידה היה לווסת את השימוש באמצעי התובלה שגויסו לצרכי העורף. אלא שכל התיכנונים חתמוטטו נוכח הציאות.

הסתבר שמלאי המשאיות שהועמד לרשות העורף לא נוצל נכונה. מאות משאיות שעמדו לשרות מל"ח פשוט לא הופעלו במקרים מסויים. היו לכך הרבה סיבות. אחת מהן קשורה בנהגים המגויסים עם משאיותיהם למל"ח.

כל נהג כזה מקבל עבור הפעלת מכוניתו מאוצר המדינה סכום של 80 ל"י ליום. סכום זה מכסה בקושי את הוצאות התחזוקה השוטפות של משאית, גם מבלי שתיסע אפילו קילומטר אחד. המדינה, לעומת זאת, גובה סכומים גדולים פי כמה מכל מי שנאלץ להשתמש במשאית הקשורה למל"ח. ההפרש בין הסכום שמשלם הנוקם למשאית לבין הסכום שמקבל הנהג, נכנס לקופת המדינה.

כתוצאה מכך נוצר מצב שנהגי משאיות מגויסים לשוק האזרחי, פשוט מסרבים להפעיל את משאיותיהם. כל נסיעה כזאת פירושה עבורם הפסד של מאות לירות ליום. רבים מהם פשוט מחפשים תירוצים להתחמק מהובלות המוטלות עליהם.

אילו היה מישור מקדיש מחשבה לשינוי מצב זה, כדי שנהגי משאיות מגויסים לשוק האזרחי יקבלו תמורה הוגנת עבור הפעלת משאיותיהם, ייתכן שהמדינה יכולה היתה לחסוך לעצמה את מאות המיליונים שהיא מוציאה עתה ביד רחבה כדי לרכוש אלפי משאיות חדשות, ולהביא ארצה בדיחיפות מאות משאיות על נהגיהן מחו"ל.

פוטוס ד"ר יעקבסון

דובקה בית-חרושת לסיגריות

שחקנית הקולנוע הישראלית, הרחיקה השבוע לנסוע עד ליחידה הקיצונית ביותר של צה"ל בגדה המערבית של תעלת סואץ, הקרובה ביותר לקהיר. יחד עם חברתה, שחקנית הקולנוע אפרת לביא, הופיעה ניצה בעלת הגוף המיניאטורי בפני חיילי השיריון במקום בתוכנית מאולתרת של שירים ופזמונים. בתמונה נראית ניצה כשהיא מופיעה בפני החיילים, כשמאחוריה, בקצה השמאלי העליון של התמונה נמצא טנק בעמדת אש מוכן לאפשרות של התקפת פתע מצרית.

ניצה שאול

אביב, חפר התיחס לכתבה ב"העולם הזה" בה צוטטה לילי ב"צאתה מהבוטיק כשאמרה כי 'בתקופת המלחמה ישבה ב' בית עם נשות קצינים ושמרה על המוראל. הסביר חפר את סיבת התקפתו: 'למה היא לא הלכה לבקר פצועים בבתי-חור לים?' המידע של חפר היה לקוי גם בתחום זה. בכל ימי המלחמה ביקרה לילי פצועים בבתי-חולים, שמעה מפיהם בק" שה חוזרת ונשנית: 'תביאי אלינו את אריק'. היא מילאה את הבקשה בהודמנות הרא" שונה, בגלל זה כמעט הפסיד אריק את ביקורה של ראשי הממשלה גולדה מאיר אצל אלופי צה"ל בגדה המערבית של התעלה, שלו לא הודיע על כך איש מראש.

בדיחות המלחמה

- מה נשאר עוד מקו ברידב? הווילות של הקבלנים.
- מהיום לא כותבים יותר ברידב. הוא כותבים למה?
- פני שאין יותר קו בברלב. שגוש הפתעות היו במלחמה הזאת: הצבא המצרי, הצבא הסורי, וחיל-הים.
- סוף סוף יהיו עכשיו בארץ בחירות חשאיות. אף אחד אינו יודע מתי הן יתקיימו.
- הארמיה השלישית המכותרת של הצבא הי" מצרי, הגישה עוד בקשה לצה"ל.
- הם דרשו הופעה מיוחדת של טופול ואילנית.

רק מעצמה אחת ב"אפריקה לא ניתקה את יחסיה עם ישראל — העוצבה של אריק שרון.

בעורף, הוא, הראשון שפתח ב" מלחמות היהודים בפומבי, פירסם השבוע בידיעות אחרונות מאקמה מתחסדת תחת הכותרת "כבר?" בין השאר תקף באותה מאקמה את לילי שרון, אשתו של האלוף שרון, על שבשבוע הראשון להפסקת האש ביקרה בבוטיק בתל-

אם זאת אינפורמציה מוסמכת? כשמסר להם, המשיכו ושאלו, "ומה יהיה גובה פני המים?" "בערך מאה מטר", אמר להם המלאך, "נו", אמרו היהודים, "יהיה כנראה קשה קצת לחי"ת".

מה שגורי עשה בחזית, עשה המשורר חיים חפר

סוראיה

לשעבר קיסרית איראן, פורחת שוב. אחרי שהקארייה הקולנועית שלה נכשלה ואחרי שאיבדה את ידידה פרנקו גינדינה שנהרג בתאונה, החלה סוראיה להיראות שוב כמועדוני-הילילה של רומא. בה היא מתגוררת. לאחרונה נראתה סוראיה חוגגת את יום ההולדת ה-41 שלה במחשוף עמום, צעף פרווה מפואר ובחברת התעשיין האיסלקי מסימו ז'רדה.

אוייב. הרב אומנם לא כיוון את התותח ורק משך בחבל ההפעלה, אבל עד היום הוא מספר בהתרגשות: "שתי הי הפגזות שלי היו בול!"

לא רק האלוף אריק שרון נפצע בימי המלחמה. אלוף נוסף שנפצע, והרתוק עד היום למיטתו, הוא האלוף

הרב הראשי לישראל, הרב שלמה גורן הגיע במהלך סיוריו במלחמה בין יחידות צה"ל, גם ליחידת תותחנים קידמית בחזית הדרומית. הרב תותחנים העניקו לרב כבוד מיוחד במינו. הם נתנו לו למי שוך פעמיים בחבל ההפעלה של התותח, בעת שהפגיו עמדות

מאדאם בברלי

היא בעלת בית-הבושת האחרון שנותר עוד בארצות-הברית. המוסד של הגברת בברלי נמצא בלב מיידר נבאדה, במרחק של 240 קילומטר מלאס-ווגאס. נבאדה היא המדינה היחידה בארצות-הברית בה מותרת הזנות, בתנאי שתהיה מחוץ לערים. מאדאם בברלי (בתמונה, יושבת) חכרה קרקע ממשלתית, עליה הקימה נאות-בושת עם מסלול נחיתה, לשם מגיעים הלקוחות במטוסי-הפרטיים. כאשר נודע לשיטונות נבאדה לאיזו מטרה נחכרה הקרקע הוצא נגדה צו פינוי. מאדאם בברלי פשוט תמשיך לגלגל את המוסד שלה קדימה. המוסד מורכב מחמישה קרוואנים על גלגלים בהם מועסקות שבע נעורות, ששלוש מהן נראות בחברת מאדאם בברלי בתמונה.

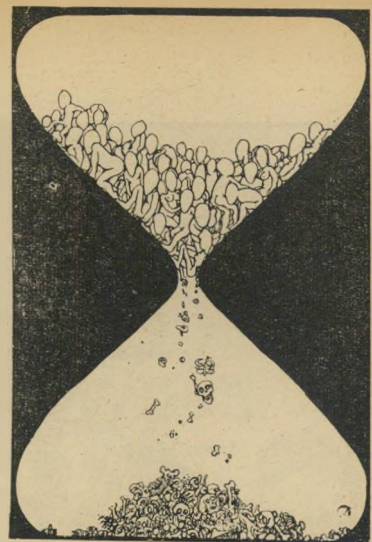
אברהם יפה. אלא שיפה לא נפצע בקרב. הוא פשוט נפל במדרגות ביתו ושבר צלע.

בין קציני-ההסברה המ"י יתחילים, שגוייסו עלי-די צה"ל כדי לשוטט ביחידות הלוחמים ולענות להם על השאלות ה"מטרידות אותם, נמצא גם הר"מ שורר חיים גורי נא לץ לעמוד לא פעם בפני שאלות מביכות מצד החיילים, בעיקר כאלה הנוגעות למחדלי המ"י שלה לפני המלחמה. במקרים כאלה הוא נוהג לומר: "אני בעצמי לא יודע את התשובות על כל השאלות. מה שאני יכול לספר לכם בהקשר זה זו רק בדיחה". הבדיחה שמספר גורי היא כדלהלן: יום אחד קרא אליו אלהים את המלאך גבי ריאל וביקש ממנו לרדת אל ראשי שלוש הדתות ולהודיע להם כי תוך חודש הוא עומד להוריד מבול גורא על הארץ. הלך המלאך גבריאל אצל הר"מ מוסלמים ומסר להם את הב"שורה. "נותר לנו עוד חודש חיים אחד", אמרו המוסלמים ופתחו בחיגא גדולה של זלי-לה ותענוגות. גם הנוצרים הר"גיבו בצורה דומה, ניצלו את כל תענוגות החיים בטרם ירד המבול. אבל כאשר הגיע המלך-אך גבריאל אל היהודים וביי שר להם כי מבול עומד לרדת על הארץ, אמרו לו היהודים: "רגע, רגע, ממי שמעת את זה?" כשאמר להם, שאלו: "הי"

שבתאי טל

צלם העתונות הישראלי, המייצג בישראל את השבועון הגרמני "שטרן", מספר על חוויה מיוחדת שעברה עליו בתקופת המלחמה. שבתאי שהה עם כוחות צה"ל שצלחו את תעלת סואץ, כאשר לפתע ניתחה עליהם הפגזה עזה. במשך שעה ארוכה נאלץ טל לחפש מחסה מתחת לטנק, כשמסביבו נפגעים רבים בהפגזה. אבל מה שהרגיז אותו ביותר היה היותה של עובדה שכל מהלך ההפגזה היה טרנספורט פתוח על אחד ה"חל"מים בחוץ, ממנו בקע קולו של הברדן גדי יגל, שהשמיע את המערכון שלו — הצלם.

הזמן פועל לטובתנו!

(מתוך גליון "Zoo הארץ"
של ערב יום כיפור)

מה דעתך

דוקטור?

ביקור מאלף

לא הרי הקריאה כהרי הראייה. זאת
למדנו עתה שוב בביקור שערכנו השבוע
בשטחים המוחזקים ע"י צה"ל בגדה
המערבית של תעלת סואץ. כי מהקריאה
בעתונים לא הוחזרו לנו דיו באיזה שטח
חיים רחביידיים מדובר כאן למעשה. לפי
מושגיו הישראליים, ניתן היה לאכלס
את השטחים הללו, שכמעט ריקים מ-
אדם, במיליונים אנשים נוספים, ועוד
ישראל בהם מקום ל"התנחלויות". הפלי-
טים מעזה היו יכולים פשוט להיבלע ב-
תוכם. וקשה להבין מדוע הורגת ונהרגת
מצרים על תוספת של קצת חול נוסף
מסיני... זהו טירוף דעת יותר מאשר
פוליטיקה רגילה.

צ. ה. זוארץ

(מתוך ידיעות אחרונות, 1.10.73)

בואו

גימטריא

מאחר ועורך מדור הגימטריא שלנו,
נמצא בחזית (17219) — שמחנו מאוד
למצוא בידיעות אחרונות גי-
מטריא של ממש (165489).

אז זה הולך ככה:

הנצחון — בגימטריא

מלחמת (518) יום (56) כפור
(306) = 880.

כל הנצחון (259) לישראלים
(621) = 880.

ע. אריאלי, בת"ים

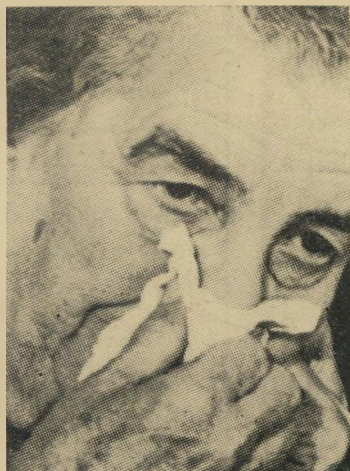
(ידיעות אחרונות, 30.10.73)

סימונים להקשחה בעמדת ארה"ב

כי הנשיא האמריקאי חשף בחיכוך
לאחר הפגישה, רק שש שיניים (אר-
בע חותכות, אחת בינה ואחד גיב)
ואילו לאחר פגישתו אמש עם שליחו
של שה"ח המצרי, נחשפו גם שלוש
טוחנות ו-1 סתימה.

אסור להתעלם כמובן מכך שהגב'
מאיר כיחכחה בגרונה כיחכות בעוצמה
גבוהה מן המקובל (6 דרגות בסולם-
יעקב), דבר המעלה היריחוים נוגים
לגבי גורל ההסגר על מיצרי באב אל-
מנדב. לעומת זאת חישט מר ניקסון
באפו, בשמאלית המפורסמת שלו —
אלא שאין בכך כדי להוכיח כי המס-
דרון לארמיה ה-3 כבר מובטח.

מבחינת ישראל, המצב עדיין מעורר-
פל משהו. אם אמנם תגיע חליפתו
האהובה של הנשיא מן הכביסה, לא
יאוחר מהערב — יוקל הלחץ על יש-
ראל. כלומר: הסיכויים פתוחים עדיין,
ואין להתפש לייאוש.
כאן וושינגטון.

באוזן ודגדוג מתחת לבית-השחי (ב-
סגנון „גיחתי-גיחתי“).
יתר-על-כן, עובדה שלא נעלמה מ-
עיניהם של מרבית המשקיפים היא

מאת צמד-פרשנינו המדיניים
(באמצעות טנדר)

בדקות אלה הסתיימה פגישתם של
הגב' מאיר והנשיא ניקסון. למרות
שלא נמסרו כל פרטים עליה, מצביעים
משקיפים על כמה וכמה עובדות ה-
מעידות על מה שהתחולל בין השניים.

ראשית, שיחתם נמשכה 4:20.38
שעות, לעומת שיחתו של מר ניקסון
עם הנציג המצרי (4:12.14.06). למ-
רות ששיאה של הגב' מאיר לא יוכר,
עקב הרוח שנשבה בגבה, הרי אפשר
בהחלט להצביע על השיפור הניכר
בעמדת ישראל.

ה„ניו-יורק טיימס“ מביע דיעה פסי-
מית במקצת בטענו כי הנשיא טפח על
שכמה של ראש-ממשלתו טפיחה קלה
בלבד, פלוס שתי צביטות בלחייה (ב-
סגנון „זיסקאייט“) בעוד שאת מר פה-
מי כיבד בשתי טפיחות כתף, סנוקרת

שקט שיהיה

להתפטר!
— אפילו בצחוק אני לא רוצה לשמוע
דבר כזה.
— שיתפטר מייד!
— יד לפה. האוייב מאזין במצודת-זאב.
— אם הוא לא מתפטר, אני מת-
פטר!
— זה רעיון.
— או אני או הוא!
— הוא.
— אז אני מתפטר!
— טוב.
— התפטרתי.
— יופי.
— אבל תסבירי לי, למה דוקא אני?
— ילד. הלא מישהו מוכרח לתת את
הדין.

— היה מחדל נורא!
— ששששש
— הוא נושא באחריות לבזיון ה-
מחריד!
— שקט שיהיה. לא כולם מוכרחים
לשמוע!
— בגללו מתו בנים יקרים!
— אני מתפלאת עליך. בשעות קשות
שכאלה לפג את התנועה!
— שיתן את הדין!
— אני דורשת ממך לשתוק מייד ולא
לסייע לאוייבינו!
— הוא העלים מידע! הוא זילזל ב-
ידיעות! הוא טעה בהערכות!
— תפסיק מייד, כן? זה לא המקום
ולא הזמן.
— אחרי בזיונות שכאלה הוא חייב

לשיר המצור

השיר האקטואלי שלפניכם נכתב לרגל
יובל שש-השנים-ומשהו לפתיחת מיצרי-
טיראן ותתיחת עידן חדש בחופש-השייט
הישראלי.
השיר הושר לראשונה בפי זמרת תשע-
עשרה המלחמות, וזכה להצלחה מסחררת.

באב אל-מנדב

פה אני עומד, ניצב ליד המים
ים צלול כחול, צוקים ואלמוגים.
כאן הובלנו יחד
נפט, אשלג, פוספאטים
כל עוד שארם לנו —
איננו מודאגים!

פזמון: באב אל-מנדב

לנצח זכור-נא ספינותינו
שיירות עברו בדרך אל
אופיר.

בצידי הדרך תימנים
אלפיים,

שלט „אין כניסה“
מבריק כמו ראי.

באב אל-מנדב
לנצח זכור נא ספינותינו
באב אל-מנדב
בדרך אל אופיר.

למען בנינו

אין זה עדיין הזמן והמקום, לכן לא נשאל עתה את השאלות!

- לא נשאל מי עשה את הבזיון
- לא נשאל מי אחראי לקטסטרופה
- לא נשאל מי חתם על הפסקת-האש ומנע
עלילות-גבורה מגיבורינו.

לא זו העת למלחמת יהודים. את השאלות הללו נשאל
ביום הבחירות.

זכור את הנופלים!

הצבע למעננו — למען מלחמות מוצלחות יותר בעתיד!

מפלגה אחראית.

חידון מס' 1

(דברי חכמים)

1. מעולם לא היה מצבנו טוב יותר!
2. אם תהיה לי ברירה בין שלום ללא שארם א-שייך — ובין שארם א-שייך ללא שלום, אבחר בשניה.
3. חציית התעלה כמוה כהת-אבדות.
4. צה"ל ערוך ומוכן בכל עת ו-בכל שעה לקדם את פני ה-אויב.
5. הם עוד יזחלו אלינו לבקש שלום.
6. (שלב השאלה הזהה): הזמן פועל לטובתנו; הזמן פועל לטובתנו.

מכתבים

למערכת

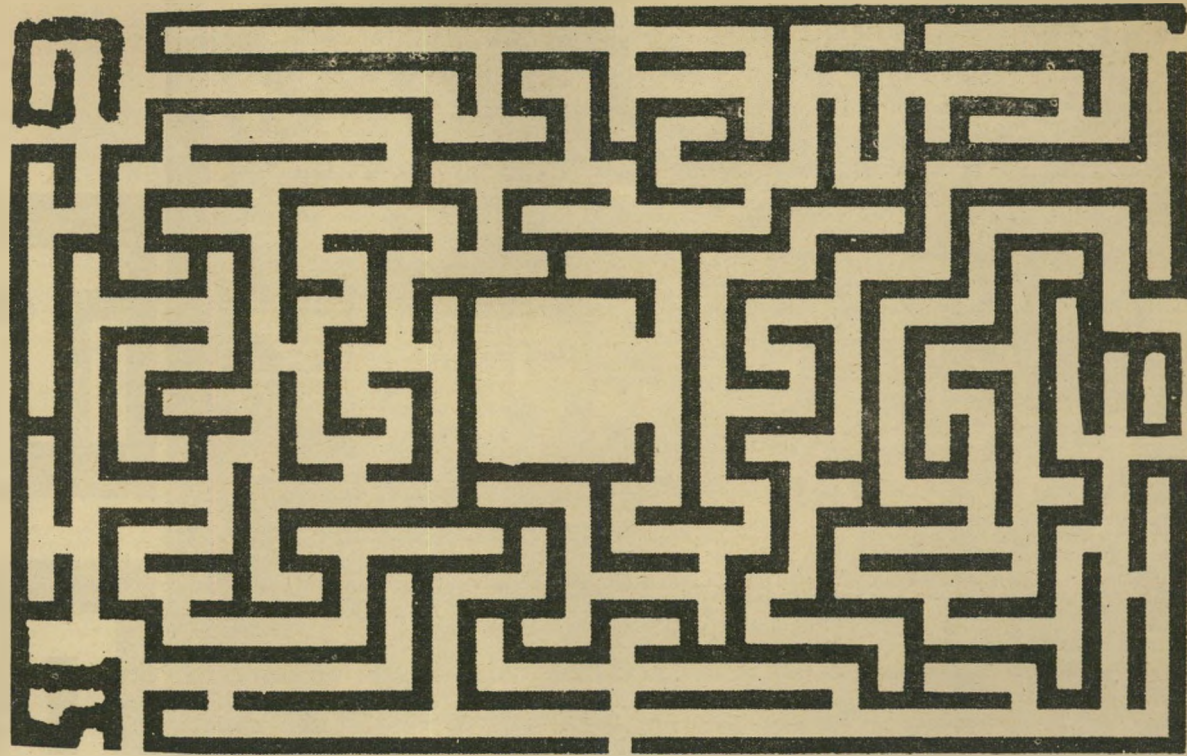
חזירות דיפלומטית

למערכת שלום,
מזה כמה שבועות הפסיק מחלק-הנפט בשכונתנו לספק לדירתי את הנוזל היקר, וזאת מכיוון שאיני מסכים לשאת לאשה את בתו המכוערת.
פניתי אל שאר דיירי הבית המשותף כדי שנתארגן יחד נגד הנפטאי, ולהפתעתי נוכחתי כי כל שכני התחתנו השבוע, במזל-טוב, עם שאר בנותיו הדפקטיביות של ה"ל".
בשכונה קוראים לי הומו. הכעקעה.
יוסף וייגור, רמות-זוארץ.

אנו כיתה על מונית

ד"ר זוארץ

(בטקסי לירושלים)

מפת קווי הפסקת האש

בארבעה צבעים טבעיים + דברי הסבר ופרשנות

קו שחור: קו הפסקת האש 22.10.73 עפ"י החלטה 338.
קו מרוסק: קו הפסקת האש 3.8.70 עפ"י החלטה 242.
קו מסולסל: מסדרון לארמיה ה-3 (השירותים מימין).
קו מתודתל: קו המשכת האש 4.11.73 עפ"י החלטה 601.
קו ארבע: קו אוטובוס צפוף ובלתי-סדיר עפ"י החלטה 17.
קו קו: קהנא לקנסת.

ועתה ילדים נסו-נא להגיע אל הארמיה המכותרת (במרכז) ולהביא סיגריות וממתקים. הפותרים נכונה יזכו בפלאסמה ובג'ריקן מים.

הזיות מלחמה (א')

מאת קובי ניב, אי-שם ממערב לתעלה

אשרי המאמין

לפני היציאה לקרב, ומיד לאחריו, מגיחים מאי-שם הרב גורן (כשמצלמות הטלוויזיה צמודות אליו) ו/או שליחיו עלי אדמות (כשאינן טלוויזיה), ומחלקים ספרי תהילים או דפים מודפסים של „תפילה הדרך” לעדר החאקי העט על שליחי האלוהים כמוצא שלל פרסות או שומים. הרב ושליחיו מוסיפים דברי עידוד ותפילה ואף מבקשים-דורשים מהחיילים לומר שלוש פעמים „בעזרת השם” או „יעלה ויפליח”, או משהו כזה.

מי שרוצה יכול גם לירוק שלוש פעמים, או להוציא שעה מהראש ואפילו לדפוק בעץ — וזה רק מוכיח כמה חשובה האמונה לעם ישראל, וכמה חשוב עם ישראל לאמונה. אמן טפוט-טפוט.

כוחנו בליכוד

הגלויות המחולקות לחיילים למשלוח הביתה הן פרשה מרתקת ומעניינת בפני עצמה.

קודם כל יש גלויה (מתנת השק"ם) שכל הכיתוב בה מודפס ומה שנותר לך הוא לחתום את שמך ולשלשל לתיבת הדואר המקומית. בגלויה הנ"ל מודפס משהו בנוסח „הגעתי לכאן בשלום עם כל החברה” — מהניש מצויין. האוכל טעים. לא חסר לי כלום. המוראל גבוה. אנחנו עושים את הכל ברצון ומתוך הכרה... וכו' וכו'. וזה כדי שמי שלא ידע שאנחנו עם נפלא וכנ"ל צבא אז שידע. עובדה, כתוב את זה שחור על גבי לבן, ואצל כולם.

אחר-כך מגיעה גלויה לעידוד וחיוזק המוראל (שהיה גם קודם גבוה — ראה גלויה קודמת) ובה מאימרות מצביאינו-גביאינו. שימו לב: „ארוכה זרועו של צה"ל וכאשר תגיע אל האויב היא תהפוך לאגרוף!” (דוד אלעזר, י"ב/ב/18)

אי-שם, יא-י'ן

„כברו כתפינו אך עינינו מורמות — גם אם תיכבד המלחמה — ימתק הניצחון.”

(גוסדויש, ט/6)

וזה אולי מסביר את המחסור בסוכר, אם יש כזה, בעורף. חוץ מזה יש גם גלויות עם קאריקטורות מטומטמות (כרגיל) של דוש ועוד גלויות מצויירות עם ברכות כמו „ד"ש חמה ממרומים” (מיועד כנראה לטייסים והרוגים בלבד), „יש לי זמן להתגלח” (?), „צרות של נשיקות” (עם ציור של טנק יורה, כמובן צרות של נשיקות). אה, כן — יש גם גלויה חדישה ונחמדה לאללה — ציור של אבני אש הנופלות על הפירמידות והפסוק המתאים משמות ט' כ"ה: „ויהי כרד ואש מתלקחת בתוך הכרד, כבד מאוד, אשר לא היה כמוהו בכל ארץ מצרים (ההדגשה בגלויה — ק.נ.) מאז היתה לגוי...” נפלא. זהו בערך, וזה טוב מאוד ויפה מאוד, כי גלויות אלו יוצרות אמונה, מוראל וליכוד, והרי כוחנו בליכוד — כי מי כמוהו אלוהי הטמטום.

העו

אפריקה

לוחמת

בישראלי

המשר
הסידרה

כל מה שרצית לדעת על

המילחמה ולא העזו לספר לך!